

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาเฉพาะกรณีผลกระทบทางด้านสุขภาพจิต
ในหญิงที่ถูกสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย

FAMILY VIOLENCE : CASE STUDY OF MENTAL HEALTH
IN WIFE ABUSE

ศิริเพชร ศิริวัฒนา

อภินันทนาการ

จาก

ฝ่ายพัสดุวิทยาลัย ม. มหิดล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาคลินิก

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2538

๗๗

๑๔๕๕

๑๕๕๕

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาเฉพาะกรณีผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตในหญิง
ที่ถูกสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย

ดล/พร ไร่วัฒน

ศิริเพชร ศิริวัฒนา

ผู้วิจัย

อนันต์

วันชัย ไชยสิทธิ์, วท.บ.,

M.A. (Agency Counseling)

ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

สุชีรา

ภัทราบุตวรรัตน์, ศศ.บ., ค.ม.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

นรินทร์

กรีนชัย, วท.บ., ศศ.ม.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

มนต์รี จุลสมัย, พ.บ., Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

อรพรรณ ทองแดง, พ.บ., อ.ว.(จิตเวชศาสตร์)

ประธานคณะกรรมการประจำหลักสูตร

วิทยาศาสตร์สุขภาพจิต

วิทยาศาสตร์สุขภาพจิต

สาขาวิชาจิตวิทยาคลินิก

คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาเฉพาะกรณีผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตในหญิง

ที่ถูกสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย

ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาคลินิก

วันที่ 18 สิงหาคม 2538

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

ศิริเพชร ศิริวัฒนา

ผู้วิจัย

วันชัย ไชยสิทธิ์, วท.บ.,

M.A.(Agency Counseling)

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

สุชีรา ภัทรบุตวรรัตน์, ศศ.บ., ค.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

กนกพร อนุชิต

นรินทร์ กรินชัย, วท.บ., ศศ.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อภินันท์ ใจงาม

(ผู้พิมพ์)

กนกรัตน์ สุขะตุงคะ, วท.บ., กศ.ม.,

วท.ม. (จิตวิทยาคลินิก)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อรุณ เฟาส์วีสดี, พ.บ., Dr.med.,

F.R.C.S.T., Facharzt fur Chirurgie.

คณบดี

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

มหาวิทยาลัยมหิดล

มันตรี จุลสมัย, พ.บ., Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ

นางสาวศิริเพชร ศิริวัฒนา

วัน เดือน ปีเกิด

6 ธันวาคม 2510

สถานที่เกิด

กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

ประวัติการศึกษา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , พ.ศ. 2533 :

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (จิตวิทยา)

มหาวิทยาลัยมหิดล , พ.ศ. 2538 :

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาคลินิก)

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

นักจิตวิทยา หน่วยจิตเวชเด็ก ภาควิชาจิตเวชศาสตร์
โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากอาจารย์วันชัย ไชยสิทธิ์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ อาจารย์สุธีรา ภักธายุทธวรรณ และอาจารย์นรินทร์ กรินชัย อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้วิจัยขอกราบพระคุณมา ณ ที่นี้ ที่อาจารย์ได้ให้ความรู้ ข้อคิด ให้ความแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ มาตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกกรัตน์ สุขะตุงคะ ที่กรุณามาเป็นกรรมการร่วม และให้ข้อคิดตลอดจนการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ขอขอบคุณ คุณศิริวรรณ ตรังคินมล เจ้าหน้าที่ฝ่ายข้อมูล แห่งมูลนิธิผู้หญิง ขอขอบคุณจิราภรณ์ ฉิมพิมาย แห่งมูลนิธิกลุ่มเพื่อนหญิง ตลอดจนเจ้าหน้าที่มูลนิธิเด็กอ่อนในชุมชนแออัดคลองเตย ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้

ท้ายที่สุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา และขอขอบคุณเพื่อน ๆ ที่คอยให้กำลังใจสนับสนุนให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงด้วยดี

ศิริเพชร ศิริวัฒนา

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาเฉพาะกรณีผลกระทบ
ทางด้านสุขภาพจิตในหญิงที่ถูกสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย

ผู้วิจัย ศิริเพชร ศิริวัฒนา

ปริญญา วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (จิตวิทยาคลินิก)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ วันชัย ไชยสิทธิ์ วท. บ., M.A. (Agency Counseling)
สุชีรา ภักทรายุทธวรรณ ศศ.บ., ค.ม.
นรินทร์ กรินชัย วท.บ., ศศ.ม.

วันที่สำเร็จการศึกษา 18 สิงหาคม พ.ศ. 2538

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยและสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และเพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตของภรรยาที่ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงจากสามี โดยทำการศึกษาเป็นรายกรณี

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้หญิงที่มาติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากมูลนิธิเพื่อนหญิง และมูลนิธิเด็กอ่อนในชุมชนแออัด ในระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2537 จำนวน 20 ราย โดยเป็นกลุ่มภรรยาที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และมีความยินดีในการให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์ (2) แบบวัดสุขภาพจิต Symptom Distress Checklist-90 (SCL-90) ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา อาชีพและรายได้ของกรณีศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ เหตุการณ์เฉพาะหน้าที่นำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัวได้แก่ ปัญหาจากรายได้ไม่เพียงพอ สามีดื่มสุรา ติดสุรา ติดยาเสพติด สามีติดการพนัน สามีเป็นคนมีอารมณ์โกรธโมโหง่าย และเคยมีประวัติอาการทางจิต

2. ผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตของสตรีที่ถูกสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย ส่งผลกระทบ 4 ด้านที่สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานของคนไทย ได้แก่ ความขี้คิดขี้ทำ ความวิตกกังวล ความก้าวร้าว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านความซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

Thesis Title Family Violence : Case Study of Mental
 Health in Wife Abuse

Name Siriphet Sirivattana

Degree Master of Science (Clinical Psychology)

Thesis Supervisory Committee

 Wanchai Chalyasit, B.Sc., M.A. (Agency Counseling)

 Suchera Patrayudrawata, B.A., M.Ed.

 Narin Karinchai, B.Sc., M.A.

Date of Graduation 18 August B.E. 2538 (1995)

Abstract

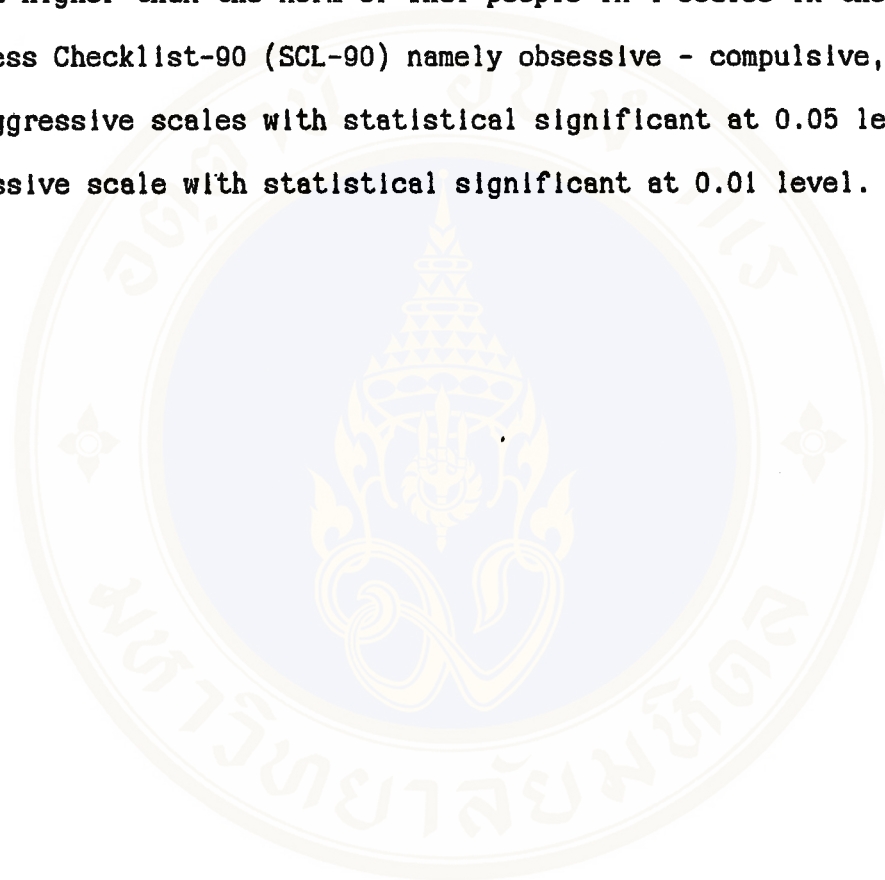
The objectives of this study were to investigate the circumstance lead to family violence and to investigate mental health in battered women. The sample was 20 female victims who recieved counseling service from the Non-Government Organizations (Friends of Women Foundation and Foundation for Slum Child Care) during May to August 1994.

To gather the necessary informations, each participant had to complete two consecutive procedures (1) the demographic questionnaire and (2) the Symptom Distress Checklist-90 (SCL-90). The results indicated that :

1. Most of the subjects' status were in low socioeconomics, educations, occupations and incomes. The circumstance that lead to family violence revealed that the problem about economics the

assaulter was an alcoholic user, histories of gambler, drug addicts, histories of psychosis and emotional problem.

2. The effects of the occurrence had impacts on the circumstance and mental health aspects of the victims. The subjects scored higher than the norm of Thai people in 4 scales in the Symptom Distress Checklist-90 (SCL-90) namely obsessive - compulsive, anxiety and aggressive scales with statistical significant at 0.05 level and depressive scale with statistical significant at 0.01 level.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
สมมุติฐานการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	
ความหมายของการทบทน์ที่ทำร้ายร่างกายภรรยา	8
กระบวนการขัดเกลาทางสังคมกับปัญหาการทบทน์ที่ทำร้ายร่างกายภรรยา	10
ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและการเลียนแบบ	16
ทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมเกี่ยวกับผู้ชายที่ทบทน์ที่ทำร้ายร่างกายภรรยา	20
แนวคิดของทฤษฎีความสัมพันธ์ในทางลบ	25
ผลกระทบต่อหญิงที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย	29
สถิติและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
การเก็บรวบรวมข้อมูล	53
การเลือกกลุ่มตัวอย่าง	53
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	54

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4	ผลการวิจัยและการอภิปรายผล	
	ผลการวิจัย	60
	การอภิปรายผลการวิจัย	79
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
	สรุปผลการวิจัย	97
	ข้อเสนอแนะ	99
บรรณานุกรม		103
ภาคผนวก		
	ภาคผนวก ก.	110
	ภาคผนวก ข.	115

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 อายุของกรณีศึกษา	61
2 ระดับการศึกษาของกรณีศึกษา	62
3 อาชีพของกรณีศึกษา	63
4 รายได้ของกรณีศึกษา	64
5 จำแนกตามลักษณะครอบครัว	65
6 จำนวนบุตร	65
7 เหตุการณ์ทุพตฤติบุตรในกรณีที่เกิดความรุนแรงในครอบครัว	66
8 ประวัติการสมรส	66
9 ระยะเวลาการสมรส	67
10 อายุของสามี	68
11 ระดับการศึกษาของสามี	69
12 อาชีพของสามี	70
13 รายได้ของสามี	71
✓ 14 เหตุการณ์แวดล้อมและปัญหาที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัว	72
✓ 15 ลักษณะความรุนแรงที่กรณีศึกษาถูกกระทำ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	73
16 ผลการบาดเจ็บที่กรณีศึกษาได้รับ	74
17 การแจ้งความต่อหน่วยงานราชการ	74
18 จำนวนค่าและร้อยละจำแนกตามลักษณะของสุขภาพจิต	75
19 จำนวนและค่าร้อยละของกรณีศึกษาที่มีค่าคะแนนปัญหาสุขภาพจิตสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานตั้งแต่ 1 ด้านจนถึง 9 ด้าน	76
20 จำนวนและค่าร้อยละของกรณีศึกษา จำแนกตามปัญหาสุขภาพจิตแต่ละด้าน	77
21 เปรียบเทียบคะแนนปัญหาสุขภาพจิตของกรณีศึกษากับเกณฑ์มาตรฐาน	78

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาสากล เกิดในทุกสังคม ทุกระดับชนชั้น ระดับการศึกษาไม่ว่าจะเป็นสังคมดั้งเดิม หรือสังคมแบบอุตสาหกรรมใหม่ สำหรับสตรีที่ถูกทารุณ ส่วนใหญ่นั้น ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมีจุดเริ่มต้นมาจากการที่บ้าน โดย สามี บิดา พี่ชาย ลูกและน้อง หรืออาที่เป็นชาย นับเป็นเรื่องที่น่าเศร้าสลดเป็นอย่างยิ่ง ในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา มีสตรีจำนวนมากที่ถูกทำร้ายร่างกาย ถูกทำร้ายทางเพศ และทางจิตใจ จากบุคคลในครอบครัวของเธอเอง

จากวิวัฒนาการของสถาบันครอบครัว ในอดีตที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นว่า การทุบตี ทำร้ายร่างกายภรรยาเป็นสิ่งที่เด่นชัด และพบมากที่สุดในรูปแบบแผนของ การแต่งงานของประวัติดั้งเดิมของมนุษยชาติ โดยจะเห็นได้จากกฎหมายที่บัญญัติขึ้นในสมัยนั้น เช่น กฎหมายตราสามดวงของประเทศไทยเองให้สิทธิในการลงโทษภรรยาได้ โดยบัญญัติสิทธินี้ในลักษณะกฎหมายผิวเมียให้สามี "ตีโบย" ภรรยาได้และมีสิทธิที่จะขายภรรยาเพื่อชำระหนี้ก็ได้ เช่นเดียวกับกฎหมายในประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา ช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 อนุญาตให้สามีมีสิทธิลงโทษภรรยาได้ เรียกว่า กฎของหัวแม่มือ (Rule of Thumb) หมายความว่า สามีสามารถจะตีภรรยาได้แต่ไม้ที่จะใช้จะต้องไม่หนาเกินกว่าหัวแม่มือตัวเอง (วิลลิสรี ชานาญเวช 2528:79) จากที่ได้กล่าวมาเป็นการแสดงออกอย่างชัดเจน หรือเป็นนัยที่หมายถึงการควบคุมและการขาดความเคารพนับถือในเรื่องวิถีชีวิตและสิทธิมนุษยชนที่ปลูกฝังและถ่ายทอดกันเรื่อยมาภายใต้การปกครองในระบบชายเป็นใหญ่ และเป็นการแสดงออกถึงฐานะและอำนาจที่แตกต่างกันระหว่างชายหญิง

ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดจากสามีทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยาสามารถแสดงออกมาได้ในหลายรูปแบบและหลายระดับ ทั้งด้านอารมณ์ จิตใจ และร่างกาย ความรุนแรงในครอบครัวอาจพบได้ตั้งแต่ระดับที่มีความรุนแรงน้อยที่สุด เช่น การที่สมาชิกคนใดคนหนึ่งในการครอบครัวยุติความรุนแรงด้วยการให้สมาชิกคนอื่นอารมณ์เสีย เกลียด โกรธ หรือจิตใจ

วิตกกังวลหวาดกลัว ไปจนถึงระดับการทำร้ายร่างกายจนถึงขั้นเสียชีวิต (ศูนย์ข่าวผู้หญิง คณะทำงานมูลนิธิผู้หญิง 2529:5) จากรายงานของสหประชาชาติกล่าวว่า ถึงแม้จะมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้ แต่ขอบเขตของการใช้ความรุนแรงต่อสตรียังไม่ได้รับการเปิดเผย และยังไม่เป็นที่ยอมรับของชุมชนโดยทั่วไป เนื่องจากคนส่วนใหญ่เกรงว่า การยอมรับว่ามีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวจะเป็นการบ่อนทำลายเสถียรภาพของครอบครัว (Department of Public Information UN 1989:17)

สำหรับครอบครัวไทยในปัจจุบัน เป็นครอบครัวเดี่ยวที่เพศชายเป็นหัวหน้าครอบครัว โดยความรับผิดชอบ และ อำนาจตัดสินใจจะอยู่ที่ชายผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว มีอำนาจเหนือภรรยาและแม้กระทั่งมีสิทธิที่จะทุตีภรรยาได้ด้วย และมีอำนาจในการปกครองสมาชิกภายในครอบครัวเองอย่างสมบูรณ์จากแนวความคิดนี้ ครอบครัวจึงกลายเป็นสถาบันส่วนตัว เมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นในครอบครัวสมาชิกจะทำการจัดการแก้ไขปัญหาเอง บุคคลภายนอกจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องเพราะต่างเคารพในสถาบันครอบครัว หากไม่อยู่ในระดับอันตรายจนถึงกับเสียชีวิต สังคมจะไม่เข้าไปทำการยุ่งเกี่ยว เพราะถือเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องของครอบครัว ความรุนแรงที่สามีกระทำต่อภรรยาด้วยการทำร้ายร่างกายในรูปแบบต่าง ๆ เป็นความรุนแรงในครอบครัว ที่พบได้ในหลายระดับกลุ่มของสังคม การทุตีทำร้ายร่างกายภรรยาเป็นปัญหาที่ผู้หญิงมักประสบอยู่อย่างเปิดเผยและแฝงเร้น สังคมยังขาดความตระหนักว่า การทำร้ายร่างกายภรรยาเป็นปัญหารุนแรงที่สังคมต้องเข้าไปรับผิดชอบ และยังคงมองว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการแสดงออก ซึ่งสิทธิของสามีที่มีเหนือร่างกายภรรยา ผู้หญิงจึงต้องทนอยู่ในสภาพจำยอม และอดทนตลอดมา ตลอดเวลาที่อยู่ในชีวิตแต่งงาน ผู้หญิงบางคนต้องอยู่อย่างหวาดผวาและทุกข์ทรมานจากการถูกทุตี บางคนถูกทรมานจนถึงลึบปีขึ้นไปหรือตลอดชีวิต ไม่สามารถขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ทางสังคม ทั้งจากรัฐบาล เอกชน เพราะมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัว (วรารักษ์ ดวงจันทร์ 2530:2) ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจึงมักถูกละเลยจากสังคมเพราะเป็นเรื่องที่เกิดภายในบ้าน จึงได้รับความเคารพในสิทธิความเป็นส่วนตัว และสิ่งนี้เองเป็นเครื่องปิดกั้นมิให้ผู้หญิงที่ถูกสามีทุตีได้รับความช่วยเหลือเมื่อต้องการ (Pahl 1989:188)

ทางเลือกทางเดียวที่มีอยู่คือ สตรีจำนวนมากต้อง "ยอมทน" ต่อการถูกทำร้ายร่างกายจากบุคคลภายในครอบครัว ก็เนื่องมาจากสถานภาพที่ไม่เท่าเทียมกันทางสังคมของสตรี และเนื่องจากสตรีเหล่านั้นไม่มีทางเลือกอื่นที่ดีกว่านี้ สตรีมักจะประสบปัญหาต้องตกอยู่ในภาวะ

ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้รวมทั้งภาวะความวิตกกังวลในชีวิตของลูก ๆ และ
 ของตนเอง นอกจากนี้ในกลุ่มสตรีที่มีครรภ์จะอยู่ในฐานะที่เสี่ยงเป็นพิเศษ และคงไม่น่าแปลกใจ
 นักที่สตรีที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายมีแนวโน้มที่จะพยายามฆ่าตัวตายมากกว่าสตรีปกติถึง 12 เท่า
 (Department of Public Information UN 1989:21) สตรีที่ถูกทุบตีบางคนหันไปพึ่งเหล้า
 และยาเสพติดเป็นทางออก ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเธอ ความรุนแรงใน
 ครอบครัวยังส่งผลกระทบต่อครอบครัวส่วนรวมด้วย เพราะทำให้แม่ไม่สามารถดูแลลูกได้อย่าง
 เต็มที่ บ่อยครั้งแม่จะถ่ายทอดความรู้สึกของการขาดความเคารพในตนเอง ความรู้สึกที่ว่าตนขาด
 อะไรไปบางอย่างและไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ไปยังลูกและหากลูกพยายามช่วยเหลือปกป้อง
 แม่ เด็กอาจกลายเป็นเหยื่อที่ถูกพ่อของตนเองทำร้าย หรือไม่เช่นนั้นเด็กชายซึ่งได้เห็นพ่อใช้
 ความรุนแรงกับแม่ ก็อาจจะมีแนวโน้มที่จะทำในสิ่งเดียวกัน เมื่อเติบโตและมีครอบครัวของตนเอง
 และมีบ่อยครั้งที่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ถูกซ่อนเร้นถูกเปิดเผยออกสู่สังคมภายนอก เมื่อมี
 การทำร้ายลูกหลานภายในบ้านจนบาดเจ็บ เป็นที่สะเทือนขวัญแก่ผู้พบเห็นหรือปัญหาขยายจากการ
 ทุบตีธรรมดามาเป็น การต่อสู้หรือตอบโต้จนกลายเป็นคดีฆาตกรรม

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะประเด็นการทำร้ายร่างกายสตรี และ
 การทำร้ายทางเพศมีอยู่ทั่วไปกว้างขวาง สตรีเหล่านั้นได้รับการปฏิบัติในทางมิชอบซ้ำแล้วซ้ำเล่า
 และพวกเขาก็ไร้หนทางที่จะหลุดพ้นจากสถานการณ์เช่นนี้ อคติของคนในสังคมเป็นตัวส่งเสริม
 การใช้ความรุนแรงต่อสตรีภายในครอบครัว การที่ชีวิตครอบครัวถือเป็นเรื่องเฉพาะส่วนบุคคล
 ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่เต็มใจจะเข้าไปยุ่งเกี่ยว และทำให้สตรีพยายามปกปิดร่องรอยการถูกทำร้าย
 โดยให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องรอยที่เกิดจากอุบัติเหตุที่เกิดจากตัวเธอเอง

ดังนั้นความขัดแย้งในครอบครัว จึงเป็นสิ่งที่ถูกมองว่าเป็นเรื่องของครอบครัวเป็น
 คำที่ใช้แล้วดูดี ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้วเมื่อมีความขัดแย้งในครอบครัวเกิดขึ้น มักจะมีกรณี
 บาดเจ็บตั้งแต่กระดูกซี่โครงหัก รวมถึงการทำร้ายที่ทำให้ใบหน้าเสียโฉมอยู่บ่อย ๆ และในบาง
 กรณีอาจมีผลทำให้ถึงแก่ชีวิตได้ การทรมานจิตใจที่มักเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ สร้างความทุกข์
 ทรมานที่มีอาจประเมินได้ รวมทั้งสร้างแผลเป็นที่บาดลึกทั้งในตัวสตรีผู้เคราะห์ร้าย ครอบครัว
 ของสตรีผู้ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงเหล่านั้น ตลอดจนสังคมโดยรวม ถึงกระนั้นก็ตาม ข้อมูล
 ต่าง ๆ ที่ได้รับการเปิดเผยให้เห็นถึงปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเพียงบางส่วน
 เท่านั้น โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงว่า จากกรณีของความรุนแรงทั้งหมดที่เกิดขึ้นมีเพียงส่วนน้อยที่

ได้รับรายงาน และถึงแม้โลกทุกวันนี้จะมีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีแต่กลับมีสตรีเป็นจำนวนมากที่ถูกทำร้ายทารุณเป็นประจำภายในบ้านของพวกเธอเอง และปัญหาการทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยาเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นและในบางครั้งร้ายแรงถึงขั้นสูญเสียชีวิตแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อความรุนแรง ปัญหาการทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยาจึงสมควรนำมาพิจารณาในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อศึกษาสาเหตุและสภาพการณ์ต่าง ๆ ในการหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหามาให้เกิดความรุนแรงและขยายวงกว้างมากขึ้นในสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัย และสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดปัญหาสามีทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา
2. เพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตในผู้หญิงที่ถูกสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย

สมมุติฐานการวิจัย

กลุ่มผู้หญิงที่ถูกสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย มีภาวะสุขภาพจิตในด้านใดด้านหนึ่งในจำนวน 9 ด้าน ที่สูงกว่าเกณฑ์ปกติ เปรียบเทียบโดยใช้เกณฑ์การประเมินของแบบวัดสุขภาพจิต SCL-90 (Symptom Distress Checklist - 90)

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาในลักษณะกรณีศึกษา (Case Study) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นสตรีที่มาขอรับความช่วยเหลือในองค์กรเอกชนที่ทำงานด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ภรรยาที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ มูลนิธิเพื่อนหญิง และมูลนิธิเด็กในชุมชนแออัดและเป็นผู้ที่ยินดีให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประมาณ 4 เดือน (พ.ค.-ส.ค. 2537)

ประเด็นที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คาดว่า ผลที่ได้จะก่อให้เกิดประเด็นดังนี้

1. ทำให้ทราบปัจจัยและสถานการณ์สิ่งแวดล้อม ที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดจากสามีทุพพิกิริยาที่ร่างกายพิการ
2. ทำให้ทราบผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตของผู้หญิงที่ถูกสามีทุพพิกิริยาที่ร่างกายพิการ
3. เพื่อเป็นประเด็นสำหรับงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

นิยามศัพท์

จากการสรุปเรียบเรียงจากผู้ศึกษาปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ที่เกิดจากสามีทุพพิกิริยาที่ร่างกายพิการ และประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพจิตสามารถให้นิยามซึ่งจะศึกษาในงานวิจัยดังต่อไปนี้

การทุพพิกิริยาที่ร่างกายพิการ (Wife Abuse) มีความหมายครอบคลุม 2 ด้าน ดังนี้

1. การทำร้ายทางจิตใจ (Psychological Abuse) หมายถึง การใช้วาจา คำว่าด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย เช่น การใช้คำพูดดูหมิ่นดูแคลนโดยเจตนาประจานกรรยาตนเอง ด้วยถ้อยคำเสียหายให้บุคคลรอบข้างรับรู้ รวมถึงการข่มขู่ทำร้ายลูก สัตว์เลี้ยง และการทำลายข้าวของทรัพย์สินสมบัติต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลกระทบทางจิตใจ ทำให้เกิดความสะเทือนใจ ความชอกช้ำใจงกกรรยา
2. การทำร้ายร่างกาย (Physical Abuse) หมายถึง การทำร้ายร่างกายที่ก่อให้เกิดผลบาดเจ็บทางร่างกายทั้งในระดับเล็กน้อย เช่น ฟกช้ำดำเขียว ไปจนถึงระดับรุนแรงหรืออาจถึงแก่ชีวิตโดย ใช้อาวุธ และไม่ใช้อาวุธ เช่น การตบ ตี ผลัก ทิ่ม ใช้สิ่งของที่ฉวยมาได้ในขณะนั้นขว้างปา รวมทั้งการใช้วัตถุที่สามารถเป็นอาวุธได้ เช่น ไม้หน้าสาม ไข่ ปืน มีด เป็นต้น

สุขภาพจิต (Mental Health) หมายถึง สภาวะสมดุลของความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ พฤติกรรม และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมรอบตัวที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างเหมาะสม สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้

ปัญหาสุขภาพจิต (Mental Health Problems) หมายถึง ความผิดปกติของสุขภาพจิตหรือความไม่สมดุลของความรู้สึกนึกคิด อารมณ์และพฤติกรรม ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และสังคมได้ และปัญหาสุขภาพจิตในการศึกษาวิจัยนี้เป็นการแสดงออกของอาการทางสุขภาพจิตอย่างน้อย 1 ด้านใน 9 ด้าน ตามเกณฑ์ในการวัดของแบบวัดสุขภาพจิต SCL-90 (Symptoms Distress Checklist-90) ที่แตกต่างไปจากเกณฑ์มาตรฐาน ที่ได้จากการศึกษาของ อ.ละเอียด ชูประบุร และคณะแห่งโรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยา ดังนี้

1. ความรู้สึกว่ามีอาการทางกาย (Somatization) ในด้านนี้สะท้อนเกี่ยวกับความไม่สบาย (distress) ที่เกิดจากการรับรู้ถึงความผิดปกติของร่างกาย (Bodily Dysfunction) เป็นการบ่งถึงอาการเกี่ยวกับระบบไหลเวียนโลหิต ระบบทางเดินอาหาร ระบบทางเดินหายใจ และระบบอื่น ๆ เช่น อาการปวดศีรษะ ปวดหลัง และอาการปวดหรือไม่สบายตามกล้ามเนื้อใหญ่ ตลอดจนความไม่สมดุลของร่างกายเนื่องจากความวิตกกังวล (Anxiety)

2. ความย้ำคิดย้ำทำ (Obsessive-Compulsive) ในด้านนี้เป็นรูปแบบพื้นฐานที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มอาการตามชื่อที่เรียก จุดสำคัญในการวัดด้านนี้พิจารณาจากความคิด (Thoughts) และการกระทำ (Action) ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้น แต่ไม่สามารถยับยั้งหรือหลีกเลี่ยงได้

3. ความรู้สึกอ่อนไหวด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Sensitivity) อาการเหล่านี้มีพื้นฐานมาจากความรู้สึกไม่เท่าเทียมผู้อื่น (Inadequacy) และมีปมด้อย (Inferiority) โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น ให้คุณค่าตนเองอย่างรุนแรง และคิดว่าการติดต่อกับผู้อื่นจะสร้างสิ่งไม่ดีกับตนเอง

4. ความซึมเศร้า (Depression) เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงกลุ่มอาการซึมเศร้าอย่างกว้าง ๆ ซึ่งมักเกิดร่วมกับ Depressive Syndrome มีลักษณะ Dysphoric affect and mood มีอาการแสดงคือ ไม่สนใจกิจกรรมต่าง ๆ ขาดแรงจูงใจ สูญเสียความมีชีวิตชีวา รู้สึกสิ้นหวัง (Hopelessness) และท้อแท้ ตลอดจนมีความคิดฆ่าตัวตาย

5. ความวิตกกังวล (Anxiety) เป็นอาการและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีความวิตกกังวลอย่างรุนแรง กระสับกระส่าย (Restlessness) ประหม่า (Nervousness) และตึงเครียดหรืออาจมีอาการทางกาย เช่น ใจสั่น ตัวสั่น (Trembling) รวมไปถึงการมี Free

floating anxiety และ panic attacks รวมทั้งความรู้สึกแบบผีเข้าเจ้าทรง (Dissociation)

6. ความก้าวร้าว (Hostility) เป็นลักษณะที่แสดงพฤติกรรมของความโกรธ (Anger) และไม่เป็นมิตร (Hostile) สำหรับใน SCL-90 พฤติกรรมก้าวร้าวไม่เป็นมิตรในด้านนี้ พิจารณา 3 องค์ประกอบ คือ ความคิด ความรู้สึก และการกระทำ ซึ่งรวมถึงความรู้สึกรำคาญยุ่งยากใจ หรือจะทำลายข้าวของ มีการโต้แย้งบ่อย ๆ และไม่สามารถควบคุมอารมณ์นั้นได้

7. ความกลัวโดยไม่สมเหตุผล (Phobic Anxiety) เป็นอาการที่สะท้อนถึงสภาวะการเกิด Phobic anxiety states หรือ Agoraphobia ซึ่งเป็นความกลัวต่อการเดินทางที่โล่งแจ้ง ผุ่ชนหรือสถานที่สาธารณะต่าง ๆ รวมไปถึงอาการกลัวการเข้าสังคม

8. ความคิดหวาดระแวง (Paranoid Ideation) ในด้านนี้เป็นข้อคำถามที่แสดงถึงความคิดหวาดระแวง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมหวาดระแวง มีลักษณะหวาดระแวง (Paranoid Phenomena) มักแสดงออกมาในรูปของความคิดมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีอาการอื่น ๆ เช่น มีความคิดที่ขัดโทษหรือโยนความผิดให้ผู้อื่น (Projective Thinking) ระแวงสงสัยบุคคลอื่น เอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Centrality) มีความคิดหลงผิด เป็นต้น

9. ความมีลักษณะส่อแสดงวิกลจริต (Psychoticism) ในด้านนี้เป็นตัวอย่างของพฤติกรรมที่มีลักษณะบิดเบือนอย่างมาก ไม่เหมือนอาการแสดงที่เห็นทั่วไป มี 4 ด้าน ที่สะท้อนให้เห็นว่าเป็นอาการจิตเภท (Schizophrenia) ได้แก่ หูแว่ว ความรู้สึกเหมือนคลื่นวิทยุที่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ (Thought Broadcasting) ถูกความคิดภายนอกควบคุม (External thought control) ถูกความคิดภายนอกแทรกแซง (External thought insertion) นอกจากนี้ข้อคำถามยังเกี่ยวกับอาการผิดปกติที่พบในบุคคลประเภท Schizoid life style

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้าของผู้วิจัย เกี่ยวกับประเด็นของความรุนแรงในครอบครัว ที่สามีทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา สามารถแจกแจงเป็นหัวข้อที่สำคัญต่อไปนี้

- ความหมายของการทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา
- กระบวนการขัดเกลาทางสังคมกับปัญหาการทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา
- ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและการเลียนแบบ
(Theory of Social Learning & Imitation)
- ทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมเกี่ยวกับผู้ชายที่ทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา
(The Social Psychology of the Wife Assaulter : The theory)
- แนวความคิดของทฤษฎีความสัมพันธ์ในทางลบ
(Traumatic Bonding as a Theoretical Framework)
- ผลกระทบต่อหญิงที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย

ความหมายของการทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา

นักวิชาการจำนวนมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้ให้ความหมายไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ศูนย์ข่าวผู้หญิง ให้นิยามว่า หมายถึง ผู้หญิงที่ถูกสามี หรือคนรัก กระทำการทารุณกรรมทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการข่มขู่ก่อนลงมือทำร้าย ในลักษณะรูปแบบของการทุบตี ได้แก่ การตีหรือทุบที่ศีรษะของผู้หญิง (ไม่ว่าจะใช้อาวุธหรือไม่ก็ตาม) จิกผมแล้วลากไปรอบ ๆ บ้วน จงใจเตะต่อยหน้าท้องของผู้หญิง หรือผลักตกบันไดจนเป็นสาเหตุทำให้ทั้งลูกที่มangedด้านหลังด้วยของมีคม ตีหรือพาดด้วยเก้าอี้จนกระดูกหัก เอาเชือกรัดคอ เอาศีรษะโขกกับพื้นหรือผาผนัง จี้ตามตัวด้วยบุหรี่ จงใจทำน้ำแกงหรือน้ำมันร้อน ๆ หกรดตัวผู้หญิง ตัด หรือฉีกเสื้อผ้าที่สวมใส่แล้วทำทารุณกรรมทางเพศ รวมทั้งการพยายามทำลายการควบคุมสติอารมณ์ของผู้หญิงด้วยการทำให้หวาดผวาทุกคืน ข่มขู่ด้วยอาวุธ ทรมาณลัทธิเลี้ยงแกเลี้ยงโยนที่เจ็บบุหรี่

หรือด้วยขมขามศีรษะ จงใจกักขังผู้หญิงไว้ในห้องพักกระทำกรอันมีผลกระทบกระเทือนระบบประสาท เช่น ทำให้ปวดศีรษะเรื้อรัง หูอื้อ หวาดผวา หลงลืม นอกจากนี้ยังรวมถึงการทำทารุณกรรมทางด้านจิตใจ โดยการจงใจลบหลู่ดูหมิ่นผู้หญิงด้วยการบอกใครต่อใครว่าผู้หญิงนั้นโง่เขลา ปัญญาอ่อน เป็นหญิงแพศยา และพยายามที่จะโคตเคี้ยวผู้หญิงนั้นด้วยการห้ามมิให้ผู้หญิงนั้นพบปะพูดคุยกับญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้าน (ศูนย์ข่าวผู้หญิง 2534 : 4-5)

บราวน์ (Browne 1987:58) ได้รวบรวมจากรายงานเกี่ยวกับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายร่างกาย ซึ่งมีตั้งแต่ การตบ, ตะ, ตบหรือบีบคอเพื่อทำให้หายใจไม่ออก, โยนร่างกายให้กระแทกพื้นหรือผนัง ใช้วัตถุในการทุบตี ข่มขู่หรือทำให้บาดเจ็บด้วยอาวุธ จงใจทำน้ำร้อนหรือน้ำแข็งทำทารุณกรรมทางเพศ ทั้งนี้รวมถึงการมีพฤติกรรมทำร้ายร่างกายหรือการข่มขู่ด้วยวาจา

เกย์ฟอร์ด (Gayford, 1985) ให้ความหมายของการทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยาว่าเป็นการทำร้ายร่างกายผู้หญิง โดยคู่สมรส ได้มีการพิจารณาไตร่ตรองไว้ก่อนและเป็นการทำร้ายร่างกายด้วยการกระทำซ้ำบ่อย ๆ โดยคู่สมรสในที่นี้หมายถึงชายที่อยู่กินกับหญิงฉันทสามีภรรยา

มอสเดน (Morsden, 1975) ให้ความหมายของการทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยาไว้ว่า คือ หญิงที่ได้รับการทำร้ายร่างกายจากสามีหรือคู่รักและรวมถึงการทำร้ายทางจิตใจด้วย

ชูลแมน (Schulman, 1979) ให้ความหมายของการทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยาว่าหมายถึงการกระทำที่บาดเจ็บแก่เหยื่อ เช่น การตบ ตะ ทุบ ตี ด้วยวัตถุที่ฉวยมาได้ ในขณะที่ รวมทั้งการใช้วัตถุที่เป็นอาวุธ เข้าทำอันตรายต่อหญิงที่เป็นภรรยาหรือคู่รัก ซึ่งก่อให้เกิดการบาดเจ็บที่อยู่ในระดับเล็กน้อยไปจนถึงระดับที่รุนแรง

ดัตตัน (Dutton, 1988) ให้ความหมายว่า การทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยารวมถึงการใช้คำพูดในลักษณะส่อเสียด ถากถาง เพื่อผลให้เกิดการกระทบกระเทือนทางจิตใจ การข่มขู่ทำร้ายลูก ๆ และสัตว์เลี้ยงรวมทั้งการทำลายทรัพย์สินสมบัติต่าง ๆ ภายในบ้าน

จากการให้นิยามการทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา ดังกล่าวทำให้สามารถสรุปความหมายของการทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยาที่เป็นความหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้เป็น 2 ด้านคือ

1. การทำร้ายทางจิตใจ (Psychological Abuse) ด้วยการเฝ้าจาด่าว่าด้วยคำพูดหยาบคาย การใช้คำพูดดูหมิ่น ดูแคลน เจตนาประจานภรรยาของตนเองด้วยคำพูดในทางเสียหายให้ผู้คนรอบข้างรับรู้ รวมถึงการข่มขู่ทำร้ายลูก สัตว์เลี้ยง และการทำลายทรัพย์สิน

สมบัติต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลกระทบทางด้านจิตใจ ทำให้เกิดความสะเทือนใจ ความชอกช้ำใจ
แก่ภรรยา

2. การทำร้ายร่างกาย (Physical Abuse) ทั้งที่ใช้อาวุธและไม่ใช้อาวุธ
เช่น การเตะ ต่อย ผลัก ทบ ใช้อาวุธของที่ฉวยมาได้ในขณะนั้นขว้างปา รวมถึงการใช้อาวุธหรือ
วัตถุที่สามารถเป็นอาวุธได้ เช่น ไม้หน้าสาม ไข่ มีด ปืน เป็นต้น ทั้งนี้ ก่อให้เกิดผลบาดเจ็บ
ทางร่างกายทั้งในระดับเล็กน้อย เช่น ฟกช้ำ ไปจนถึงระดับรุนแรงหรืออาจถึงแก่ชีวิต

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะปัญหาสามี
ทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยาในแง่มุมต่าง ๆ ทำให้ทราบถึงประเด็นความสำคัญของกระบวนการ
ขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ตลอดจนแนวคิดและทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาสังคม
(Social Psychological Theory) ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ร่วมกันผลักดันให้เกิดปัญหาความ
รุนแรงในครอบครัวให้เกิดเป็นวงจรที่ซับซ้อน

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมกับปัญหาการทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา

โดยธรรมชาติของมนุษย์นั้น มนุษย์เป็นสัตว์สังคม เมื่อมนุษย์เกิดมามีความต้องการ
คุณลักษณะบางอย่างที่จำเป็นต่อการเป็นสมาชิก เช่น การดำรงชีวิต การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น
ดังนั้นมนุษย์จึงต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการขัดเกลาเพื่อให้เป็นมนุษย์อย่างแท้
จริง (สุพัตรา สุภาพ, 2523:52) ถ้าหากปล่อยให้อยู่โดดเดี่ยวไม่มีการขัดเกลาทางสังคม
(Socialization) คนผู้นั้นย่อมมีลักษณะทำทางแนวการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากมนุษย์อื่นๆ
ในสังคม เพราะเขาไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและสั่งสอนจากมนุษย์ในสังคมไม่ได้รับการถ่ายทอด
ทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติให้เข้ากับคนอื่น ๆ ในสังคม เขาจึงไม่
อาจอยู่ร่วมกับสังคมมนุษย์ได้ นอกจากนั้นถ้าหากเขาได้รับการสั่งสอนอย่างไร เขาก็จะมีลักษณะ
และพฤติกรรมเป็นไปในลักษณะ เช่นตัวแบบ

กระบวนการขัดเกลาทางสังคม เป็นกระบวนการที่ปลูกฝังบรรทัดฐานของกลุ่มให้
เกิดขึ้นในตัวบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม เพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมด้วยดี ช่วยให้
สังคมมีความคงทนถาวร และมีลักษณะสืบต่อกันไป เป็นกระบวนการที่ทำให้คนเกิดใหม่ เปลี่ยน
ลักษณะทางชีวภาพ (Biological Being) หรือสภาพอินทรีย์สาร (Biological
Organism) ไปเป็นสิ่งที่มีความหมายทางสังคม (Social Being) มีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตาม

แนวทางที่สังคมต้องการ เด็กที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีความเป็นคนโดยแท้จริง สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ มีคุณธรรมตลอดจนมีความยับยั้งชั่งใจ มีพฤติกรรมในกรอบของวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

กระบวนการจัดเกลาทางสังคมจะเริ่มขึ้นตั้งแต่บุคคลถือกำเนิดมาในโลก ตัวแทนที่สำคัญของสังคมที่ทำหน้าที่ในเรื่องนี้ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน ศาสนา ตลอดจนสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เกิดขึ้นทั้งโดยจงใจและไม่จงใจ โดยจงใจ เช่น การอบรมสั่งสอน โดยพ่อแม่ครูบาอาจารย์ โดยไม่จงใจ เช่น การเรียนรู้หรือการเลียนแบบการกระทำของบุคคลอื่น เช่น ดารา เพื่อน ตัวละครในภาพยนตร์ เป็นต้น กระบวนการจัดเกลาทางสังคมเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อการรับรู้บทบาท และหน้าที่ของหญิงชายในสังคม ตามสถานภาพทางเพศที่แท้จริงของตน ซึ่งในที่นี่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับอวัยวะเพศที่เป็นตัวบ่งชี้ความแตกต่างทางเพศที่ชัดเจน แต่เป็นประเด็นในด้านพฤติกรรม ซึ่งได้ผ่านขั้นตอนการจัดเกลาทางสังคม จนในที่สุดได้แสดงออกมาเป็นบทบาทตามเพศของตนในสังคม เช่นในสังคมตะวันตก เด็กผู้ชายจะต้องมีพฤติกรรมของความเป็นชาย ได้แก่ ชอบปีนต้นไม้ ชอบเป็นทหารเรือ เนื้อตัวสกปรกมอมแมม ไม่ชอบผู้หญิง ชอบนั่งกางเกง และแต่งตัวโดยใช้สีน้ำเงิน ส่วนเด็กผู้หญิงที่แท้จริงตามบทบาทตะวันตก คือ ชอบกระโดดเชือกชอบใส่เสื้อผ้าสีชมพู เป็นต้น (สุภัทรา สุภาพ, 2529:52-54) การวิจัยในระยะหลังๆ พบว่าบทบาทความเป็นเพศหญิงหรือชายนั้น เป็นสิ่งที่เกิดจากการจัดเกลาทางสังคม มากกว่าอย่างอื่น คือ ทั้งสองเพศไม่ได้เกิดมาเป็นแบบนี้แต่ถูกฝึกอบรมให้มีบทบาทเช่นนี้ในสังคมที่มีลักษณะความไม่เท่าเทียมกัน หรือมีการแบ่งชั้นทางสังคมจะทำให้การจัดเกลาแตกต่างกันไปด้วย โดยเฉพาะการจัดเกลาบทบาททางเพศที่สอนให้สมาชิกเพศหญิงของสังคมยอมรับสถานภาพและบทบาทที่ด้อยสิทธิกว่าสมาชิกเพศชาย เพศหญิงได้รับการจัดเกลา และเรียนรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมบางอย่าง ตามปกติเรียนรู้บทบาทของการเป็นสมาชิกชั้นสองคือรองลงมาจากเพศชาย กระบวนการจัดเกลามุ่งกำหนดให้ผู้หญิงมีบทบาทการเป็นแม่บ้าน หรือให้ทำงานที่มีรายได้ต่ำ สังเกตได้ว่าตั้งแต่เกิดจนตาย ผู้หญิงถูกอบรมให้รักษาความเป็นลูกผู้หญิงด้วยการทำหน้าที่แม่บ้าน ยอมเป็นเบี้ยล่างและยอมรับความเป็นผู้นำของเพศชาย ระบบสังคมไม่เปิดโอกาสให้หญิงมีทางเลือกมากเท่าที่ผู้ชาย มีปรากฏอยู่สม่ำเสมอว่าผู้หญิงต้องลาออกจากงานมาเป็นแม่บ้านที่เป็นเช่นนี้ไม่ใช่ เพราะผู้หญิงต้องการเป็นแม่บ้าน แต่เป็นเพราะผู้หญิงไม่ได้รับโอกาสหรือมีตัวแบบว่าต้องมีบทบาทอยู่นอกบ้าน กล่าวคือ การมองว่าผู้หญิงเป็นกลุ่มที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่ว่าจะ

อยู่ในสังคมหรือฐานะทางชนชั้นอย่างไร เหตุผลก็คือโครงสร้างทางสังคมที่มีผู้ชายเป็นใหญ่ที่ถูก
 กีดกัน และเอาเปรียบการเลือกปฏิบัติในหน้าที่การงานและการศึกษา กฎหมายที่มีความลำเอียง
 บนพื้นฐานของเพศ การกำหนดบทบาททางเพศตายตัว สภาพที่ผู้หญิงจำต้องยอมอยู่ในฐานะที่เป็น
 ฝ่ายพียงพา (จิรติ ตึงศรัทธีย์, สุธีรา ตันชัยนันท์, ใน อมรา พงศาพิชญ์, บรรณาธิการ 2527 :
 15-17) สิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขทางสังคมที่ทำให้ความแตกต่างทางธรรมชาติระหว่างเพศกลายเป็น
 เป็นความสัมพันธ์ที่ชายได้เปรียบ และหญิงเสียเปรียบ ความเป็นผู้หญิงจึงไม่ได้ถูกกำหนดโดย
 ธรรมชาติ แต่เป็นกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมที่สร้างความเป็นผู้หญิงขึ้นมาทั้งในระดับ
 รูปลักษณ์ทางร่างกายและจิตใจตลอดชีวิตของผู้หญิง เด็กผู้หญิงเรียนรู้หน้าที่ของการเป็นลูกผู้หญิง
 จากครอบครัวประเพณีและการปฏิบัติตัวในชุมชนที่เธอเติบโตขึ้นมา ตามประเพณีของแต่ละชุมชน
 เช่น การอบรมสั่งสอน เรื่องที่เล่าสืบต่อกันมา ข้อห้าม แนวคิดของผู้อาวุโส ซึ่งถือว่าการ
 เรียนรู้จากธรรมชาติมิได้อาศัยการศึกษาจากสถาบันใด ๆ และการศึกษาเช่นนี้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา
 และทุกโอกาสในแต่ละช่วงอายุของบุคคล (อุ้นตา นพคุณ, ในอมรา พงศาพิชญ์, บรรณาธิการ
 2529 : 156)

การศึกษาในแง่มุมปัญหาสามีมักทำร้ายร่างกายภรรยา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง
 ทำความเข้าใจกับค่านิยมในเรื่องบทบาททางเพศระหว่างเพศหญิงและชายในสังคมไทย ซึ่งมีความ
 เกี่ยวข้องและการดำรงอยู่ของปัญหาสามีมักทำร้ายร่างกายภรรยา อย่างแยกกันไม่ออก ซึ่งความเกี่ยวพันกันของ
 ค่านิยมและบทบาททางเพศ และความไม่เท่าเทียมกันของชายหญิงแบ่งเป็นประเด็นดังนี้

1.1 ค่านิยมในเรื่องบทบาททางเพศของผู้หญิงและผู้ชายกับปัญหาสามีมักทำร้าย
 ร่างกายภรรยา จากค่านิยมและความเชื่อที่ว่าผู้ชายเป็นเพศที่เข้มแข็งเป็นหัวหน้า หรือผู้นำ
 ครอบครัวจึงมีอำนาจเหนือภรรยาและแม้กระทั่งมีสิทธิทุบตีภรรยาได้ด้วย เป็นภาพสะท้อนให้เห็น
 ความสัมพันธ์ระหว่างสามี และภรรยาในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี ทั้งที่ในปัจจุบันสถานภาพของ
 ผู้หญิงได้รับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในหลาย ๆ ด้าน แต่มีสภาพความไม่เท่าเทียมกันระหว่างสามี
 ภร่ายังคงดำรงอยู่ ความเชื่อในเรื่องอำนาจ ความฉลาดรอบรู้กว่าของเพศชายในฐานะที่เป็น
 สามีและ เป็นผู้นำครอบครัว ส่วนภรรยาเป็นผู้อยู่ภายใต้การคุ้มครองดูแลของสามี ล้วนเป็นวิถี
 ชีวิตที่สังคมกำหนดไว้ให้กับระดับความไม่เท่าเทียมกันของสังคม ความไม่เสมอภาคระหว่าง
 หญิงชาย ฉะนั้นความรุนแรงที่สามีกระทำต่อภรรยาด้วยการทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยาดำรงอยู่ได้

โดยมีวัฒนธรรม ค่านิยมของสังคมและทัศนคติของผู้คนรอบข้างรองรับอยู่ (ศูนย์ข่าวผู้หญิง, 2529:9) จากความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงที่ตั้งอยู่บนความไม่เสมอภาคมีความเหลื่อมล้ำมาก ยิ่งขึ้น ทั้งยังดำรงอยู่ในสังคมทุกวันนี้ ผู้หญิงกลายเป็นประชากรชั้นสองในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องบทบาททางเพศ (รัตนา ธนาพรสังสุทธิ์, 2530:32) สังคมได้ให้คุณค่าความเป็นผู้นำของครอบครัวว่าต้องเป็นเพศชาย พ่อบ้านเป็นผู้ชายชาตรีที่เข้มแข็งมีผลกำลังและอำนาจ สำหรับผู้หญิงต้องนุ่มนวล อ่อนหวาน ขยันและอดทน ทำทุกอย่างเพื่อสามีและลูก ๆ ผู้ชายจะเป็นช้างเท้าหน้าผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง เมื่อสังคมได้กำหนดค่านิยม บทบาทของเพศระหว่างชายและหญิง เป็นคนละมาตรฐานจึงมีผลต่อเนื่อง ทำให้เกิดพฤติกรรมและแบบแผนขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อรองรับสนับสนุนให้มาตรฐานสองชั้นดำรงอยู่และสืบทอดต่อเนื่องไปในแต่ละรุ่นด้วยความเชื่อและแบบแผนพฤติกรรมนี้ประกอบด้วย

1.1.1. ความเชื่อที่ผิด ๆ (Myths) ในเรื่องสถานภาพและบทบาทของหญิงและชาย ได้แก่

- ความเชื่อที่ว่าผู้ชายเป็นเพศที่แข็งแกร่งและมีอำนาจมีผลกำลัง และเหตุผลเหนือเพศหญิงซึ่งเป็นเพศที่อ่อนแอ นุ่มนวล ไร้เหตุผล ผู้ชายจึงเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ เป็นหัวหน้าครอบครัวผู้หญิงจึงเป็นเพียงผู้ตามเท่านั้น
- ความเชื่อที่ว่าความก้าวร้าว รุนแรงของผู้ชายเป็นเรื่องที่ปกติ ถือว่ามีความเป็นชายชาตรี แต่ถ้าผู้หญิงไม่สมควรเพราะจะถูกมองว่าไม่มีความเป็นกุลสตรี
- ความเชื่อที่ว่าศรีภรรยาที่ดีต้องสงบเสงี่ยม เจียมตนไม่ต่อล้อต่อเถียงสามี ต้องอดทน เคารพ เชื่อฟังสามีพร้อมทั้งปรนนิบัติสามีในทุก ๆ เรื่อง
- ความเชื่อที่ว่าสามีคือเจ้าของชีวิตภรรยามีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้แม้แต่การทำโทษด้วยการทุบตี ภรรยาไม่มีสิทธิต่อต้านและบุคคลอื่นไม่ควรเข้าไปยุ่ง
- สามีภรรยาดีกันเป็นเรื่องของลึนกับพันกระแทกกัน ยิ่งตียิ่งลูกคด บุคคลอื่นไม่ควรสนใจ
- ความเชื่อที่ว่าผู้ชายมีเมียแล้วจะมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงอื่นอีกก็ได้ เป็นเรื่องปกติ แต่ผู้หญิงที่มีสามีแล้วถ้ามีความสัมพันธ์กับชายอื่นถือว่าคบชู้ชู้ชายเป็นหญิงเลว ไม่มีใครสมาคมด้วย

1.2 ความเหลื่อมล้ำทางกฎหมายและประเพณี บทบาทของผู้หญิง และผู้ชายยังสะท้อนออกมาในรูปของกฎหมายและประเพณี การศึกษาถึงบทบัญญัติทางกฎหมาย ที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพอันต่ำต้อยของสตรีไทยในสมัยโบราณเป็นสิ่งที่ยืนยงอย่างเด่นชัดเป็นเวลา 600 ปีมาแล้ว หญิงถูกบังคับให้แต่งงาน หญิงสามารถถูกนำไปขาย จำนำ จำนอง ถูกโบยตี หรือแม้แต่ฆ่าให้ตายได้ถ้ามีชู้ หรือหญิงไทยไม่มีโอกาสสวมห่มเป็นภิกษุณี หรือไม่มีโอกาสทางการศึกษาเท่ากับชาย (กลุ่มเพื่อนหญิง, 2534:12) จากบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะผ้าเมียบมาตรา 60 ได้ระบุว่า "สามีจะปรามปรามโบยตีหญิง หญิงจะเอาโทษแก่สามีมิได้และชายสามารถมีภรรยากี่คนก็ได้ ส่วนหญิงมีสามีได้ทีละคนจนกว่าจะหย่าร้าง หรือเป็นม่ายหญิงมีสามีที่มีชู้จะถูกลงโทษร้ายแรงมากตามประเพณีแต่ดั้งเดิมการแต่งงานเป็นการซื้อขาย หมายความว่า อำนาจปกครองหญิงจะเปลี่ยนจากผู้ปกครองมาเป็นสามี สัญญาการแต่งงานคือ การที่ผู้ชายให้สินสอดทองหมั้นกับผู้ปกครองของภรรยาในอนาคต เพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายที่ผู้ปกครองของหญิงต้องเสียไปเป็นค่าเลี้ยงดูตั้งแต่เล็กจนโต ในกฎหมายตราสามดวงที่ใช้มาจนรัชสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่รัชกาลที่ 5 อนุญาตให้สามีขาย จำนำหรือยกภรรยาให้ใครก็ได้ จะลงโทษตามความผิดสถานใดก็ได้ตามอำเภอใจ ยิ่งกว่านั้นถ้าภรรยามีชู้และถูกจับได้ก็สามารถนำภรรยา และชู้ได้ตามกฎหมาย ก่อนปี พ.ศ. 2400 กฎหมายให้สิทธิขุนนางช่วยตามจับภรรยาที่หนีสามีไป ภรรยาจึงถูกจัดเป็นวัตถุสำหรับการแลกเปลี่ยนทางการค้าในเวลาต่อมาปี พ.ศ.2519 กฎหมายได้ประกาศให้สิทธิในการหย่าร้างระหว่างชายหญิงเท่าเทียมกัน ซึ่งก่อนหน้านี้เมื่อสามีมีชู้ ผู้หญิงไม่มีสิทธิฟ้องหย่าสามีของตนได้ นอกจากนี้ฝ่ายหญิงยังไม่มีสิทธิทำสัญญานิติกรรมใด ๆ ถ้าไม่ได้รับความยินยอมจากสามี นอกจากปัญหาทางกฎหมายที่ผู้หญิงเผชิญอยู่ ค่านิยม ประเพณีสำหรับผู้หญิงที่สั่งสมมานานและความซับซ้อนของกลไกสังคมในทุก ๆ ด้าน ทำให้ผู้หญิงถูกจำกัดโอกาสในด้านต่าง ๆ รวมทั้งตกเป็นเหยื่อความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ในรูปแบบที่แตกต่างกันตามสถานการณ์ ทั้งภัยข่มขืน การทุบตี ทำร้ายร่างกาย การล่อลวง การถูกเลือกปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นสังคมในลักษณะชายเป็นใหญ่ที่ยังคงยืนนานมาเท่าทุกวันนี้ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในปัจจุบันนี้หญิงและชายเป็นใหญ่ที่ยังคงยืนยมนานมาเท่าทุกวันนี้ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในปัจจุบันนี้หญิงและชายมีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องทุกด้าน แต่ค่านิยมหรือทัศนคติดั้งเดิมที่มองว่า การหาเลี้ยงครอบครัวไม่ใช่หน้าที่หลักของผู้หญิง การเป็นภรรยาคือการทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูก การที่หญิงออกไปทำงานนอกบ้านโดยตรงไม่ใช่ความจำเป็นทางเศรษฐกิจโดยตรงแต่เป็นการหารายได้เสริมเพิ่มรายได้

หลัก ซึ่งสามีเป็นผู้หามาได้อยู่แล้ว การปฏิบัติต่อหญิงเช่นนี้จึงเป็นการจำกัดสิทธิ และโอกาสในทางเศรษฐกิจของผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงต้องตกอยู่ในสภาพพึ่งพาครอบครัวหรือสามีอยู่ตลอดเวลา (มาลี พงษ์สวัสดิ์, ในอมรา พงศาพิชญ์, บรรณาธิการ 2529:278) เมื่อเกิดปัญหาสามีทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยาขึ้น ภรรยาจึงมักจำยอมอดทนอย่างไม่มีทางเลือก หากสามีละทิ้งหรือหย่าร้าง ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตคือ การเผชิญหน้าแบกรับภาระเพียงลำพังซึ่งเป็นสิ่งที่ยากลำบากสำหรับผู้หญิงที่มีขีดจำกัดในเรื่องความรู้ความสามารถ และค่านิยมทางสังคมที่แวดล้อมอยู่หลาย ๆ สิ่งประกอบกันเหล่านี้ทำให้ความรุนแรงที่สามีกระทำต่อภรรยาด้วยรูปแบบต่าง ๆ ยังคงดำรงอยู่และแฝงไว้ภายใต้ความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งทุกคนมองว่าเป็นสถาบันส่วนตัวที่ทุกคนไม่ควรไปยุ่งเกี่ยว ในปัจจุบันได้มีผู้ศึกษาพบว่า ผู้หญิงและผู้ชายมีสิทธิเท่าเทียมกันในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการศึกษา ทำให้มีแนวโน้มการมองประเด็นของบทบาททางเพศที่แตกต่างกันออกไป โดยขึ้นกับระดับการศึกษา ในระดับต่ำ มีแนวโน้มที่จะยอมรับบทบาทของเพศหญิงและชายที่สังคมแผนเก่ากำหนดให้ เช่น การที่ผู้ชายต้องเป็นผู้หา หารายได้รับบทบาทสำคัญนอกบ้าน เป็นผู้ตัดสินใจปัญหาสำคัญของครอบครัว ไม่ต้องมีส่วนรับผิดชอบงานบ้าน เพราะเป็นหน้าที่ของภรรยา และชายมีสิทธิในการเที่ยวนอกบ้านอย่างเสรี ตรงกันข้ามกับผู้หญิงที่มีการศึกษาสูง โดยมองว่าบทบาททางเพศของชายและหญิงมีความเท่าเทียมกัน (ภัสสร ลิมานนท์, ในอมรา พงศาพิชญ์, บรรณาธิการ 2529:9) อย่างไรก็ตามได้มีผู้มองว่าทัศนคติของสังคมต่อเพศหญิงเปลี่ยนแปลงไปอย่างเชื่องช้า แม้ว่าผู้หญิงจะเป็นผู้ให้กำเนิดบุตร ธิดา แต่เป็นเรื่องน่าเศร้าที่คนในสังคมยังเชื่อกันว่าผู้หญิงนั้นเหมาะกับงานบ้านเท่านั้น ยังมีความเชื่อว่าผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ ไม่กล้าตัดสินใจ อ่อนไหวต้องพึ่งพาผู้อื่น ทัศนคติของสังคมเช่นนี้มีผลต่อจิตใจของสตรีเอง สตรีเชื่อว่าตนเองต้องพึ่งพาผู้อื่นอ่อนแอ และอ่อนไหว ซึ่งความเชื่อดังกล่าวเป็นอุปสรรคในการพัฒนา และความสำเร็จของตนเอง (สุธีรา ทอมสัน, 2533 : 6-7)

จากข้อความข้างต้นเป็นแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ที่มีผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม ทั้งในด้านบทบาทที่แตกต่างทางเพศ ตลอดจนค่านิยมของสังคมที่ทำให้ค่ากับเพศหญิงและชายที่ไม่เท่าเทียมกัน ในแง่คิดต่อไปนี้จะเกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาที่มีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมให้บุคคลเรียนรู้ พฤติกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะพฤติกรรมของการใช้ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเพศชายที่ซึมซับและนำมาปฏิบัติต่อเพศตรงข้ามหรือภรรยาของตนตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและการเลียนแบบดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและการเลียนแบบ (A Theory of Social Learning & Imitation)

มิลเลอร์ และ คอลลาร์ด (Miller and Dollard) เน้นว่าการที่แต่ละบุคคลเลียนแบบจากตัวแบบนี้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. แรงขับในการที่จะเลียนแบบ (Drive)
2. พฤติกรรมของตัวแบบซึ่งเป็นสื่อเร้าให้เกิดการเลียนแบบ (Cue)
3. การตอบสนองหรือการแสดงพฤติกรรมเลียนแบบ (Response)
4. รางวัลที่ผู้เลียนแบบได้รับจากการเลียนแบบนั้น (Reward)

องค์ประกอบทั้ง 4 มีความสัมพันธ์กันและอาจสลับที่กันได้ตามแต่สถานการณ์เน้นเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเลียนแบบอันเป็นกลไกที่สำคัญในการที่จะนำไปใช้อบรมสมาชิกในสังคม

1. แรงขับในการที่จะเลียนแบบ (Drive) เป็นตัวเร้าใด ๆ ก็ตามที่มีพลังมากพอที่จะเร้าให้อิทธิพลเกิดการกระทำขึ้น ตัวเร้าซึ่งแบ่งเป็น 2 พวก ได้แก่ ตัวเร้าที่เกิดขึ้นจากความต้องการขั้นพื้นฐานหรือแรงขับปฐมภูมิ (Primary Drive) ของร่างกายเพื่อให้อิทธิพลคงชีวิตอยู่ได้ เช่น ความหิวกระหาย ความต้องการทางเพศ การหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด ในการพัฒนาการระยะแรกของเด็กพฤติกรรมการเรียนรู้เกิดจากการตอบสนองต่อแรงขับขั้นปฐมภูมิเท่านั้น แต่แรงขับพวกนี้ไม่สามารถเร้าให้เกิดพฤติกรรมเพื่อสนองความต้องการได้ง่าย เนื่องจากระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคมเป็นเครื่องหยุดยั้ง สิ่งที่มีบทบาทตามมาก็คือแรงขับอีกพวกหนึ่ง ได้แก่ แรงขับทางทุติยภูมิ (Secondary Drive) เป็นแรงขับที่ทดแทนแรงขับปฐมภูมิ และเป็นแรงขับที่ทำให้เกิดการแสดงออกที่สังคมยอมรับ การเรียนรู้จึงเกิดขึ้นจากสถาบันอันแรกของชีวิต คือ ครอบครัวและในระยะสุดท้าย การเรียนรู้จึงจะเกิดจากแรงขับทางสังคมที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากครอบครัว

2. พฤติกรรมของตัวแบบซึ่งเป็นสื่อเร้าให้เกิดการเลียนแบบ (Cue) เป็นตัวตัดสินว่าจะมีการตอบสนองอะไร (What) ตอบสนองเมื่อไร (When) และที่ไหน (Where) สื่อเร้านี้จะแตกต่างจากสิ่งเร้าอื่น ๆ ตรงที่ว่าเป็นสิ่งเร้าเฉพาะที่ทำให้เกิดการตอบสนองอย่างหนึ่งซึ่งปรากฏเฉพาะแหล่งนั้นเท่านั้น ในสถานการณ์ที่มีการเรียนรู้ทางสังคมเกิดขึ้นนั้น สิ่งเร้าที่สำคัญที่สุดได้แก่ พฤติกรรมของบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ในกรณีที่มีการเรียนรู้ที่จะเลียนแบบ พฤติกรรมของตัวแบบจึงทำหน้าที่เป็นสื่อเร้าสำหรับผู้ที่จะเลียนแบบ

3. การตอบสนองหรือการแสดงพฤติกรรมเลียนแบบ (Response) เป็นการตอบสนองของบุคคลต่อสิ่งที่มาเร้า ซึ่งจะต้องเกิดการเรียนรู้เสียก่อนโดยเริ่มต้นมาจากการเรียนรู้แบบลองผิดลองถูกนั่นเอง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อการตอบสนองนั้น ๆ ได้รับรางวัลตอบแทนในขณะที่สิ่งที่เร้า นั้นปรากฏอยู่ด้วยอินทรีย์จะเชื่อมโยงการตอบสนองนั้น ๆ เข้ากับสิ่งที่เร้าที่ปรากฏ โดยเฉพาะขณะนั้นการตอบสนองจะเป็นแบบลองผิดลองถูก แต่เมื่อมีการกระทำของผู้อื่นเป็นตัวแบบการลองผิดลองถูกจะลดลง

สิ่งเร้า คือ การกระทำของผู้ที่เป็นแบบทั่วไป หรือเป็นการกระทำของผู้ใหญ่ ซึ่งจะเป็นสื่อให้เด็กเลียนแบบ การตอบสนองนั้นสามารถเป็นไปได้ทั้งการตอบสนองที่อยู่ภายในหรือแสดงออกมาให้ปรากฏ การตอบสนองภายในจะเร้าให้เกิดความอยาก ที่จะเลียนแบบ หรือเกิดแรงขับซึ่งแรงขับนี้ทำให้แสดงพฤติกรรมการเลียนแบบออกมาให้ปรากฏ

การตอบสนองภายนอก หรือการได้เลียนแบบผู้อื่น แล้วบุคคลจะรู้สึกสมความต้องการในการเลียนแบบ-การได้แสดงการเลียนแบบไปแล้วจึงเป็นรางวัลในตัวของมันเอง

4. รางวัลที่ผู้เลียนแบบได้รับจากการเลียนแบบนั้น (Reward) รางวัลที่ได้รับจะเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจว่ามีพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกหรือไม่ เมื่อบุคคลเลียนแบบตัวแบบแล้วความต้องการในการเลียนแบบลดลงก็ถือว่าได้รับรางวัล ถ้าการตอบสนองนั้นไม่ได้รับรางวัลบุคคลจะไม่แสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกความหมายของรางวัลจึงใกล้เคียงกับการลดแรงขับหรือความต้องการในการเลียนแบบ (อ้างในวราภรณ์ ดวงจันทร์ 2530:19)

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ทราบถึงกลไกในการเลียนแบบและการเรียนรู้ทางสังคม บุคคลจะเกิดการเรียนรู้ทางสังคมได้จะต้องประกอบด้วยปัจจัย 4 ข้อ ดังได้กล่าวมาแล้ว และทั้ง 4 ข้อนี้จินคิดเป็นวงจรหรือกลไก และเกิดขึ้นภายในครอบครัว องค์ประกอบทั้ง 4 ข้อ มีความสัมพันธ์อย่างสลับที่ได้ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้เราเรียกการเลียนแบบนี้ว่าเป็นขบวนการจัดเกลาสมาชิกในสังคม ให้มีการประพฤติปฏิบัติตามรูปแบบที่สังคมคาดหวังการเลียนแบบเป็นกระบวนการที่มีการศึกษากันอย่างแพร่หลายในวงการจิตวิทยา บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องเป็นอย่างมากได้แก่ผู้ที่เป็นตัวแบบและผู้เลียนแบบ เมื่อขบวนการจัดเกลาสมาชิกในสังคมเริ่มต้นมาจกพื้นฐานทางครอบครัว เด็ก ๆ มีความโน้มเอียงที่แสดงออกตามผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดเป็นแบบอย่าง มีการลอกเลียนโดยไม่รู้ตัว (Introjection) จากสมาชิกในครอบครัว โดยในเด็กผู้ชายมักจะเลียนแบบผู้ใหญ่ที่เป็นเพศชาย และเป็นฮีโร่ในสายตาของตน ดังนั้นถ้า ในสภาพครอบครัวที่พ่อมัก

ชอบใช้ความรุนแรงในพละกำลังในการตัดสิน หรือใช้ความรุนแรงทำร้ายร่างกายแม่ เด็กจะซึมซับเอามาโดยไม่รู้ตัว เมื่อเติบโตขึ้นเด็กจะใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหา และเมื่อมีครอบครัวก็จะใช้ความรุนแรงเข้าตัดสินปัญหาในครอบครัว โดยอาจจะมีลักษณะนิสัยเจ้าโทสะเหมือนพ่อ (ปราณี รามสูตร 2527:1)

จากรายงานเกี่ยวกับกลุ่มสมรสที่ใช้ความรุนแรงทำร้ายร่างกายพบว่าร้อยละ 71 ให้สัมภาษณ์ว่า ชีวิตในวัยเด็กเคยประสบกับความรุนแรงในครอบครัว เช่น พ่อ หรือพ่อเลี้ยงทำร้ายร่างกายแม่ ทำร้ายพี่น้องของตน หรือตนเองเคยถูกทำร้ายร่างกายและรวมถึงการทำร้ายร่างกายบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัว ในกลุ่มของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายร่างกายและกลุ่มเปรียบเทียบไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องที่ตนประสบกับความรุนแรงในวัยเด็ก ซึ่งรายงานว่าร้อยละ 60 ของผู้หญิงจากกลุ่มเปรียบเทียบรายงานว่าตนมาจากครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงเช่นกัน นอกจากนี้จำนวนหญิงที่รายงานว่า สามีหรือคู่รักของเธอมาจากครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง มีร้อยละ 80 และร้อยละ 91 ที่เชื่อว่าชีวิตในวัยเด็กของกลุ่มของตนมีชีวิตรอบกายในบ้านที่ใช้ความรุนแรง ทั้งที่ในกลุ่มนี้ไม่เคยทราบประวัติชีวิตในวัยเด็กของคู่รักตน สำหรับผลกระทบของความรุนแรงในวัยเด็กเมื่อเด็กเหล่านี้เติบโตขึ้น ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ตัวการถ่ายทอดความรุนแรงที่ได้ส่งผ่านจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเด็กที่เติบโตขึ้นมาท่ามกลางครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงเรียนรู้ด้วยการสังเกต และเลียนแบบพฤติกรรมจากผู้คนรอบข้าง เด็กเริ่มรับเอาความคิดและการแสดงออกทางอารมณ์ ในรูปพฤติกรรมที่แตกต่างกันตามสภาพการณ์รวมทั้งพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมชี้ให้เห็นว่าเด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรงของครอบครัวในการจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการใช้วิธีการที่รุนแรงหรือตัดสินปัญหาด้วยความรุนแรงในช่วงชีวิตต่อมาของเขา

ในปี ค.ศ.1980 สเตร้า เจลล์ และ สไตน์เมิร์ซ (Straus, Gelles and Steinmetz) กล่าวว่า คนแต่ละรุ่นเรียนรู้ความรุนแรงมาจากครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหาและความรุนแรงก่อให้เกิดความรุนแรง จากการวิจัยทำให้ทราบว่า พฤติกรรมก้าวร้าวที่บุคคลเรียนรู้ในสมัยวัยเด็กมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงของบุคคลนั้น เมื่ออยู่ในวัยผู้ใหญ่ เช่น ในเด็กที่มีความก้าวร้าว นั้น มีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง กับพฤติกรรมต่อต้านสังคมหรือพฤติกรรมอันธพาลในวัยผู้ใหญ่และมีแนวโน้มแสดงออก โดยการใช้ความรุนแรง ในการแก้ไขปัญหามันดูว่า (Bandura 1973) กล่าวว่าจากการทดลองในห้องทดลองเกี่ยวกับความก้าวร้าวโดย

ไว้เด็กและผู้ใหญ่พบว่า เด็กจะเลียนแบบความก้าวร้าวที่เป็นตัวแบบให้เด็กเห็นโดยเด็กชายจะเลียนแบบความก้าวร้าวอย่างทันทีทันใดมากกว่าเด็กหญิง ถึงแม้ตัวแบบจะไม่ได้ชักชวนให้เด็กทำพฤติกรรมก้าวร้าวก็ตาม พฤติกรรมก้าวร้าวที่แสดง โดยตัวแบบที่เป็นผู้ชายมักถูกเลียนแบบมากกว่าที่แสดงโดยตัวแบบผู้หญิง แสดงให้เห็นว่า เด็กมักเลียนแบบกับผู้ชายที่เป็นชาย และมีความใกล้ชิดให้การเลี้ยงดูเด็กอย่างสนิทสนม แบนดูรา (Bandura) กล่าวว่า การเรียนรู้ทางสังคมยังคงอยู่ได้เนื่องจากมีสิ่งตอบสนองที่เป็นรางวัล และก่อให้เกิดพฤติกรรมนั้นซ้ำแล้วซ้ำอีก เช่น การได้รับรางวัล ชอนคิน และ เมอร์ฟี (Sonkin and Murphy) ได้กล่าวไว้ว่า จากประสบการณ์เกี่ยวกับผู้ชายที่ชอบใช้ความรุนแรง ทำให้ทราบว่าเหตุผลที่ทำให้ผู้ชายใช้ความรุนแรงกับผู้หญิง ในแง่ของผลในระยะสั้น การใช้ความรุนแรงสามารถหยุดการโต้เถียงที่ใช้อารมณ์หรือสถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นการระบายความคับข้องใจ ซึ่งอาจเกิดจากภายในบ้านหรือภายนอกบ้านก็ตาม ชายและหญิงที่เติบโตขึ้นมาท่ามกลางสภาพครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง มักอยู่ในสภาพที่รู้สึกสิ้นหวัง หวาดกลัว และสูญเสียการควบคุมตัวเองแม้ว่าจะไม่ได้ตกเป็นเหยื่อ เพียงรู้เห็นเป็นพยานจากการที่ แม่ พี่ น้องของตน ถูกทำร้ายร่างกายเด็กจะรู้สึกว่ ตนขาดพลังกำลังในการช่วยเหลือบุคคลเหล่านี้ให้พ้นจากการถูกทำร้ายร่างกาย ในที่สุดเด็กจะเกลียดชังผู้ที่ใช้กำลังความรุนแรงกับแม่หรือพี่น้องของตนและจะเรียนรู้ว่า คนที่ใช้พลังกำลังใช้ความรุนแรงภายในบ้านมีอำนาจ อย่างน้อยที่สุดก็ใช้อำนาจนั้นในการทำร้ายผู้ที่อ่อนแอกว่าให้รู้สึกต่ำต้อยซึ่งความรู้สึกนี้เกิดขึ้นทั้งในเด็กชายและหญิง แต่ในเด็กชายจะมีสรีระที่แข็งแรงกว่าเด็กหญิงและมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบวิธีการใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหามากกว่า เมื่อเขาโตขึ้น (อ้างใน Browne, 1957:33)

ในสังคมของเรา รูปแบบและปฏิกิริยาต่อความก้าวร้าว เกิดในชายมากกว่าในหญิง ในเด็กหญิงมักถูกสอนให้เก็บกดความรู้สึกโกรธและความก้าวร้าว ต่อสภาพการณ์ที่ทำให้รู้สึกถูกละเมิด ถูกสอนให้ใช้วิธีละมุนละม่อมอ่อนโยนในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในขณะที่เด็กผู้ชาย ได้ถูกอบรมเลี้ยงดูในลักษณะบทบาทของความเป็นใหญ่ ถูกสอนให้ควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ มากกว่าที่จะถูกสถานการณ์ควบคุม ถูกสอนให้เปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่ตนไม่ชอบแสดงความรู้สึกคับข้องใจความโกรธออกมาตรง ๆ โดยใช้วิธีก้าวร้าวโดยใช้พลังมากกว่าเด็กหญิงอาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมที่ชอบใช้ความรุนแรงเกิดขึ้นมาจากการเลียนแบบ เป็นขั้นตอนหนึ่งของการขัดเกลาทางสังคม อย่างไรก็ตามได้มีผู้เสนอแนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิทยาสังคม ที่เกี่ยวข้องกับความ

สัมพันธ์ของอำนาจและความขัดแย้งระหว่างชาย-หญิง เพื่อใช้อธิบายถึงปัญหาผู้ชายที่ทุบตี ทำร้าย ร่างกายภรรยาโดยเน้นในเรื่องความก้าวร้าว (Aggression) ดังต่อไปนี้

2. ทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมเกี่ยวกับ ผู้ชายที่ทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา

(The Social Psychology of The Wife Abuse : The Theory

สำหรับทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมเกี่ยวกับผู้ชายที่ทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยาที่จะกล่าวต่อไปนั้นได้อาศัยแนวความคิดพื้นฐานมาจากแนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดกลทางสังคม และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและการเลียนแบบดังกล่าวข้างต้น

แบนดูรา (Bandura 1979) ได้พัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับความก้าวร้าวที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูและการเรียนรู้ของบุคคลต่อปัญหาการทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา Bandura ได้กล่าวถึงความก้าวร้าวว่ามี 3 แบบ คือ

1. รากฐานของความก้าวร้าว (The Origins of Aggression)
2. ปัจจัยส่งเสริมที่มีผลต่อความก้าวร้าว (The Instigators of Aggression)
3. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความก้าวร้าว (The Regulators of Aggression)

ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รากฐานของความก้าวร้าว (The Origins of Aggression) ได้แก่ การเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) ปัจจัยทางชีววิทยา (Biological Factors), การเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) ปัจจัยทางชีววิทยา ได้แก่ สภาพทางร่างกายและลักษณะความเป็นเพศชาย ซึ่งมีผลต่อการตอบสนองด้านความก้าวร้าว และระดับความไวของการเรียนรู้ และรับรู้ รวมถึงการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมมนุษย์โดยทั่วไป มีคุณสมบัติติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดเกี่ยวกับการมีพฤติกรรมก้าวร้าว การที่ภรรยาแสดงพฤติกรรมทำร้ายความมีอำนาจเหนือของสามี ผลจากการกระทำ คือ การที่สามีใช้ความรุนแรง(Response) เพื่อเป็นเสมือนการตอกย้ำความมีอำนาจเหนือภรรยาของตน ส่วนตัวที่เป็นรางวัล (Reward) ได้แก่ การที่ภรรยาสมยอมหรือไม่ต่อต้าน ตกอยู่ใต้การบังคับบัญชาของสามี การได้รับการลงโทษ (Punishment) คือ มาตราการทางกฎหมายหรือการที่ภรรยาหนีไปจากสามี หรือสามีเกิด

ความรู้สึกผิดจากการกระทำของตน ซึ่งถ้าสิ่งเหล่านี้ไม่มี หรือไม่เกิดขึ้นจะทำให้พฤติกรรมที่สามมี ทำร้ายร่างกายภรรยาเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก แบนดูรา (Bandura) กล่าวอีกว่า องค์ประกอบ 3 ประการ ของการเรียนรู้พฤติกรรมความรุนแรง ได้แก่ สภาพทางครอบครัวเดิมของบุคคล สภาพวัฒนธรรมที่ครอบครัวเดิมอาศัยอยู่ และการต้องเป็นพยานรับรู้เหตุการณ์ความรุนแรงใน ครอบครัวดั้งเดิมของตนเององค์ประกอบ 3 ตัวนี้เกี่ยวข้องกับรูปแบบของความก้าวร้าว และการตอบสนองความขัดแย้งที่ใช้จัดการกับความขัดแย้งนั้น, มาตราการทั่วไปที่จะใช้จัดการกับ พฤติกรรมก้าวร้าว, ความเคยชินกับการใช้ความรุนแรง

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม อธิบายถึง พฤติกรรมก้าวร้าว ที่เกิดจากการมี ประสบการณ์ตรง และการเรียนรู้แบบลองผิดลองถูกซึ่งในที่สุดได้แสดงเป็นรูปแบบของความ ก้าวร้าว ถึงแม้ว่า ตัวแบบของความรุนแรงจะมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง และฝังรากลงไปจนตั้งมั่นเข้าไป อยู่ในลักษณะนิสัยแห่งความรุนแรง จากรายงานของ เพตเตอร์สัน เลิตต์แมน และ บริคเกอร์ (Pettersen Littman and Bricker 1967) พบว่าเด็กที่มีลักษณะสมยอม (Passive children) จะแปรเปลี่ยนเป็นเด็กที่มีความก้าวร้าว เมื่อผ่านขบวนการของการ ตกเป็นเหยื่อความก้าวร้าวซ้ำแล้วซ้ำอีก และประสบความสำเร็จกับการเผชิญหน้าและจัดการ กับความก้าวร้าวไม่เพียงแต่จะเพิ่มพฤติกรรมก้าวร้าว การป้องกันตนเอง แต่จะเพิ่มความเป็น ฝ่ายแสดงความก้าวร้าวก่อน ต่างกับเด็กที่สมยอมอีกลักษณะหนึ่งที่หลบเลี่ยงไม่กล้าสู้ หรือไม่ กล้าเผชิญหน้ากับความก้าวร้าว เด็กยังคงมีลักษณะสมยอมเหมือนเดิม ในชายที่มีการทำร้าย ร่างกายภรรยา จะใช้ความก้าวร้าวรุนแรงทางร่างกายเปรียบเสมือนเป็นเรื่องปกติธรรมดา พฤติกรรมนี้ได้แก่ การเตะ ต่อย โต้เถียง เป็นต้น ซึ่งจากการที่ แบนดูรา (Bandura) ได้กล่าวไว้ว่า ตัวแบบของความก้าวร้าวรุนแรงมีให้เห็นอยู่ทั่วไปและชายเหล่านี้เมื่อกระทำไป ดังกล่าวแล้ว ได้รับสิ่งที่เป็นแรงเสริม (Reinforcement) ให้มีการกระทำอย่างนี้ซ้ำ ๆ ได้แก่ ความรู้สึกว่ามีอำนาจเหนือว่าผู้หญิง ความรู้สึกว่าการกระทำรุนแรงต่อภรรยาของตน เป็นการแสดงออกของบทบาททางเพศของผู้ชาย และทำให้ความรู้สึกเศร้า หดหู่ หายไปได้ด้วย การใช้ความรุนแรงกับภรรยาของตน ถ้าหากการใช้ความรุนแรงของผู้ชายนี้ ไม่ได้รับลงโทษ หรือด้วยการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะหยุดพฤติกรรมรุนแรงนี้ได้ เขาจะเกิดการเรียนรู้ที่จะ ใช้ความรุนแรงซ้ำอีก เมื่อตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ขัดแย้ง

2. ปัจจัยส่งเสริมที่มีผลต่อความก้าวร้าว (Instigators of Wife Assault)

ปัจจัยส่งเสริมที่มีผลต่อความก้าวร้าวมี 3 ชนิด และจะกล่าวโดยรวมมีดังนี้

- ปัจจัยตัวแบบ (Modeling instigators)
- ปัจจัยจากความหลงผิด (Delusional instigators)
- ปัจจัยที่ไม่พึงพอใจ (Aversive instigators)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมทำให้พบว่าพฤติกรรมก้าวร้าวจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ถ้าไม่มีสิ่งเร้าที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ คือ ตัวแบบ (Modeling Instigators) ตัวเสริมที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งจะกล่าวโดยรวมดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมกล่าวถึงแรงจูงใจ ที่ทำให้เกิดความก้าวร้าวว่าเกิดจากสิ่งเร้าที่ไม่พึงปรารถนา กระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยาทางอารมณ์ และแสดงออกมาในรูปของการตอบสนองที่ผ่านการเรียนรู้ ได้แก่ ความก้าวร้าว (Aggression) ความต้องการความสำเร็จ (Achievement) การแก้ไขปัญหา (Problem) การหลีกเลี่ยง การพึ่งพา อาการป่วยทางร่างกายที่มีสาเหตุจากจิตใจ เป็นต้น การที่บุคคลจะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าในรูปแบบต่าง ๆ นั้นขึ้นอยู่กับ

1. ระบบความคิด สติปัญญาของบุคคล ในการที่จะสามารถควบคุมปฏิกิริยาตอบสนองได้มากน้อยต่างกัน ปฏิกิริยาตอบสนองนี้ ได้แก่ ความต้องการความสำเร็จ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และความก้าวร้าว

2. การเรียนรู้ของบุคคลในการจัดการความเครียดและความกดดันต่าง ๆ ซึ่งได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้มาในอดีตเกี่ยวกับการใช้ความก้าวร้าวจัดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งรวมทั้งพฤติกรรมที่บุคคลได้รับเรียนรู้จากวิธีการได้รับรางวัลและการลงโทษ ผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานด้านปัญหาการทุพติศรยา อธิบายว่าบรรดาสามีที่ใช้ความรุนแรงกับภรรยาของตน มักเชื่อมโยงตัวแบบของความก้าวร้าว เข้ากับกระบวนการคิด (Cognitive process) กานเลย์ (Ganley 1981) อธิบายว่า ผู้ชายเหล่านี้มักมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับภรรยา ความเห็นไม่ลงรอยและไม่ค่อยชอบหน้าภรรยาของตน โดยจงใจเจตนาที่จะแสดงความรู้สึกดังกล่าวออกมาด้วยการทำร้ายร่างกายและผู้ชายเหล่านี้มักมีระดับความโกรธ หรือการบันดาลโทสะมากพอที่จะนำไปสู่การกระทำร้ายร่างกาย กอนเดลน์ (Gondelf 1985) อธิบายว่าการตอบสนองต่อสิ่งเร้าของ

บุคคลขึ้นอยู่กระบวนการความคิดของบุคคลในการประเมินสิ่งเร้าที่มากกระทบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลนั้นมีความสามารถในการควบคุมปฏิกริยาในการตอบสนองได้หรือไม่ ซึ่งการตอบสนองนั้นมีในระดับที่สร้างสรรค์ เช่น การเรียนรู้ที่จะจัดการความเครียด การแก้ไขปัญหา หรือแม้แต่ในระดับของการทำลาย เช่น การใช้ความก้าวร้าว ซึ่งจะขึ้นอยู่กับภูมิหลังของแต่ละบุคคลว่าเคยได้รับแรงเสริมให้เกิดพฤติกรรมการตอบสนองในทางใด และการได้รับแรงเสริม ซึ่งมีทั้งการได้รับรางวัลและการลงโทษจะเป็นตัวทำให้พฤติกรรมการตอบสนองต่อสิ่งเร้าเกิดขึ้นในรูปแบบที่เคยเรียนรู้

ปัจจัยเกิดจากความหลงผิด (Delusional Instigator) แบนดูรา (Bandura) อ้างถึงงานวิจัยของ ไวส์ และ เทย์เลอร์ (Weise and Taylor 1970) จากคดีการลอบฆาตกรรมผู้นำ ประเทศต่าง ๆ มักเกิดจากความหลงผิด และมีความคิดและความเชื่อผิดไปจากปกติ ดังนั้น การที่สามีบางคนมักทำร้ายร่างกายภรรยาของตนนั้นอาจมีความเชื่อที่ผิดที่เรียกว่า Conjugal paranoia (DSM III) หรือ Delusionals of jealousy (DSM III-R) มักมีอาการหลงผิดคิดว่ามีคนปองร้าย และมีความหลงผิดคิดหากระแวงว่าภรรยาไม่ซื่อสัตย์ต่อตนโดยปราศจากมูลเหตุ คู่สมรสหรือคู่รักของตนไม่ซื่อสัตย์ ข้อมูลเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น เลื้อยผ้ายับ หรือจุดต่าง ๆ บนที่นอน ก็อาจจะใช้เป็นข้ออ้างตามอาการหลงผิดของตน บุคคลดังกล่าวที่มีอาการหลงผิด จะเอาสิ่งต่าง ๆ ข้างต้นมาบันทึกคู่สมรสหรือคู่รักของตนและอาจจะเลยไปถึงขั้นว่าคู่สมรสของตนมีความคิดนอกใจ ความพยายามต่าง ๆ อาจจะได้แก่ จำกัดมิให้คู่สมรสหรือคู่รักออกนอกบ้านตามลำพัง โดยที่ตนมิได้ติดตามไปด้วย แอบติดตามคู่สมรสหรือคู่รักพยายามสืบค้นเพื่อหาตัวซู้รัก ผู้นั้นอาจจะทำร้ายคู่สมรสหรือคู่รัก และบางรายถึงกับไปทำร้ายผู้อื่นซึ่งตนคิดว่าเป็นคู่รักก็ได้ (กฤษ ชื่นศิริ, วิจารณ์ วิชัยยะ 2536 : 240) นอกจากนี้ความเชื่อเกี่ยวกับความแตกต่างของบทบาททางเพศ อำนาจ และสิทธิต่าง ๆ ตามตัวบทกฎหมาย ทำให้การใช้ความรุนแรงยังคงอยู่ในบางกรณี การรับรู้ และความคาดหวังของสามีที่มีต่อภรรยาอาจเป็นชนวนที่ทำให้เกิดความรุนแรงได้ ซึ่งทำให้เกิดคำถามขึ้นในใจว่าการรับรู้ นั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงหรือเป็นการหลงผิด ผู้เชี่ยวชาญด้านปัญหาความรุนแรงในครอบครัว อาทิเช่น กานเลย์ (Ganley 1980) ได้อธิบายว่าการทำร้ายร่างกายภรรยาเป็นการที่ชายได้เคลื่อนย้ายถ่ายถอดความโกรธ ความโมโหไปไว้ที่ภรรยาและเป็นการก่อให้เกิด

ความรู้สึกบันดาลโทสะอย่างที่สุดให้กับผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อ ซึ่งเธอไม่สามารถระบายความโกรธออกมาโดยตรงได้มักส่งผลให้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อจะมีลักษณะที่หงุดหงิดฉุนเฉียวโกรธง่าย และชอบแยกตัวเอง (Withdrawal) เมื่อใดก็ตามที่หญิงนั้นแสดงความโกรธออกมาโดยตรง มักจะได้รับการตอบโต้จากฝ่ายชาย ด้วยการถูกทำร้ายร่างกาย การที่หญิงที่ตกเป็นเหยื่อไม่สามารถแสดงอาการโกรธออกมาโดยตรงได้จะทำให้ความโกรธนั้นสะสมเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ และในที่สุดจะพัฒนาเกิดขึ้นมาเป็น หรืออาการทางจิตเกิดการรับรู้ ที่เรียกว่า บังคับที่ไม่พึงพอใจ (Aversive Instigators) การที่ไม่สามารถแสดงความรู้สึกโกรธออกมาโดยตรงได้ และสะสมเพิ่มพูนขึ้น เป็นสาเหตุที่หญิงนั้นพัฒนาพฤติกรรมดังกล่าวออกมาเป็นลักษณะของการแยกตัวเอง และหงุดหงิดฉุนเฉียวหรือช่วยยั่วยุฝ่ายชายใช้ความรุนแรง ซึ่งทำให้เกิดเป็น วงจรแห่งความรุนแรง การใช้ชีวิตการแต่งงานที่ยาวนาน ทำให้คู่สามีภรรยาเกิดปฏิกิริยาเสมือนกับตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย ภายใต้อาณัติของการเรียนรู้ทางสังคม ทำให้สามารถตอบโต้ยากว่าพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นทั้งในสามีหรือภรรยานั้น พฤติกรรมใดที่เกิดจากการหลงผิด ดังนั้นการมองจึงขึ้นอยู่กับว่าพฤติกรรมนั้นมีความหมายต่อคู่ของตนมากน้อยแค่ไหน

3. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความก้าวร้าว (Regulators of Aggression)

เซียร์, แมคคอบี และเลวินท์ (Sears, Maccoby and Levin 1951) เฟชแบค (Feshbach 1970) กล่าวว่า การที่เหยื่อแสดงความเจ็บปวดจะทำให้ผู้ทำร้ายลดหรือเพิ่มพฤติกรรมการทำร้ายหรือไม่นั้นเป็นที่ยกเถียงว่าพฤติกรรมที่แสดงถึงความเจ็บปวดเป็นรางวัล หรือเป็นตัวเสริมของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าว จากการทดลอง เฮนซ์ (Hence) พบว่าพฤติกรรมก้าวร้าวจะลดลงได้เมื่อผู้กระทำเห็นเหยื่อหรือผู้เคราะห์ร้ายมีอาการเจ็บปวด แต่ในกรณีของความขัดแย้งระหว่างสามีภรรยานำมาใช้ไม่ได้ แบนดูรา (Bandura 1979) ชี้ให้เห็นว่าการที่ภรรยาถูกทำร้ายร่างกาย และมีอาการเจ็บปวดอย่างเห็นได้ชัดจนอาจไม่ทำให้สามีลดพฤติกรรมความรุนแรงลง ถ้าหากสามีกำลังโกรธจนถึงขีดสุด ซึ่งในเวลานั้นความสนใจไม่ได้มุ่งไปที่ภรรยาที่เป็นเหยื่อ จากการศึกษาของ แบนดูรา (Bandura) กล่าวว่า สิ่งที่มีผลต่อความก้าวร้าวและนำไปสู่พฤติกรรมที่รุนแรงได้แก่ รางวัลหรือตัวเสริมแรงที่ได้ (Reward or Reinforcement) ถ้าหากผู้ที่เป็นฝ่ายกระทำมีทางเลือกอื่นที่ไม่ใช่ความรุนแรงและในขณะที่เดียวกันสามารถก่อให้เกิดรางวัลหรือสิ่งให้ผู้กระทำต้องการแล้ว อัตราความเสี่ยงที่จะเกิดพฤติกรรมรุนแรงจะลดลง และในทางตรงข้าม

ถ้าหากเขาไม่มีทางเลือกอื่น ๆ แล้ว มีแนวโน้มว่าความก้าวร้าวที่มีอยู่จะแปรเปลี่ยนออกมาเป็นพฤติกรรมที่รุนแรงได้ จากการสัมภาษณ์ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงจากสามีนั้น พวกเธอได้กล่าวว่า ทางเลือกอื่นที่ทำให้เกิดประโยชน์มากกว่าการใช้ความรุนแรงเพื่อตอบโต้สามีนั้นได้แก่ ควรจะมีการปรับปรุงการสื่อสารที่ไม่ใช้ความรุนแรงในกรณีที่มีความขัดแย้งกัน และมีความคาดหวังว่าสามีของเธอจะมีความสำนึกผิด และรู้สึกว่สิ่งที่ได้ทำลงไปนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง รวมทั้งพยายามเปลี่ยนแปลงความคิดและลดพฤติกรรมที่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขความขัดแย้ง

(Dutton 1988:4651) จากแนวคิดที่ว่าความสัมพันธ์ของอำนาจ และความขัดแย้งดังกล่าว แล้วนั้นได้มีผู้เชี่ยวชาญที่สนใจศึกษาปัญหาสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย ภรรยา โดยอิงแนวคิดทางจิตวิทยาสังคม ในแง่ของความสัมพันธ์ในทางลบ ที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นแนวคิดที่น่าสนใจ และได้นำเสนอต่อไปนี้

3. แนวคิดของทฤษฎีความสัมพันธ์ในทางลบ (Traumatic Bonding as a Theoretical Framework)

ดัตตัน และ ซูซาน (Dutton and Susan 1988:106) ได้พัฒนาทฤษฎี โดยมีรากฐานมาจากงานวิจัยทางด้านจิตวิทยาสังคม (Social psychological research) ซึ่งทฤษฎีนี้จะเน้นถึง ความผูกพันทางอารมณ์ ภายใต้สภาพการณ์ที่ผิดไปจากธรรมดาทั่ว ๆ ไป ไม่เพียงแต่ลักษณะความสัมพันธ์ของหญิงชายที่ใช้ความรุนแรงเท่านั้น ซึ่งจากการวิจัยซึ่งมีทั้งเป็นแบบจัดกระทำในห้องทดลอง (Experimental) หรือการวิจัยแบบสังเกตและบันทึกในสิ่งที่เกิดขึ้น (observational) ทั้งในมนุษย์และสัตว์ เช่น ในเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงและเด็กถูกพ่อ หรือแม่ใช้ความรุนแรงทางร่างกายกับตน จะพบว่า เด็กมีความรู้สึกผูกพันค่อนข้างมากกับพ่อแม่ (Kempe & Kempe, 1978) ซูซาน และ ดัตตัน มองว่าเป็นเรื่องของโครงสร้างทางสังคม (Social Structure) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเด็นคือ ความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ (Power Imbalance) และธรรมชาติของพฤติกรรมความรุนแรง (Intermittent nature of the abuse)

ความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ (Power Imbalance)

แอนนา ฟรอยด์ (Anna Freud 1942) กับแนวความคิดเรื่อง การเลียนแบบ พฤติกรรมจากตัวแบบที่ก้าวร้าว ในทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของเธอซึ่งกล่าวว่า ในสถานการณ์ที่มีความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจนั้น จะมีผู้ที่มีอำนาจต่ำกว่า และผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า โดยสามารถเขียนเป็นแผนผังดังนี้

- ผู้ที่มีอำนาจต่ำกว่า --> ความรู้สึกต่อตนเองในทางลบ (negative self image)
- > ความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ (low self esteem)
- > ความต้องการที่พึ่งพา (dependence)
- ผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า --> การใช้ความรุนแรง (violence)
- > ความรู้สึกของการมีอำนาจ (power)
- > ความต้องการพึ่งพาผู้ที่มีอำนาจต่ำกว่า เพื่อคงความรู้สึกมีอำนาจของตนไว้ (dependence the powerless)

บุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่าสามารถลงโทษผู้ที่ต่ำกว่าได้ในทุกกรณี จะทำให้ผู้ที่ตกอยู่ในฐานะที่เป็นฝ่ายถูกกระทำรับเอาแนวความคิดหรือพฤติกรรมความก้าวร้าวของผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า มาเป็นของตนเองและจะส่งผ่านความรู้สึกดังกล่าว ไปยังบุคคลอื่นเช่นกัน พัลตัน (Pulton) กล่าวว่า ในกรณีของการไม่เท่าเทียมกันของอำนาจบุคคลที่มีอำนาจน้อยกว่าจะมีภาพพจน์ต่อตนเองในทางลบ (Negative self image) และรู้สึกว่าไม่สามารถปกป้องตนเองได้ ในขณะเดียวกันจะรู้สึกว่าตนต้องการพึ่งพา (Dependence) ผู้ที่มีอำนาจมากกว่าตน จะเห็นได้ว่าเป็นวงจรของความต้องการพึ่งพา (Dependence) กับความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองที่ตกต่ำลง (Low self esteem) วงจรนี้จะเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าในที่สุดทำให้เกิดเป็นความรู้สึกผูกพันอย่างแน่นแฟ้น กับผู้ที่มีอำนาจมากกว่าตน ในด้านของผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าจะพัฒนาความรู้สึกกับความมีอำนาจของตนเองมากขึ้น (เช่นเดียวกับผู้ที่ต่ำต้อยกว่าตนเพื่อคงความรู้สึกถึงความไม่มีอำนาจของตนเช่นกัน) และต้องการพึ่งพาผู้ที่ต่ำต้อยกว่าเพื่อคงความรู้สึกถึงความมีอำนาจไว้สำหรับกรณีที่สามิทำร้ายร่างกายภรรยา นั้น สามิจะรู้สึกว่าตนเป็นผู้ที่มีอำนาจมากกว่าภรรยาของตน และใช้อำนาจนั้นออกมาโดยการใช้ความรุนแรงกระทำต่อภรรยาของตน ส่วนภรรยาในส่วนที่มีอำนาจหรือพลังกำลังน้อยกว่า มักจะเป็นฝ่ายที่ถูกกระทำ และจะรับรู้ว่าคุณเสีย

ความภาคภูมิใจในตนเอง ไม่มีอำนาจพอที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้ รู้สึกว่าตนเองอ่อนแอ และต้องการพึ่งพาคนที่มีความมั่นใจมากกว่า มีความมั่นใจมากกว่า ซึ่งในที่นี้ คือ สามมี

ฝ่ายสามมีจะรู้สึกว่าการพึ่งพาบรรดาต่อเพื่อคงไว้ซึ่งความรู้สึกถึงความมีอำนาจ ดังนั้นความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าว จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ในทางลบ (Traumatic Bonding)

ธรรมชาติของพฤติกรรมความรุนแรง (Intermittent Reinforcement And Traumatic Bonding)

จากการดำเนินการทดลองในห้องทดลองในสัตว์ ที่ได้รับการกระตุ้นทั้งทางบวกและลบอย่างรุนแรงเพื่อวางเงื่อนไขให้เกิดการผูกพันทางอารมณ์ (Emotional attachment) สก็อตต์ (Scott 1963) ได้ทำการค้นคว้างานวิจัยทางด้านช่วงเวลาวิกฤติที่ทำให้สัตว์ทดลองเกิดการเรียนรู้ และเกิดความผูกพันทางอารมณ์ดังกล่าว ทำให้เขาได้ข้อสรุปว่า "ความรู้สึกหิว เจ็บปวดหรือความโดดเดี่ยว เป็นตัวทำให้เพิ่มการขัดเกลากายทางสังคม (Socialization) ในสัตว์ทดลอง เป็นสิ่งที่น่าประหลาดใจที่พบว่า การให้รางวัลและการลงโทษสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ ในสัตว์ทดลอง (บางครั้งอาจเป็นมนุษย์) ในช่วงอายุ และในช่วงเวลาใด ๆ เมื่อได้รับการวางเงื่อนไขทั้งวิธีให้รางวัลหรือการลงโทษดังกล่าว ซึ่งทำให้เกิดการถูกกระตุ้นทางอารมณ์และเกิดการเรียนรู้ได้ในที่สุด ตัวอย่างเช่น จากงานวิจัยของ ฮาร์โลว์ (Harlow and Harlow 1971) ทดลองในลูกลิง โดยใช้แม่ลิงปลอมที่มีลักษณะแข็งกระด้าง ซึ่งถูกใช้ให้เป็นเป้าหมายของสิ่งที่ทำให้เกิดความผูกพัน (Attachment objects) แม่ปลอมเหล่านี้มีลักษณะเป็นท่อที่ตรงปลายพันลมแรง ๆ ออกมาได้ พื้นผิวมีเหล็กแหลมยื่นออกมาโดยรอบแม่ปลอมสามารถที่จะโยนลูกลิงลงบนพื้น และสั่นไปมาแรงมากจนถึงขนาดพื้นของลูกลิงกระทบกัน ผลการทดลองพบว่า ไม่มีแม่ปลอมตัวไหนที่ทำให้ลายความผูกพันของลูกลิงได้ ฮาร์โลว์กล่าวว่า จากการทดลองนี้ทำให้เขาทราบถึงกลไกของการผูกพันระหว่างสิ่งมีชีวิตกับมารดาของตน เขารู้สึกประหลาดใจถึงปรากฏการณ์ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่แสดงถึงความผูกพันระหว่างทารก กับแม่ที่ปล่อยปละละเลย และลงโทษลูกตนเอง

จากการทดลองในสัตว์ข้างต้น ข้อสรุปที่ได้นั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกรณีของมนุษย์ได้หรือไม่อย่างไร วอล์คเกอร์ (Walker 1979) ได้สรุปรายละเอียดสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์หญิงที่ถูกทำร้ายร่างกายจากคู่ของตนจำนวน 120 ราย พบว่าสามารถ แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นช่วงความกดดัน ความตึงเครียด ระยะที่ 2 เป็นระยะที่เกิดพฤติกรรมทำร้ายร่างกายปะทุขึ้นมา และระยะที่ 3 เป็นช่วงเวลาที่เกิดความสงบและติดตามมาด้วยเกิดความรู้สึกรักในคู่ของตนลดลง สำหรับปฏิริยาทางจิตใจที่เกิดในผู้หญิงในแต่ละช่วงเวลาดังกล่าว คือ ในช่วงเวลาแรกฝ่ายหญิงจะมีความรู้สึกปฏิเสธ และไม่เชื่อว่าเหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้นในชีวิตของเธอ และมักจะตามมาด้วยความรู้สึกล่มสลายทางอารมณ์ เช่น ความรู้สึกเบื่อหน่าย ท้อแท้ ไม่อยากทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิต ซึมเศร้า วิตกกังวล ต่ำท้อดิเตียนตนเอง และเกิดความรู้สึกสิ้นหวัง ความรู้สึกดังกล่าวนี้มักพบในบุคคลที่เคยมีประสบการณ์ของการถูกจับเป็นตัวประกัน หรือ เคยตกเป็นเหยื่อของภัยธรรมชาติร้ายแรง เช่น แผ่นดินไหว น้ำท่วม ไฟป่า เป็นต้น ภาวะเหล่านี้ทำให้ผู้หญิงมีความรู้สึกที่ตนเป็นคนอ่อนแอ ไม่สามารถช่วยตนเองได้ ในขณะเดียวกัน ชายผู้เป็นคู่และเป็นฝ่ายทำร้ายร่างกายภรรยาของตน หลังจากที่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว เขาจะเกิดความรู้สึกผิด โศกเศร้า เสียใจในความผิดที่ตนได้กระทำลงไปพร้อมกับพยายามหาทุกวิถีทางเพื่อชดใช้ในสิ่งที่เขากระทำลงไป เช่น ดูแลเอาใจใส่ภรรยาของตนมากขึ้น ปรับปรุงพฤติกรรมของตน เพื่อให้ภรรยาเกิดความรู้สึกว่า ตนเป็นสามีในแบบที่ภรรยาต้องการ ซึ่งการกระทำเหล่านี้เป็นไปเพื่อให้ภรรยาของตนดำรง ความสัมพันธ์และไม่ไปจากสามีของเธอ โดยมีย่อสังเกตของ วอล์คเกอร์ (Walker) ในขณะที่เขาไปสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

"ในขณะที่ความรู้สึกของหญิงเหล่านี้ได้ผ่านพ้นระยะที่ 2 และเริ่มเข้า สู่ระยะที่ 3 ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลงของเธอและเขาเหมือนกับการแสดงละคร ภายในสองสามวันที่เธอรู้สึก โดดเดี่ยว โมหะ ตกใจ และเจ็บปวด เธอหมดความมั่นใจในความรักของสามีที่มีต่อตัวเธอ และเธอมีความต้องการที่นำตัวเองไปให้พ้นจากสภาพการตกเป็นเหยื่อความรุนแรงจนในที่สุด วันที่สามีของเธอเข้ามาขอโทษพร้อม ๆ กับดอกไม้ช่อใหญ่ ลูกกวาด บัตรอวยพร รวมทั้งพบราของของขวัญและสัญญาต่าง ๆ ที่เขาให้กับเธอ ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการทำของหญิงเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไป" ซึ่งจะเห็นได้ว่า ภายในช่วงระยะเวลาที่ 3 ผู้ชายดังกล่าวจะพยายามทำตัวให้น่าสงสาร ทำให้ภรรยารู้สึกว่า เธอได้กุมโชคชะตาของเขาไว้ในมือของเธอ เขาอาจถูกทำลาย และสูญเสีย ถ้าหากเธอพยายามจากเขาไป ผู้ชายเหล่านี้กำลังโน้มน้าวภรรยาของตนให้

กลับมาสู่ความสัมพันธ์ ในลักษณะที่มีความไม่เท่าเทียมของอำนาจ (Power Imbalance) เหมือนกับการแสดงละครด้วยคำขอร้องคำสัญญาเพื่อทำให้ภรรยาของตนรู้สึกผ่อนคลาย ทำให้หายกลัว และทำให้เชื่อว่าความรุนแรงที่เคยพบจะไม่กลับมาอีก ซึ่งในทางตรงกันข้าม ดูเหมือนว่าจะเป็นการเริ่มต้นวงจรของการใช้ความรุนแรง และเป็นข้อสังเกตว่า การเริ่มต้นของวงจรที่ใช้ความรุนแรงดังกล่าวจะเป็นการเน้นย้ำให้เกิดสิ่งๆ ที่เรียกว่าความผูกพันทางอารมณ์ (Emotional bonding) ระหว่างชาย และหญิง ซึ่งเป็นการยากที่จะแยกผู้หญิงให้ออกมาจากความสัมพันธ์ที่ต้องตกเป็นเหยื่อความรุนแรงได้ และนอกจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมาข้างต้น ที่ได้ช่วยอธิบายถึงสาเหตุปัญหาต่าง ๆ ของความรุนแรงในครอบครัวที่สามีมุขีทำร้ายภรรยาแล้ว ยังมีการศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่

ผลกระทบที่มีต่อหญิงที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย

การศึกษาผลกระทบของการถูกทำร้ายร่างกาย ศึกษาในแง่ของอารมณ์และความคิด (Emotional and Cognitive) รวมทั้งการตัดสินใจกระทำการใด ๆ เมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวเช่น การหย่าร้าง การแจ้งความกับตำรวจหรือการตัดสินใจที่จะอยู่กับสามีต่อไป แพตต้า (Fattah 1981:29) ได้ศึกษางานวิจัยต่าง ๆ และสรุปว่า ปฏิกริยาของหญิงที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ประสบการณ์และเหตุการณ์ที่แวดล้อมบุคลิกลักษณะของผู้หญิงและระดับของความรุนแรงของการถูกทำร้ายร่างกาย

ลำดับขั้นของผลกระทบที่เกิดขึ้น

ฟลินน์ (Flynn 1986:14) กล่าวถึงผลกระทบในด้านความรู้สึกหมดหนทาง ความรู้สึกสูญเสียอำนาจ และสูญเสียความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งกล่าวรวม ๆ ว่าเป็นความสูญเสียความสามารถทางด้านสังคม นอกจากนี้ ดัทตัน (Dutton 1988:93) ได้อ้างถึง ซิมอนด์ (Symonds 1980) อธิบายว่า ลำดับขั้นของผลกระทบของหญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการถูกทำร้ายมี 4 ขั้นตอน ลำดับแรก คือ อาการตกใจ ไม่เชื่อว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นกับตน ปฏิเสธ ต่อมา เมื่อเหยื่อยอมรับความเป็นจริงมากขึ้น จึงเริ่มเข้าสู่ลำดับที่สอง คือ เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว อ่อนแอ ซึ่งจะกดดันให้หญิงนั้นขาดสติสัมปชัญญะ ในขั้นที่สามทำให้เกิดการทบทวนเรื่องราวของชีวิตในอดีตและตั้งใจทำทุกอย่างให้ดีขึ้น และในขั้นที่สุดท้ายทำให้เกิดบาดแผลทางจิตใจ ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อ

จะมีอาการถดถอยของวุฒิภาวะทางจิตใจ เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ตนต้องถูกสามีทำร้าย ร่างกายและจิตใจเป็นเวลานานจะเกิดการถดถอยลงไปสู่พฤติกรรมในสมัยวัยเด็ก เช่น อ่อนแอ ขอมพ่ายแพ้และถือเอาแต่ความพอใจของตนเอง ถ้าหากขั้นตอนนี้ยังคงดำเนินต่อไปจะทำให้ผู้หญิงนั้นเลียนแบบความก้าวร้าว ซึ่ง ซิมอนด์ (Symonds) เรียกว่า พยาธิสภาพที่ได้รับถ่ายทอด (Pathological transference) หมายถึง การที่ผู้หญิงที่เป็นฝ่ายถูกสามีใช้ความรุนแรงตลอดเวลา จะเลียนแบบความก้าวร้าวจากสามีเข้ามาสู่ตนเอง

ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น

ไฮดี้ (Hyde 1984:43) กล่าวถึงการศึกษาของ ซาลส์ บุม และ เชียร์ (Sales, Bauem and Shere 1984) ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการข่มขืนจำนวน 12 ราย เกี่ยวกับความรู้สึกก่อนถูกข่มขืนความรู้สึกภายหลังระยะเวลาผ่านไปเป็นเวลานาน พบว่าได้ภาพรวม คือ ผู้หญิงในกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีความรู้สึกวิตกกังวลและซึมเศร้า หลังจากเวลาผ่านไปนาน 6 เดือน ความรู้สึกดังกล่าวลดลงแต่จะไม่เท่ากับความรู้สึกเดิมก่อนถูกข่มขืน จนกว่าเวลาจะผ่านไปนานประมาณ 3 ปีหรือมากกว่านั้น ซึ่งเชลล์ และผู้ร่วมงานได้ให้เหตุผลว่า เกิดจากเหตุผล 2 กรณี คือ กรณีแรกจากการติดตามผลในระยะยาว และรูปแบบของผลกระทบที่แตกต่างกัน กรณีที่สอง คือ ปฏิกิริยาของเหยื่อแต่ละคนจะแตกต่างกันไป

สำหรับกรณีหญิงที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย ซาลส์และผู้ร่วมงานได้แบ่งแยกปัจจัยการทำงานไว้ 3 ชนิด คือ

1. ปัจจัยจากลักษณะธรรมชาติของผู้หญิงในกลุ่มนี้ ก่อนที่จะถูกทำร้าย เช่น สภาพพื้นฐานของจิตใจ ปัญหาทางจิตใจ สาเหตุของความเครียดในการดำรงชีวิต รวมทั้งคุณภาพของความสัมพันธ์กับสามี
2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการทารุณร่างกาย เช่น สิ่งแวดล้อมภายในครอบครัว เศรษฐฐานะ การใช้เวลาเสพติดบางชนิด รวมทั้งการใช้แอลกอฮอล์ ลักษณะบุคลิกภาพ หรือความผิดปกติ ทางบุคลิกภาพ สภาพจิตใจของผู้ชายซึ่งเป็นสามี
3. ปัจจัยหลังจากเหตุการณ์ทำร้ายร่างกาย เช่น ขั้นตอนกระบวนการยุติธรรม การให้ความช่วยเหลือทางด้านจิตใจกับผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อ

ชาลส์ กล่าวว่า ลักษณะโดยธรรมชาติของหญิงที่ตกเป็นเหยื่อแต่ละคน อาจไม่ใช่ตัวทนายที่ดึ้นก สำหรับปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์ที่ถูกทำร้ายร่างกาย อย่างไรก็ตาม ลักษณะของบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัยก็มีส่วนต่อการเกิดปฏิกิริยาดังกล่าว ซึ่งจากการศึกษาวิจัยอื่น ๆ ทำให้ทราบว่าปัญหาในเรื่องของการใช้สารเสพติด รวมทั้งการติดแอลกอฮอล์มาก ๆ จนเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง และอาจทำให้มีอาการทางจิต เนื่องจากการใช้สารดังกล่าว บ่อมีผลต่อปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นภายหลังการถูกทำร้ายร่างกาย นอกจากนี้ ความสามารถในการแก้ปัญหา และการเผชิญหน้ากับปัญหาจะลดลง โดยทั้งจากความกดดันของชีวิตอื่น ๆ เช่น สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว และขาดการช่วยเหลือประคับประคองทางจิตใจ ระดับขั้นของความรุนแรง เหล่านี้ล้วนเป็นตัวทนายที่ดีถึงปฏิกิริยาความรุนแรงของอาการที่จะเกิดตามมา

จากการสำรวจเกี่ยวกับปัญหาทุพที่ทำร้ายร่างกายภรรยา พบว่าร้อยละ 6.8 ของคู่แต่งงานทั้งหมดเกิดเหตุการณ์การทำร้ายมากกว่า 1 ครั้ง ทำให้เกิดข้อสังเกตและข้อสงสัยแก่ตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องว่า ทำไมหญิงเหล่านี้จึงไม่ไปจากสามีของเธอ ส่วนมากแล้วหลังจากได้รับความช่วยเหลือจากตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่จากองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือ เช่น ใที่ที่พักอาศัย แก่หญิงที่ถูกทำร้ายร่างกายจากสามีหรือคู่รัก ในระยะแรกเธอได้ยินยอมกับทางตำรวจที่จะใช้วิธีการทางกฎหมายกับสามี เมื่อเวลาผ่านไปเธอได้พบปะพูดคุยกับสามีมากขึ้น ในที่สุดทำให้เธอเปลี่ยนใจที่จะไม่ใช้วิธีการทางกฎหมายกับคู่ของตน ซึ่งทำความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์และตำรวจเป็นอย่างมาก

ดัตตัน (Dutton 1983:94) กล่าวถึง โรเซนบม และ โอเลียร์ (Rosenbaum and O' Leary 1981) รายงานว่าร้อยละ 70 จากจำนวนหญิง 52 ราย ที่มีประสบการณ์ถูกทำร้ายร่างกายจากสามี ในช่วงปลาย ๆ ปีแรกของการแต่งงาน ผู้หญิงเหล่านี้ยังคงใช้ชีวิตอยู่กับคู่ของเธอมากกว่า 12 ปี ก่อนที่จะมาขอรับคำปรึกษา เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งโรนซาวิลล์ (Rounsaville 1978) ได้อภิปรายถึงข้อสังเกตของหญิงเหล่านี้ว่า อาจเกิดจากมีปัญหาจากอาการ Masochism ซึ่งถึงแม้ปัจจุบันในด้านเศรษฐกิจ เช่น การเลี้ยงดู การตกงาน เป็นต้น จะเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ต้องกลับไปใช้ชีวิตกับสามี อย่างไรก็ตาม ได้มีผู้สังเกตและให้ความเห็นว่า เหตุผลอีกอันหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าหญิงเหล่านี้ชอบความรุนแรงหรือมีความต้องการพึ่งพาด้านจิตใจจากสามีอย่างมาก นอกจากนี้ ดัทธ (Dutch 1944) อธิบายว่า เป็นความต้องการ และความพึงพอใจของบุคคลต่อความเจ็บปวดที่ได้รับ เป็นอาการ

หนึ่งของความผิดปกติของอาการทางประสาท ที่จะเกิดความพึงพอใจเมื่อได้รับความเจ็บปวด
 فروยด์ (Freud) ให้ความหมายว่าหมายถึงความพึงพอใจทางเพศ (Gratification) ได้
 เชื่อมโยงกับความเจ็บปวดทางร่างกายจากสามี และยังคงมีความสัมพันธ์ดังกล่าวเนื่องจากเกิด
 ความพึงพอใจต่อการเป็นฝ่ายถูกกระทำให้เกิดความเจ็บปวด

อย่างไรก็ตาม หญิงที่เป็น Masochism จะมีความรู้สึกเป็นสุขหรือพึงพอใจจาก
 การได้รับความเจ็บปวด แต่ในกรณีนี้ ยังไม่มีข้อมูลสนับสนุนแน่ชัดเกี่ยวกับ ปัญหาด้านการถูกการ
 ทำร้ายร่างกาย อย่างไรก็ตามจากคำถามและข้อสงสัยที่ว่า เพราะเหตุจูงใจใดที่ทำให้หญิง
 เหล่านี้ ยังคงดำรงความสัมพันธ์ด้วยการอยู่กินฉันท์สามีภรรยา กับคู่ของตนทั้ง ๆ ที่ถูกกระทำ
 ร้ายร่างกายและจิตใจ ดังที่ เจลส์ (Gells 1976:659) ให้ความเห็นไว้หลากหลายแต่
 สามารถนำมากล่าวไว้โดยรวมเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ 4 ประการดังต่อไปนี้

1. ด้านวัฒนธรรม (Macrosystem)
2. ด้านสังคม (Exosystem)
3. ด้านครอบครัว (Microsystem)
4. ด้านส่วนบุคคล (Ontogenetic)

1. ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม (Macrosystem) ที่ผู้หญิงมักถูกกระบวนกรขัดเกลางานสังคมให้
 มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อครอบครัวและการมีคุณค่าในตนเองจึงขึ้นอยู่กับ การมีชีวิตครอบครัวที่
 ประสบความสำเร็จ ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูได้ขัดเกล่าให้เกิดบทบาท และสภาพทางเพศ
 ของหญิง ให้ตระหนักว่าปัญหาใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นจากสามีนั้นเป็นสิ่งที่เธอต้องมีส่วนร่วมในการ
 รับผิดชอบ และแก้ไขโดยปราศจากเงื่อนไขใด ๆ แมคโคบีและแจ๊คควิน (Maccoby and
 Jacklin 1974) กล่าวว่า การขัดเกลางานสังคมที่ปลูกฝังให้ผู้หญิงต้องมีความรู้สึกรับผิดชอบ
 ต่อชีวิตการแต่งงานอย่างสูง ต้องช่วยเหลือสามีเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในทุกกรณี และรวมทั้งต้องม
 ความซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อสามีในทุกกรณี ไม่ว่าจะได้รับความปลอดภัยหรือทุกข์ทรมานเท่าใดก็ตาม
 มาร์ติน (Martin 1977) กล่าวว่า การขัดเกลางานสังคมทำให้ผู้หญิงรู้สึกละอายและเป็น
 ความผิด ถ้าหากชีวิตครอบครัวของเธอล้มเหลว ดังนั้นผู้หญิงจึงพยายามทุกวิถีทางที่จะประค
 ประคองให้ครอบครัวของเธอดำรงอยู่แม้ว่าความสัมพันธ์ของเธอ และสามีจะไม่ราบรื่นก็ตาม
 เพื่อเป็นการรักษาชื่อเสียงและหน้าตาทางสังคม ซึ่งรวมไปถึงในกรณีที่ถูกละเมิดร่างกาย

ผู้หญิงก็พยายามที่จะปกปิดรอยแผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยพื้นฐานความคิดที่เกิดจากการขัดเกลากทางสังคมที่ว่า การมีวิธีคิดที่ประสบความสำเร็จจะหมายถึงการมีคุณค่าในตัวเองของผู้หญิง ในทำนองเดียวกันทำให้ผู้หญิงเข้าใจว่าความประพฤติที่ไม่ดีต่าง ๆ รวมทั้งการบันดลโทสะของสามี นั้นเป็นการแสดงออกถึงความต้องการ และเรียกร้องความสนใจจากภรรยามากยิ่งขึ้น (Caplan 1984:130-139) อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่คงไม่สามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยจากการขัดเกลากทางสังคมอย่างเดียว แต่จะมีปัจจัยตัวอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์ต่อกัน

2. ปัจจัยทางด้านสังคม (Exosystem) มีนักวิจัยหลายท่านได้ทำการวิจัยออกมาว่าสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อทางเลือกของผู้หญิง เจลล์ (Gells) พบว่า ผู้หญิงที่มีชีวิตจำกัดในด้านฐานะทางเศรษฐกิจ เช่น การศึกษาน้อย ขาดความชำนาญเกี่ยวกับวิชาชีพ เฉพาะด้าน รวมทั้งการมีลูกเล็ก ๆ ที่ต้องรับผิดชอบเป็นภาระในการเลี้ยงดู ทำให้โอกาสในการถูกจ้างงานลดลง เหล่านี้มักจะจำกัดโอกาสสำหรับทางเลือกให้เป็นไปได้น้อยลง เช่น ไม่สามารถหย่าร้างได้ เพราะต้องพึ่งสามีทางด้านการเงิน อย่างไรก็ตาม โรนซาวิลล์ (Raunsaiville 1978) กลับพบว่า ระดับความรุนแรงและความถี่ของการถูกทำร้ายร่างกายจะเป็นตัวทำนายที่ดีสำหรับผู้หญิงที่จะตัดสินใจอยู่หรือไปจากสามีของเธอ แม็คคลอยด์ (Macloed 1980) กล่าวว่า สภาพการณ์ที่ผู้หญิงต้องพึ่งพาทางด้านการเงินจากสามี เกี่ยวข้องกับการที่ผู้หญิงมักได้รับเท่านั้น รวมทั้งสภาพการจ้างงานของนายจ้างที่มีกต้องการจ้างผู้ชายมากกว่าผู้หญิง นอกจากนี้ยังรวมไปถึงทางเลือกในสังคมที่จะรองรับให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้หญิงประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เช่น องค์กรที่ให้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือดูแลให้คำปรึกษา ให้ที่พักอาศัยชั่วคราว เพื่อนฝูงญาติ และยังรวมไปถึงมาตรการด้านกฎหมายที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้หญิงจากการที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย นอกจากนี้ เจลล์ (Gelles) ได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้หญิงและกำลังต้องการความช่วยเหลือจากตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านสังคมสงเคราะห์ เมื่อต้องการหย่าร้างกับสามี ด้วยเหตุผลเพราะถูกทำร้ายร่างกาย เจลล์ พบว่าหญิงเหล่านี้เหมือนถูกทำให้ติดกับดักซึ่งในที่สุดก็ไม่สามารถดำเนินการหย่าร้างได้ด้วยเหตุผลที่ว่า ขาดความรู้ ขาดความชำนาญเฉพาะด้านเกี่ยวกับวิชาชีพ การว่างงาน หรือมีลูกเล็ก ๆ ที่ต้องเลี้ยงดูเพราะทราบใดที่ยังมีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง ซึ่งเปรียบเหมือนสิ่งกีดขวางการที่ผู้หญิงจะพยายามนำตนเองออกไปให้พ้นจากสภาพที่ต้องทนถูกทำร้ายร่างกายจากสามีของเธอนั้นน้อยลง

(Gelles 1976:659-688) อย่างไรก็ตามเรนเวียซ (Renvioze 1979:59) กล่าวว่าในหญิงที่มีฐานะทางสังคมสูงกว่า มีลูกที่ต้องเลี้ยงดูน้อยกว่า มีงานทำที่ดีกว่า รวมทั้งมีการปรับตัวทางสังคมที่ดี สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ตัวที่บ่งบอก สำหรับการตัดสินใจที่จะหย่าร้างสามีของเธอในทางตรงกันข้ามตัวที่จะชี้ถึงแรงจูงใจในการตัดสินใจดังกล่าวได้แก่ ระดับของความรุนแรงในการถูกทำร้ายร่างกาย ความกลัวที่จะถูกฆาตกรรม การไปแจ้งความกับตำรวจ และรวมไปถึงการที่ถูก ๆ ภายในบ้านถูกทำร้ายร่างกายไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ เจลส์ (Gelles) ที่ได้กล่าวว่า ระดับ และความถี่ของความรุนแรงจะเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุด ในการตัดสินใจของผู้หญิงที่จะไปขอความช่วยเหลือหรือตัดสินใจแยกทางไปจากสามีของตน

3. ปัจจัยทางด้านครอบครัว (Microsystem) เจลส์ (1976 :659-688) มักพบว่า ผู้หญิงที่ตกอยู่ในปัญหาดังกล่าวมักมีบุคลิกภาพพึ่งพา และต่างพยายามที่จะเติมในส่วนที่ขาดให้เต็มโดยหวังจากคู่ของตน ซึ่งในบางครั้งสิ่งเหล่านั้นไม่ได้อยู่ในความเป็นจริงในเมื่อคู่ของตนไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ทำให้เกิดความผิดหวังและนำไปสู่ความรุนแรงในที่สุด ในกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น ผู้หญิงมักเป็นฝ่ายประเพณีประนอนกับสามีมากกว่า โดยที่เธอจะพยายามเก็บกดความคับข้องใจและความโกรธเคืองที่มีต่อคู่ของเธอไว้ โดยส่วนลึกแล้วการประณีประนอนนั้น เกิดจากความรู้สึกพึ่งพาต่อคู่ของเธอ และต้องการอุทิศชีวิตของตนเพื่อชดเชยในส่วนที่เป็นต้องความต้องการของสามี วอล์คเกอร์ (Walker 1979) กล่าวว่าในบางกรณีของผู้หญิงมักมีความรู้สึกยึดติดกับค่านิยม วัฒนธรรมเกี่ยวกับความรัก และการแต่งงานผู้หญิงมักจะรู้สึกผิดสำหรับการมีชีวิตครอบครัวที่แตกร้าง และรู้สึกว่าไม่มีความสุข ดังนั้น ผู้หญิงมักจะถูกทำให้ต้องรับผิดชอบกับความสัมพันธ์ในชีวิตการแต่งงาน รวมทั้งความคาดหวังจากคู่สมรสเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของการเป็นภรรยา

4. ปัจจัยด้านตัวบุคคล (Ontogenetic) ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดจากประสบการณ์เกี่ยวกับความรุนแรงในวัยเด็ก เช่น อยู่ในสภาพครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง เมื่อเติบโตทำให้บุคคลนั้นไม่เพียงแต่ได้รับการเรียนรู้ในเรื่องพฤติกรรมก้าวร้าวเท่านั้น แต่ยังคงเป็นความเชื่อว่าการรุนแรงเท่านั้นที่จะเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

จากงานวิจัยของ องค์การสตรีสากล (National Organization of Woman) พบว่า หนึ่งในสามของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายร่างกายจากคู่ของตน ได้พบเห็นการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเดิมมาก่อน และมีความสัมพันธ์กันระหว่างชีวิตวัยเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมทางร่างกาย และเมื่อเติบโตขึ้นมักจะมีอาการเกี่ยวข้องกับสภาพการณ์รุนแรงเช่นเดียวกับ สเตราส์ (Straus 1977) พบว่า ผู้หญิงที่เคยถูกพ่อแม่ลงโทษด้วยความรุนแรงทางร่างกายในวัยเด็ก มักจะเข้าไปอยู่ในสภาพที่มีความรุนแรง ในครอบครัวของเธอเอง นอกจากนี้ เจลล์ (Gells 1972) พบว่าในวัยเด็กเคยถูกทำร้ายร่างกายเมื่อโตขึ้นเด็กเหล่านี้มักมีแนวโน้มที่จะใช้ความรุนแรงทางร่างกายต่อคู่สมรสของตนเช่นกัน

สถิติและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สถิติและงานวิจัยในต่างประเทศ
2. สถิติและงานวิจัยในประเทศไทย

1. สถิติและงานวิจัยในต่างประเทศ

ได้มีการสำรวจสภาพความรุนแรงเกี่ยวกับปัญหาการทุพพิกิริยาทำร้ายร่างกายภรรยาในประเทศต่าง ๆ ดังนี้ จากรายงานของผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมประชุมเรื่อง ความรุนแรงในครอบครัวที่มีผลกระทบต่อผู้หญิงที่นครเวียนนาเมื่อเดือนธันวาคม 2529 ซึ่งจัดโดย Centre for Social Developmental and Humanitarian Affairs ขององค์การสหประชาชาติ ได้พบว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวปรากฏอยู่ในทุกประเทศไม่ว่าจะอยู่ระบอบการปกครองรูปแบบใด ทั้งนี้ยกเว้นประเทศสหภาพโซเวียต (ซึ่งปัจจุบันล่มสลายไปแล้ว) ที่ได้อ้างว่าความรุนแรงในครอบครัวได้หมดสิ้นไปแล้ว เพราะรัฐบาลได้ให้ความสนใจในการพัฒนาฐานะและบทบาทของสตรีและได้แก้ไขปัญหารอคพิษสุราและอื่น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาและรัฐบาลเอง ก็มีมาตรการที่จะลงโทษผู้ที่ทำผิดอย่างเข้มงวดด้วยถึงแม้จะไม่มีกรยอมรับได้อย่างเต็มที่ว่าไม่มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัว แต่ผู้เข้าร่วมการประชุมก็ให้เห็นแนวทางการแก้ไขปัญหามาจากกรณีของสังคมในอดีตประเทศโซเวียตว่า ปัจจัยหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาก็คือ ต้องยกระดับฐานะของผู้หญิง และให้ผู้หญิงมีบทบาททางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นตลอดจนความจริงใจของรัฐบาลอื่นที่จะแก้ไขปัญห

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา^๑ ได้รายงานว่าในปี 2528 ได้สำรวจพบว่า ร้อยละ 18 ของการฆาตกรรมนั้นเกิดในครอบครัว ประมาณว่าทุกปีในสหรัฐอเมริกามีผู้หญิงจำนวน 2 ล้านคนถูกทุบตีจากสามีและการถูกทำร้ายเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดของการบาดเจ็บของผู้หญิง ในปีเดียวกันนี้ได้มีรายงานว่ามีผู้หญิงจำนวน 2,928 คนถูกฆ่าตาย โดยสมาชิกในครอบครัวอื่นได้แก่สามี ร้อยละ 20.6 คู่รัก ร้อยละ 9.5

ส่วนในประเทศในยุโรป^๒ นั้นก็มีสภาพคล้ายคลึงกัน ในประเทศออสเตรียได้พบว่า ร้อยละ 54 ของคดีฆาตกรรมนั้นเกิดในบ้าน และร้อยละ 90 ของเหยื่อฆาตกรรม คือผู้หญิงและเด็ก ในประเทศเนเธอร์แลนด์พบว่าผู้หญิงที่เข้ามาพำนักในบ้านพักผู้หญิงเป็นจำนวนมากมาจากครอบครัวชาวต่างชาติ

ในประเทศสหราชอาณาจักร จากรายงานของกระทรวงมหาดไทยเมื่อเร็ว ๆ นี้พบว่าสมาชิกครอบครัว 1 ใน 3 ตกเป็นเหยื่อของการถูกทำร้ายและ 1 ใน 5 ตกเป็นเหยื่อของการถูกทำร้ายอย่างรุนแรง

ส่วนในสังคมเอเชีย^๓ นั้น สภาพการทำทารุณต่อผู้หญิงในครอบครัวก็มิได้แตกต่างไปจากสังคมตะวันตก ในบังคลาเทศได้มีรายงานว่าร้อยละ 49 ของการตายของผู้หญิงเกิดจากการถูกทุบตีจากสามีอย่างทารุณ และกลุ่มผู้หญิงอายุ 20-39 เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัวในชนบทมีมากกว่าในเมือง ผู้หญิงที่ถูกฆ่าตายร้อยละ 60 ไม่มีการชันสูตรศพ และผู้ที่ทำความผิดถูกจับกุมเพียงร้อยละ 28 ในจำนวนนี้มีเพียงร้อยละ 2 ที่ถูกลงโทษ (ศูนย์ข่าวผู้หญิง, 2534 : 4-5)

ในประเทศออสเตรเลีย ในกรณีหย่าร้าง 1,500 รายร้อยละ 59 ให้สัมภาษณ์ว่า การใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชีวิตแต่งงานล้มเหลว

ในบางส่วนของประเทศปาปัวนิวกินี ร้อยละ 67 ของสตรีต้องตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในชีวิตแต่งงาน

ในประเทศบังคลาเทศ จากรายงานที่มีสตรีถูกฆาตกรรม 170 ราย ในระหว่างปีคริสต์ศักราช 1985-1987 ในจำนวนนี้ครึ่งหนึ่งเป็นกรณีที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ในประเทศสหรัฐอเมริกา ทุก ๆ 18 นาที จะมีสตรีที่ถูกทุบตี 1 คน และแต่ละปีจะมีสตรีที่ถูกทุบตีระหว่าง 3-4 ล้านคน แต่มีรายงานของการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเพียง 1 ใน 100 รายเท่านั้น

ในประเทศโคลัมเบีย ประมาณร้อยละ 20 ของคนไข้ในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งของกรุงโบโกตา เป็นเหยื่อผู้ประสบเคราะห์จากความรุนแรงในชีวิตการแต่งงาน

ในประเทศอินเดีย ตัวเลขที่เป็นทางการแสดงให้เห็นว่า ในแต่ละวัน มีสตรีถูกเผาจากข้อพิพาทเรื่องสินสมรสถึง 5 คนแม้ว่าจำนวนที่คาดการณ์ไว้ของกลุ่มผู้ที่ต่อต้านจะสูงกว่านี้

การยื่นคำร้องขอหย่า ซึ่งมีเหตุเนื่องมาจากความรุนแรงในประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศแคนาดา อียิปต์ กรีซ และจาไมก้า แสดงให้เห็นว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กำลังขยายตัวออกไปและกำลังกลายเป็นมูลฐานของการหย่าร้างในหลายประเทศ (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักราชบัณฑิตยสถาน, 2536 : 80)

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ ของชายที่ทำร้ายร่างกายภรรยาของตน เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงโดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบ "In-depth Interview" โดยสัมภาษณ์ชายจำนวน 18 คน ที่มาขอคำปรึกษา จากองค์กรในเมืองบอสตัน ที่ทำงานเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาผู้ชายที่ทำร้ายร่างกายภรรยาโดยในกลุ่มนี้ มีตั้งแต่อายุ 22 ปีถึง 51 ปี โดยส่วนใหญ่ชายเหล่านี้มีอายุอยู่ในวัย 30 ปีเศษ ในจำนวนนี้ 2 คนเป็นคนผิวขาว ครึ่งหนึ่งหรือ 9 คนยังใช้ชีวิตอยู่กับภรรยาของตน 3 คนแยกกันอยู่กับภรรยา ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพและรายได้โดยส่วนใหญ่ ชายเหล่านี้อยู่ในฐานะชนชั้นกลาง 7 คนจบการศึกษาระดับวิทยาลัย อาชีพเกี่ยวกับสาขาวิชาชีพเฉพาะ เช่น นักบัญชี นักเทคนิคเขียนมืออยู่เพียงคนเดียวที่ว่างงาน ในจำนวนนี้ 2 คนให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของตนเองว่าประมาณ 5,000 ดอลลาร์ต่อปี ชาย 3 คน ที่แยกกันอยู่กับภรรยาให้สัมภาษณ์ว่า ตนใช้ความรุนแรงกับภรรยาของตนน้อยกว่าช่วงที่ยังอยู่กันด้วยกัน ความรุนแรงที่ใช้ได้แก่ ผลัก ตก ดึงผมแล้วลากไปรอบ ๆ ห้องโถง หรือทุบร่างกายของภรรยา โยนสิ่งของใส่ เช่น จาน ที่เขี่ยบุหรี่ รวมทั้งการตบ เตะ บีบคอ ชูด้วยมีดและข่มขืน ชายทั้ง 18 คนนี้เข้ามาขอรับคำปรึกษาที่องค์กรนี้ เนื่องจากพวกเขาได้ตระหนักถึงความรุนแรงที่ตนได้ใช้กับภรรยา หรือคู่ของตนว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และต้องการที่จะรักษาสัมพันธภาพกับภรรยาของตนต่อไป หลังจากที่มารับคำปรึกษากับองค์กรนี้ โดยระยะเวลาเฉลี่ย 1-8 ปี พบว่าชายเหล่านี้รู้สึกว่าเป็นฝ่ายผิด

เมื่อบุคคลเกิดความรู้สึกว่าพฤติกรรมของตนเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นเป็นการแสดงความซับซ้อนของการตัดสินใจ การเผชิญหน้ากับสถานภาพของตน สก็อตและไลย์แมน (Scott and Lyman) กล่าวว่า ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นมี

2 แบบ ได้แก่ การแสดงคำแก้ตัว หรือคำขอโทษ เป็นคำพูดที่ผู้ชายมักใช้เพื่อเป็นการปฏิเสธการรับผิดชอบในการกระทำของตน แต่ไม่ยอมรับว่าเหตุผลต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นการยอมรับผิดในการกระทำของตน แต่ไม่ยอมรับว่าการใช้ความรุนแรงเป็นสิ่งผิด การกล่าวคำขอโทษและการยกอ้างเหตุผลเหล่านี้ ต่างเป็นคำพูดที่สังคมยอมรับ และเป็นการพูดตามค่านิยมและวัฒนธรรม เป็นการพูดที่ผู้ชายมักใช้เพื่อทำให้ดูเหมือนว่าพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของตนเป็นพฤติกรรมปกติที่ใคร ๆ ก็สามารถกระทำกันได้ (Scott and Lyman 1988 : 42-46)

แบนดูรา (Bandura 1973) กล่าวถึงสมมติฐานเกี่ยวกับความคับข้องใจและความก้าวร้าวว่า ความก้าวร้าวเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสดงออกถึงความคับข้องใจ ซึ่งนอกจากความก้าวร้าวแล้ว บุคคลจะแสดงออกในลักษณะอื่น ๆ ได้ เช่น ความต้องการพึ่งพาสูง ความต้องการความสำเร็จ (Achievement) แยกตัว (Withdrawal) การหมดอาลัยตายอยากในชีวิตร (Hopelessness) การตกเป็นทาสของแอลกอฮอล์ (Alcoholic) การติดยาเสพติด อาการเจ็บป่วยทางกายที่เกิดจากปัญหาทางจิตใจ (Psychosomatic) และรวมถึงการพยายามแก้ไขปัญหามิทางที่ถูกต้อง เป็นต้น จากงานวิจัยนี้ ร้อยละ 39 หรือ 7 คนให้สัมภาษณ์ว่าความคับข้องใจของตนนำไปสู่การใช้ความรุนแรงแต่เฉพาะภรรยาหรือคู่ของตนเท่านั้น อีกร้อยละ 33 หรือจำนวน 6 คน ให้สัมภาษณ์ว่าตนใช้ความรุนแรงกับบุคคลอื่น ๆ ภายในบ้านด้วย เช่น ลูก มารดา ร้อยละ 28 หรือ 5 คนใช้ความรุนแรงกับทั้งบุคคลภายในบ้าน และนอกบ้าน และประโยคต่อไปนี้คือสิ่งที่ผู้ชายในกลุ่มนี้กล่าวให้สัมภาษณ์

"เมื่อผมใช้ความรุนแรง ไม่ได้หมายความว่าผมต้องการใช้วิธีนี้แต่เกิดขึ้นเพราะการบันดาลโทสะ"

"สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นมาเป็นเวลาแรมปี ผมไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ ผมทำร้ายเธอด้วยการตบ จับเธอกระแทกกับพื้น บีบคอและใช้คำพูดหยามคายกับเธอ"

"ผมเคยทุบตีเธอครั้งหนึ่งและผมคิดว่า ผมจะพบกับอะไรบางอย่างจากการกระทำของผม ที่ผมไม่ต้องการจะเห็นมัน นั่นคือ คือไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ ในที่สุดผมก็รู้ว่า ความรู้สึกโกรธแค้นและโมโหที่คุกรุ่นอยู่ภายใน เป็นสิ่งที่ผมไม่อาจควบคุมได้"

"เป็นเรื่องที่เหมือนคนไร้สติ แต่ตอนนั้นผมไม่ทันได้คิด ราวกับว่าผมเป็นคนเสียสติ จิตใจของผมไม่ปกติไปชั่วขณะ สิ่งที่ผมต้องการทำในตอนนั้นคือ กำจัดเธอ ไม่มีอะไรมากนอกไปจากเป็นการสั่งสอนให้เธอรู้ว่า ควรจะมีความขำเกรงผมด้วยความเจ็บปวด"

การกล่าวคำขอโทษ: เพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบ

สิ่งที่ผู้ชายที่ทำร้ายร่างกายภรรยา มักจะใช้เป็นคำพูดในเชิงขอลุแก่วาทะ เพื่อหาทางออกให้กับตัวเอง คือ "ไม่สามารถควบคุมสติอารมณ์ของตนเองได้" หรือ สูญเสียการควบคุมตัวเองไปทั้งหมด หรือบางส่วนของเวลาชั่วขณะเนื่องจากฤทธิ์แอลกอฮอล์ หรือการใช้ยาบางชนิด ซึ่งอ้างว่าที่ใช้เพื่อลดความคับข้องใจ ในจุดนี้อาจทำให้เข้าใจกันว่า ผลจากแอลกอฮอล์ และการใช้ยาดังกล่าวนำไปสู่ การทำงาน การควบคุมการทำงานของร่างกาย และจิตใจ ชะงักงันชั่วคราว ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบผลของความรุนแรงที่ได้กระทำลงไป ในจำนวนชาย 18 คน ที่มารับคำปรึกษาร้อยละ 94 หรือ 17 คน ให้สัมภาษณ์ว่า ยาแอลกอฮอล์ และความคับข้องใจ ทำให้ตนสูญเสียการควบคุมตัวเองไปชั่วขณะและร้อยละ 33 หรือ 6 คน กล่าวว่า การควบคุมตัวเองลดลงเพราะแอลกอฮอล์และยาและนี่คือการให้สัมภาษณ์

"ขณะที่ผมเมา มันทำให้ผมควบคุมตัวเองได้น้อยลงทำให้ผมกระทำบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เคยกระทำมาก่อน มันทำให้ผม โหมโท ฉุนเฉียว เมื่อผมยิ่งดื่มมากขึ้นทุก ๆ วัน มัน ยิ่งทำให้ผมควบคุมตัวเองได้น้อยลง"

"ผมเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหล้าจนผมเกลียดมัน มันทำให้ปัญหาต่าง ๆ เป็นไปตามที่ควรจะเป็น และนั่นก็เป็นเรื่องที่ทำให้ผมประหลาดใจ และเป็นเหตุผลที่ทำให้ผมต้องใช้มันเสมอ"

จากคำถามที่ถามชายทั้ง 18 คนนี้ว่า พวกเขาจะกลับไปลงมือทำร้ายร่างกายภรรยาอีกหรือไม่นั้น สิ่งที่ตอบกลับมาคือ พวกเขาจะไม่กระทำเช่นนั้นอีกในขณะที่เขาหยุดการบริโภคเสพยาและสุราซึ่งส่วนมากกล่าวว่าพวกเขาสามารถงดมันได้ จากกรณีดังกล่าว ทำให้เกิดข้อสงสัยขึ้นว่า แอลกอฮอล์ เป็นสาเหตุที่ทำให้ชายดังกล่าวไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และแอลกอฮอล์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ใช่หรือไม่ จากการศึกษาของ เจลส์ (Gelles 1974) ได้อ้างถึง ข้อมูลทางด้านมานุษยวิทยา พบว่า พฤติกรรมการดื่มสุราเป็นพฤติกรรม ซึ่งเกิดจาก

การเรียนรู้ พฤติกรรมการดื่มเหล้าจะแตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรมรวมทั้งเป็นความเชื่อหรือเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ว่า เมื่อบุคคลเกิดความคับข้องใจ หรือเกิดปัญหาที่คิดไม่ตกมักจะหันหน้าไปพึ่งแอลกอฮอล์ เมื่อดื่มจนถึงระดับหนึ่งจะมีผลต่อการทำงานของสมอง ในส่วนที่ควบคุมการเคลื่อนไหว รวมทั้งการคิด การตัดสินใจ การควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม

ร้อยละ 67 หรือ 12 คน จาก 18 คน ให้เหตุผลต่อการกระทำที่รุนแรงของตนว่า เป็นความคับข้องใจ ที่ต้องแสดงออกมาเป็นความก้าวร้าว โบการ์ด (Bogard 1983) กล่าวว่า การใช้คำพูดดังกล่าว เป็นการแสดงถึงการสูญเสียการควบคุมตนเองชั่วคราว ซึ่งเกิดจากความกดดันภายในที่สะสม และเป็นความกดดันที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

"ผมคิดว่า ผมมาถึงจุดที่ผมไม่สามารถอดทนกับอะไรได้อีกแล้ว สิ่งที่ดีที่สุดที่ผมคิดว่า ควรทำคือ การออกไปให้พ้นจากสิ่งนั้น"

"ผมกับภรรยา เคยโต้เถียงกันด้วยเรื่องไร้สาระ ทำให้ผมไม่พอใจและต้องเก็บกดความคับข้องใจความโกรธ ความโมโหมากขึ้น ๆ ทุกที เหมือนกับว่าผมถูกบังคับให้หนึ่งและต้องฟังสิ่งเหลวไหลไร้สาระต่างๆจากภรรยาและในที่สุดผมรู้สึกหมดความอดทนและไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้"

ชาย 10 คนอ้างว่า เป็นเรื่องของการสูญเสียการควบคุมตนเองในจำนวนนี้ 3 คนอ้างว่าเป็นเพราะฤทธิ์แอลกอฮอล์ 2 คนอ้างว่าสูญเสียการควบคุมตัวเองจากความเมเมา แต่อีก 2 คนอ้างว่า ตนไม่ได้ดื่มแอลกอฮอล์มาก่อน ข้ออ้างอีกข้อหนึ่งคือการตำหนิว่าเป็นความผิดของผู้หญิงซึ่งผู้ชายจะปฏิเสธความรับผิดชอบ และอ้างว่าตนถูกยั่วยุให้โกรธและการที่ตนใช้ความรุนแรงกับภรรยาของตนนั้น เป็นการทำเมื่อภรรยาใช้ความรุนแรงทางร่างกายกับตนก่อน

"ภรรยาผม เธอตบหน้าผมก่อนมันทำให้ผมเจ็บ ดังนั้นผมจึงตบหน้าเธอเป็นการตอบแทนผมชกและเตะเธอจนสบล ผมหมายความว่า ผมต้องการให้เธอรู้สึกสำนึกบ้างสำหรับสิ่งที่เธอกระทำกับผม"

ชายจำนวน 8 คน หรือร้อยละ 44 อ้างว่าการทำร้ายร่างกายภรณานั้นเป็นเพราะภรรยาใช้คำพูดก้าวร้าวกับตนก่อน

"ผู้หญิงสามารถใช้คำพูดทำร้ายคุณได้ เธอสามารถเลาะกระดูกซี่โครงออกมาโดยที่ไม่ได้แตะต้องร่างกายของคุณเลยพวกผู้หญิงรู้ดีว่าเธอจะใช้วิธีพูดอย่างไร

ซึ่งผู้ชายไม่สามารถทำได้และนั่นเป็นสาเหตุของการนำไปสู่ความรุนแรงถ้าหากว่าคุณไม่สามารถฟังเธอได้"

"บางครั้ง เธอเป็นคนที่ชอบขู่ขู่ให้ผมโหมและที่ผมตอบแทนเธอไม่ได้เรียกว่า การทำร้ายร่างกายมันผิดถนัด แต่มันควรเรียกว่าอะไรบางอย่าง คุณรู้ไหม ถ้าคุณใช้ชีวิตแต่งงานมานานและเธอเกิดต่อต้านคุณ แน่نون คุณก็ต้องการที่จะปกป้องตัวคุณเอง"

โดบาชและโดบาช (Dobash and Dobash 1979) กล่าวว่า ผู้ชายมักจะรับรู้ว่าการใช้คำพูดที่ก้าวร้าวกับเขานั้น เทียบเท่ากับการทำร้ายร่างกาย เมื่อผู้หญิงใช้คำพูดที่รุนแรงและผู้ชายไม่สามารถทนได้ จึงใช้ความรุนแรงทางร่างกายเป็นการตอบโต้ จึงเกิดคำถามขึ้นว่า ใครเป็นผู้ขู่ขู่ให้หญิงใช้คำพูดก้าวร้าว เป็นไปได้ที่ผู้หญิงต้องใช้คำพูด ก้าวร้าวในการจัดการสามีที่ชอบใช้อำนาจ ในขณะที่พฤติกรรมที่ผู้ชายใช้ความรุนแรงในการตอบแทนภรรยาของตนได้รับการยอมรับ แต่ถ้าภรรยาใช้คำพูดก้าวร้าวกลับถือเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง อาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องของความรู้สึกที่ชายมีอำนาจเหนือหญิง และต้องการใช้อำนาจนั้นข่มผู้หญิงให้ตกอยู่ภายใต้ตน (Dobash and Dobash 1979 : 80)

การอ้างเหตุผล : เพื่อปฏิเสธความผิด

อดัมส์และเพนนี (Adams and Penn 1981) ผู้ที่ทำงานด้านปัญหาการทำร้ายร่างกายบุคคลในครอบครัว มักให้เหตุผลที่ผู้ชายทำร้ายร่างกายมักกล่าวอ้างเหตุผล เพื่อเป็นการปฏิเสธว่าตนทำให้ภรรยาบาดเจ็บ ผู้ชายเหล่านี้มักปฏิเสธหรือทำให้ดูเหมือนว่าผลจากการทำตนใช้ความรุนแรงนั้นน้อยกว่าความเป็นจริง จากกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน ร้อยละ 44 หรือ 8 คนให้สัมภาษณ์ว่าความรุนแรงที่ทำกับภรณานั้น ทำให้เกิดการบาดเจ็บเล็กน้อย บางคนปฏิเสธว่าพฤติกรรมดังกล่าวไม่รุนแรง และผู้หญิงมักกลัวเกินกว่าเหตุ ต่อไปนี้คือคำให้สัมภาษณ์

"ผมไม่เคยทุบตีภรรยา เพียงแต่ผมได้ตอบโต้ทางร่างกายกับเธอเท่านั้น"

"ใช่ครับ ผมมีความเชื่อว่า เป็นสิ่งที่เหมาะสมแล้วความรุนแรงเหมือนกับการทำโทษเด็กเมื่อทำผิด"

ชายในกลุ่มตัวอย่างนี้รายงานว่ ครั้งแรกเขาได้ฝึก และตบหน้าภรรยาตน ทำให้เกิดผลพลนอกที่ผิวหนังบริเวณหัวเข่า ชายคนที่ 2 ให้สัมภาษณ์ว่า เขาตบหน้าภรรยา

ตอบ และอีกผมเธอเดินไปรอบ ๆ ห้อง ชายคนนี้เคยถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม เนื่องจากไปทำร้ายร่างกายบุคคลอื่น

"คนรอบข้างบอกกับภรรยาผมว่า เธอควรจะหาที่ปลอดภัยสำหรับป้องกันตนเอง เนื่องจากผมกำลังจะฆ่าเธอ คุณรู้ไหม แน่นอนผมไม่ได้ต้องการฆ่าเธอ ผมเพียงเตะโดนและตะคอกใส่เธอบางครั้งผมตีเธอด้วย แต่ไม่กี่ครั้งหรอก ผมแน่ใจครับว่าผมไม่ต้องการฆ่าเธอ"

เหตุผลต่าง ๆ ที่บรรดาผู้ชายในกลุ่มนี้ใช้ มักเป็นการอ้างถึงข้อผิดพลาดของภรรยา เช่น ลูกเรือ บ้านสกปรก ทำอาหารไม่ถูกใจ ไม่ตอบสนองทางเพศ ไม่ให้การนับถือสามีเท่าที่ควร ไม่รู้ว่าเมื่อไหร่ที่ควรจะสงบปากสงบคำและไม่ซื้อสตั๊ป ซึ่งร้อยละ 78 หรือ 14 คน ให้เหตุผลว่า

"ภรรยาของผมทำหน้าที่ของการเป็นภรรยาไม่สมบูรณ์"

โบการ์ด (Bogard) เรียกวิธีดังกล่าวว่า เป็นความล้มเหลวของการทำหน้าที่ภรรยาที่ดี ซึ่งพบได้ทั้งที่แต่งงานกันและอยู่ด้วยกันโดยไม่ได้แต่งงานโดยสรุปแล้ว ผู้ชายในกลุ่มตัวอย่างนี้ จะปฏิเสธว่า การใช้ความรุนแรงกับภรรยาของตนเป็นความคิด แต่กลับมองว่าเป็นการลงโทษที่เธอไม่สามารถทำตัวเป็นภรรยาที่ดีได้และต้องการให้ภรรยา "เจียบ" หรือหยุดใช้คำพูดที่เขาไม่ชอบเพื่อเป็นการคงไว้ของความรู้สึกถึงความมีอำนาจมากกว่าภรรยาตน นอกจากนี้ในกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวได้ให้สัมภาษณ์วิธีการรุนแรงอื่น ๆ ที่เป็นการแสดงออกของการคงไว้ซึ่งอำนาจ เช่น เขียนจดหมายข่มขู่ พาภรรยาของตนขับรถไปที่บ้านแม่ยายเพื่อให้เรียนรู้วิธีทำกับข้าวให้มีรสชาติดีขึ้น รวมทั้งการข่มขืน ข่มขู่ภรรยาถ้าเธอพูดคุยเรื่องที่ต้องการแยกทางทำลายโทรศัพท์ป้องกันไม่ให้โทรไปแจ้งตำรวจ หรือคอยแอบหลบอยู่ในบ้านและจับตาดูว่าภรรยาของตนมีเพื่อชายคนอื่นหรือไม่รวมทั้งคอยดักข่มทำร้ายเพื่อนชายของภรรยาตน สก็อตต์และไลแมน (Scott and Lyman 1988) กล่าวว่า การกล่าวอ้างเหตุผลและการลงโทษของผู้ชายที่ทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยาของตนนั้น เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมซึ่งเป็นการใช้คำพูดที่สละสลวยเป็นการกระทำในสิ่งที่ได้รับการยอมรับจากสังคม และเป็นการหลีกเลี่ยงการตำหนิติเตียนจากสังคม

ในปี 1975 เมอร์เรย์, สเตร์ราส์, ริชาร์ด เจลล์ และ ซูซาน สไตน์เมทซ์ (Murray Straus, Richard Gells and Suzan Steinmetz 1975) ได้สำรวจปัญหา ความรุนแรงในครอบครัวประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 2,000 ครอบครัว พบว่าร้อยละ 28 มีการทำร้ายร่างกายร้อยละ 16 มีเหตุการณ์ที่รุนแรง ในจำนวน 1 ใน 3 มีการทำร้ายร่างกายที่รุนแรง เช่น ตะบอง การทำร้ายร่างกายโดยใช้วัตถุ เช่น มีด ปืน ต่อมา ในปี 1985 ได้มีการสำรวจซ้ำในเรื่องเดียวกัน พบว่ามีจำนวนร้อยละที่ใกล้เคียงกับการสำรวจ ในปี 1975 ซึ่งตรงกับ การสำรวจของ Heris Poll โดยใช้คำถามคล้ายคลึงกัน พบว่าจำนวน ร้อยละ 21 ของผู้หญิงที่เคยถูกทำร้ายร่างกายจากคู่ของตน และมีจำนวนสูงขึ้นในหญิงที่เพิ่งแยก หรือหย่าจากสามีของตน 2 ใน 3 มีการใช้ความรุนแรงในระยะก่อนหน้านี

งานวิจัยอื่นที่สนับสนุน คือ งานวิจัยแบบสุ่มตัวอย่างในเมืองซานฟรานซิสโก พบว่า หญิงจำนวนร้อยละ 21 ที่เคยแต่งงานมาแล้วที่ยังไม่หย่าขาดเคยถูกทำร้ายร่างกายอย่างน้อย 1 ครั้งโดยคู่ของตน งานวิจัยอีกชิ้นที่เมืองฟิตสเบิร์ก นักวิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบ กลุ่มผู้หญิง ที่ไม่เคยถูกทำร้ายร่างกายกับกลุ่มผู้หญิงที่ถูกทำร้ายร่างกาย พบว่าร้อยละ 34 เคยถูกทำร้ายร่างกายจากคู่ของตน อย่างไรก็ตามจากสถิติของงานวิจัยก็ได้ ทำให้ทราบว่าในแต่ละปีมีหญิง ชาวอเมริกัน จำนวน 1,500,000 คนที่ถูกทำร้ายร่างกายจากคู่ของตน ซึ่งเป็นค่าที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เพราะมีหญิงอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ยอมให้ข้อมูล จากการประเมินของนักวิจัย ซึ่ง คาดการณ์ว่าอาจมีจำนวนผู้หญิงที่ถูกทำร้ายร่างกายเพิ่มอีกหนึ่งเท่าตัวในแต่ละปี

เมื่อความรุนแรงระหว่างหญิงและชายเกิดขึ้น ข้อคำถามว่า ฝ่ายใดจะเป็นฝ่ายลงมือทำร้ายร่างกายมากกว่ากัน จากการศึกษาของ สเตร์ราส์ เจลล์ และ สไตน์เมทซ์ (Straus Gells and Steinmetz) ศึกษาในครอบครัวชาวอเมริกัน พบว่า ร้อยละ 49 ของครอบครัวที่รายงานว่ามีการกระทำรุนแรง โดยใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่ง ในจำนวนนี้ร้อยละ 27 สามีเป็นผู้กระทำ และร้อยละ 24 ภรรยาเป็นผู้กระทำอย่างไรก็ตาม สเตร์ราส์ และผู้ร่วมงาน ได้ให้ข้อสังเกตว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะฝ่ายชายมีขนาดรูปร่างที่ใหญ่กว่า รวมทั้งความแตกต่างทางโครงสร้างอื่น ๆ และผู้ชายมีแนวโน้มที่จะมีความก้าวร้าวมากกว่าผู้หญิง ส่งผลให้มีลักษณะความรุนแรงของความบาดเจ็บบที่แตกต่างกัน และผู้ชายสามารถหลีกเลี่ยงการเป็นผู้ถูกทำร้ายได้ดีกว่าหญิง ไมล์เดรด เพจโลว์ (Mildred Pagelow 1984) ได้กล่าวไว้ดังนี้ "ผู้ชายโดยเฉลี่ยแล้ว มีความแข็งแรงมากกว่าผู้หญิง ดังนั้นถ้าหากผู้ชายเลือกที่จะกระทำรุนแรงโต้ตอบ

มักใช้วิธีที่รุนแรงกว่า แต่ผู้ชายก็สามารถเลือกที่จะป้องกันตนเองได้ โดยวิธีที่ปราศจากความรุนแรง"

ในงานวิจัยของ สเตริช การทำร้ายร่างกายแบ่งเป็น 2 ระดับคือ

1. ระดับความรุนแรงน้อย (Minor) เช่น การขว้างปาสิ่งของ การผลักตัว ขึ้นวางของเข้าไปอีกฝ่ายหนึ่ง
2. ระดับรุนแรง (Severe) เช่น การเตะ ต่อย ใช้วัตถุตีขู่ด้วยมีดหรือปืน ใช้มีดหรือปืนทำร้าย

เมื่อนำมาวิเคราะห์ ถึงระดับความรุนแรง 2 ชนิดนี้ สเตริช ได้สรุปว่าผู้ชายมักใช้วิธีที่รุนแรงอันตรายและก่อให้เกิดการบาดเจ็บมากกว่าผู้หญิง เช่น การเมียนตี คู่ของตน รวมทั้งการใช้มีดหรือปืน เมื่อใดที่ฝ่ายชายเป็นฝ่ายทำร้ายร่างกายมักกระทำบ่อยครั้งมากกว่าฝ่ายหญิงโดยเฉพาะกระทำร้ายร่างกายนี้เกิดขึ้นในขณะที่ฝ่ายหญิงตั้งครรถ์ ทำให้เพิ่มความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ และไม่สามารถรักษาครรถ์ได้ถึงระยะคลอดได้

เป็นที่น่าสังเกตว่า คู่สามี-ภรรยาที่แยกกันอยู่ หรือหย่าร้าง มีอัตราการใช้ความรุนแรงโดยเฉพาะในกรณีที่ฝ่ายสามีเป็นผู้ลงมือกระทำ ในปี ค.ศ. 1982 สำนักงานสถิติอาชญากรรมแห่งชาติสหรัฐอเมริกา ได้รายงานว่ามีคดีอาชญากรรมระหว่างสามีภรรยาจำนวนร้อยละ 91 ที่สามีหรืออดีตสามีเป็นผู้กระทำรุนแรง มีเพียงร้อยละ 5 เท่านั้นที่ภรรยาหรือหญิงชู้เป็นผู้กระทำรุนแรง (Straus, Gells and Steinmentz 1981:511-519)

จากการศึกษาของ โดบาช (Dobash 1978) ศึกษาครอบครัวที่มีความรุนแรงจำนวน 900 ครอบครัว พบว่า ผู้หญิงมักตกเป็นเหยื่อ ร้อยละ 94 และร้อยละ 3 ผู้หญิงเป็นฝ่ายกระทำการวิจัยอีกชิ้นของ The Minnesota Department of Corrections ศึกษาจำนวน 966 รายในจำนวนนี้ร้อยละ 95 ผู้หญิงเป็นผู้ถูกกระทำโดยชายที่ยังอยู่ด้วยกันในปัจจุบัน และเลิกร้างกันไปแล้ว

อาจกล่าวได้ว่า การทำร้ายร่างกายที่สามีเป็นฝ่ายกระทำมักรุนแรงกว่าฝ่ายภรรยา ซึ่งกรณีนี้การกระทำรุนแรงของฝ่ายภรณามากเป็นไปในลักษณะการป้องกันตัวมากกว่า มีรายงานว่า คู่สามี-ภรรยาที่มีการทำร้ายร่างกายร้อยละ 94-95 ฝ่ายภรรยา มักได้รับบาดเจ็บ ซึ่งอาศัยความรุนแรงนั้นมีมากเป็น 3 เท่าของฝ่ายสามี อาการเจ็บป่วยที่พบบ่อยจากการให้สัมภาษณ์ของฝ่ายภรรยาที่ตกเป็นเหยื่อคือมีรอยถลอก และฟกช้ำ

งานวิจัยของ สถาบันสุขภาพจิตแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National Institute of Mental Health) ได้กล่าวไว้ว่า ร้อยละ 21 ของหญิงที่ใช้บริการท้องฟ้าตัดฉุกเฉินตามโรงพยาบาลต่าง ๆ นั้นถูกทำร้ายร่างกาย เกือบครึ่งหนึ่งในจำนวนนี้ถูกทำร้ายโดยคู่ของเธอก่อนที่เธอจะถูกข่มขืนในจำนวนร้อยละ 30 ถือว่า เป็นกลุ่มอาการที่ถูกทำร้ายร่างกาย (The Battering Syndrome) มีการประมาณกันว่าหญิงชาวอเมริกันจำนวน 1.5-2 ล้านคนที่ไปรับการรักษาในแต่ละปีนั้นมีความเสี่ยงมาจากการถูกทำร้ายโดยคู่ที่เป็นชาย

ถึงแม้ว่าการทำร้ายร่างกายบุคคลอื่นถือเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายแต่การทำร้ายร่างกายบุคคลภายในครอบครัวยังคงไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร จากหน่วยงานด้านกฎหมายเมื่อเทียบกับคดีทำร้ายร่างกายจากคนแปลกหน้าอื่น ๆ พบว่าร้อยละ 40 ของหญิงที่ถูกทำร้ายร่างกายจากคู่ของเธอมีย่อยร้อยละ 4 เท่านั้น ที่นำเรื่องไปแจ้งความ ถึงแม้ว่าการทำร้ายร่างกาย โดยคู่ของตนมีแนวโน้มที่จะรุนแรงมากกว่าการถูกทำร้ายจากคนแปลกหน้า จากการให้สัมภาษณ์ของหญิงที่ถูกทำร้ายร่างกายและถูกส่งตัวไปสถาบันสุขภาพจิต กับคำถามว่า "ทำไมเธอจึงไม่ไปให้พ้นจากสามี" ได้รับคำตอบว่า "มีหญิงหลายคนพยายามที่จะไปจากคู่ของเธอแต่ถูกตามตัวจนพบและถูกทุบตีหลายคนพยายามหนีหลายครั้งแต่ไม่ประสบความสำเร็จเมื่อถูกจับได้มีการทะเลาะวิวาทที่รุนแรงขึ้นและในจำนวนนี้มีหลายรายที่ลงท้ายด้วยการถูกฆาตบา

ในปีคริสต์ศักราช 1984 พบว่าคดีฆาตกรรมจำนวน 1 ใน 4 หรือประมาณ 4,408 คดีที่เป็นฆาตกรรมสมาชิกภายในบ้านโดยคนในครอบครัวนั้นลงมือกระทำ จำนวนคดีเหล่านี้ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีสถิติสูงมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ เช่น อังกฤษ เดนมาร์ก และเยอรมัน ซึ่งในปีคริสต์ศักราช 1984 มีสถิติจำนวนของการฆาตกรรมสมาชิกในบ้านจากคนในครอบครัว ถึงร้อยละ 48 หรือประมาณมากกว่า 2,000 คนที่ถูกฆาตบา ในจำนวนนี้เหยื่อส่วนใหญ่เป็นหญิง 2 ใน 3 หรือ 1,310 คน เป็นภรรยาที่ถูกฆาตกรรมโดยสามี ที่เหลือ 1 ใน 3 หรือ 806 คน เป็นสามีที่ถูกฆาตกรรมโดยภรรยา

จะเห็นได้ว่า สถิติของหญิงที่ฆาตกรรมชายมีน้อยกว่าซึ่งแสดงว่าเป็นเรื่องการป้องกันตัว จากการศึกษาของ วูล์ฟแกร์ส (Wolfgang) 1967 ได้แสดงให้เห็นว่าร้อยละ 60 ของคดีที่สามีถูกฆาตกรรมนั้นเหตุผลเป็นเพราะสามีเป็นผู้ที่มีส่วนก่อให้เกิดการฆาตกรรม เช่น เป็นคนใช้ความรุนแรงทางร่างกายกับภรรยา ก่อนเช่น ทุบตี หรือข่มขืนภรรยาด้วยอาวุธ จากรายงานของประเทศแคนาดา ก็ได้ผลเช่นเดียวกัน ในปี ค.ศ. 1977 งานศึกษาของ Women's

Correctional Center ในเมืองชิคาโก ได้เปิดเผยว่าร้อยละ 40 ของหญิงที่ทำการฆาตกรรมคู่ของตนนั้นเนื่องจากการถูกทำร้ายร่างกายซ้ำหลายครั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจม ทอตแมน (Totman 1978) ได้ทำการสำรวจเรือนจำหญิงในแคลิฟอร์เนีย พบว่า นักโทษหญิง จำนวน 30 รายถูกคุมขังด้วยข้อหาฆาตกรรมคู่ของตนมี 29 รายที่ถูกทำร้ายร่างกายจากคู่ของตน ในจำนวนนี้ 20 ราย กล่าวว่าเป็นการพยายามเพื่อป้องกันตนเองหรือหลีกเลี่ยงจากการทำร้ายของสามี

จากการบันทึกสถิติอาชญากรรมของเมืองดีทรอยต์และแคนซัสซิตีเปิดเผยว่า มีกรณีที่เรียกว่า "Crises for help" การร้องขอความช่วยเหลือร้อยละ 85-90 ที่ตำรวจได้รับแจ้งจากบ้านที่มีการทำร้ายร่างกายของสมาชิกในบ้าน อย่างน้อย 1 ครั้งในช่วง 2 ปี ก่อนที่จะเกิดการฆาตกรรมในจำนวนนี้ ครั้งหนึ่งหรือร้อยละ 54 ได้แจ้งกับทางตำรวจ 5 ครั้ง หรือมากกว่านั้น ในเมืองชิคาโกได้ศึกษาไว้ว่าหญิงที่ได้ทำการฆาตกรรมคู่ที่ทำร้ายร่างกายเธอนั้นได้แจ้งตำรวจเพื่อขอความช่วยเหลืออย่างน้อยที่สุด 5 ครั้ง ก่อนที่จะทำการฆาตกรรมหลายคนกล่าวว่า ความรุนแรงที่เธอถูกกระทำนั้นมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น จากจำนวนหญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายร่างกายจำนวน 60 คน ให้สัมภาษณ์ว่าชีวิตในวัยเด็กของพวกเธอเคยอยู่ในฐานะเป็นพยานที่รับรู้ และตกเป็นเหยื่อของการใช้ความรุนแรงในครอบครัวดั้งเดิมของเธอเช่นกัน เด็กที่มาจากครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาเป็นเรื่องถูกต้อง และเมื่อเด็กเหล่านี้เติบโตขึ้นพวกเขาจะใช้ความรุนแรงเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอื่น ยิ่งไปกว่านั้นเด็กดังกล่าวจะพัฒนาทัศนคติและบทบาททางเพศ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามภายใต้พื้นฐานของการใช้ความรุนแรง ในผู้ชายที่เคยเห็นมารดาของตนถูกบิดาทำร้ายร่างกาย จะมีทัศนคติต่อผู้หญิงว่าเป็นพลเมืองชั้นสองและสมควรปฏิบัติต่อผู้หญิงด้วยการใช้ความรุนแรงในขั้นตอนของพัฒนาการทั่ว ๆ ไป ผู้หญิงจะเรียนรู้และเลียนแบบบทบาททางเพศจากมารดาของเธอ ในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงเด็กผู้หญิงในบ้านจะรับรู้ว่าการทำร้ายของมารดาของเธอ หรือเป็นผู้รับเคราะห์กรรมจากความก้าวร้าว เมื่อเธอเติบโตขึ้น เธอจะรับรู้เกี่ยวกับตัวเองว่าเป็นคนที่ปราศจากอำนาจ ได้รับการรังเกียจ และดูถูก ดูแคลน และรับรู้ว่าเป็นที่ ๆ ปราศจากการควบคุม ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม (Fleming 1979:25-27)

2. สถิติและงานวิจัยในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย แม้จะให้ความสนใจในเรื่องสตรีพอสุมควร แต่ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับสตรี และปัญหาของสตรีเพียงเฉพาะในบางด้านเท่านั้น เช่น ปัญหาหญิงบริการ ปัญหาโสเภณีเด็ก แต่ไม่ได้เน้นในเรื่องบทบาทและสถานภาพของสตรี รวมทั้งสถานภาพทางกฎหมายของหญิงไทยเท่าที่ควร โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งผู้ชายมักใช้ความรุนแรงทำร้ายบุคคลในครอบครัว โดยส่วนใหญ่ผู้ที่มักตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นคือ ภรรยา และลูก ตามที่ได้กล่าวในตอนต้นว่าเด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมภายในบ้านที่มีแต่ความรุนแรง เด็กผู้ชายจะรับเอาและซึมซับพฤติกรรมความรุนแรงเข้ามาโดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เมื่อเติบโตขึ้นเขาจะมีทัศนคติที่เห็นว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นสามารถแก้ไขได้โดยใช้ความรุนแรง และเมื่อเด็กเหล่านี้มีครอบครัวเป็นของตนเอง เขามีแนวโน้มที่จะใช้ความรุนแรงเข้าตัดสินปัญหาต่าง ๆ ภายในบ้านด้วย จะเห็นได้ว่าสิ่งเหล่านี้ได้เกิดขึ้นเป็นวงจรแห่งความรุนแรงที่จะหมุนต่อไป โดยมีทัศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรม แห่งความไม่เท่าเทียมกันในสิทธิมนุษยชนของหญิงชายภายใต้ระบอบการปกครองที่ชายเป็นใหญ่เป็นตัวหล่อเลี้ยง อย่างไรก็ตาม ได้มีหน่วยงานหรือองค์กรเอกชนที่ทำงานด้านปัญหาของผู้หญิงรวมทั้งการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การให้ที่พักพิงชั่วคราว การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา และการให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมาย จากการสำรวจสภาพปัญหาของบ้านพักผู้หญิง มูลนิธิผู้หญิงในวงการอาชีพต่าง ๆ ประมาณ 150 คน ได้แก่ อาชีพแม่บ้าน แม่ค้า กรรมกรก่อสร้าง กรรมกรโรงงาน ผู้หญิงในชุมชนแออัด ข้าราชการชั้นผู้น้อย อาจารย์เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พนักงานรัฐวิสาหกิจ ตลอดจน นิสิต นักศึกษาซึ่งศูนย์ข่าวผู้หญิงได้สรุปสาระสำคัญออกเผยแพร่ ดังนี้

- จำนวนร้อยละ 50 ของผู้ตอบแบบสอบถาม เคยถูกสามีหรือคนรักทุบตีมาก่อนด้วยความรุนแรงที่เท่า ๆ กัน อีกร้อยละ 50 ที่ไม่เคยถูกทุบตี แต่ก็ประสบพบเห็นผู้หญิงคนอื่นถูกทุบตีมาก่อนทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนบ้าน เพื่อนผู้หญิงหรือบุคคลในครอบครัว ตลอดจนสื่อมวลชนต่าง ๆ

- ปัญหาของผู้หญิงถูกทุบตีจะเกิดขึ้นได้ในชนทุกระดับทุกอาชีพว่าจะพบเป็นได้ง่ายในหมู่คนหาเช้ากินค่ำ ไม่มีอาชีพ หรือรายได้แน่นอนก็ตาม

- สาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงต้องการอยู่กับสามีที่ทุพพลภาพ เพราะกลัวสังคมประณามว่าไม่สามารถทำหน้าที่เป็นเมีย และเป็นแม่ที่ดีได้ ความห่วงใยอนาคตลูก ตลอดจน การไม่มีรายได้เป็นของตัวเองก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงต้องอดทน
- จำนวนร้อยละ 90 ของผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าผู้ชายไม่มีสิทธิที่จะทุพพลภาพ หรือทำร้ายร่างกายภรรยาของตนเองและควรมีวิธีการปรับความเข้าใจกันมากกว่าการใช้กำลัง
- ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนหนึ่งเห็นว่า ควรจะมีบ้านพักผู้หญิงเป็นที่พักพิงชั่วคราว ช่วงระหว่างที่เกิดปัญหา เพื่อรักษาสภาพจิตใจและร่างกาย มีเวลาทวนปัญหาที่เกิดขึ้น และหาทางออกที่เหมาะสม ตลอดจนคำปรึกษาและคำปรึกษา แลกเปลี่ยนจากเพื่อนผู้หญิงด้วยกัน เพื่อจะได้มีกำลังใจในการต่อสู้ชีวิตต่อไป
- ศูนย์ข่าวผู้หญิงเห็นว่าควรจะมีการร่วมมือกันรณรงค์ให้คนในสังคมไทยได้ตระหนักถึงปัญหาของผู้หญิง ดังกล่าว โดยการที่ผู้หญิงที่ถูกทุพพลภาพทำร้ายร่างกาย ต้องคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ใช่เรื่องที่น่าอับอาย และต้องกล้าเปิดเผยสภาพความเป็นจริงของตน ให้คนในสังคมได้รับรู้ และบ้านพักผู้หญิงควรจะเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลความจริงที่ได้พบ ว่า ปัญหาของผู้หญิงดังกล่าวมีมากน้อยเพียงใด ผ่านทางสื่อมวลชน ทางมูลนิธิผู้หญิงเปิดเผยว่านับตั้งแต่เปิดบ้านพักผู้หญิงในปลายปี 2528 ปรากฏว่า ได้รับการติดต่อขอคำปรึกษาและความช่วยเหลือจากผู้หญิงที่ถูกทุพพลภาพไม่ต่ำกว่า 200 ราย (ศูนย์ข่าวผู้หญิง 2529:2-3)

จากการศึกษาของ ผศ.ดร.พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ เกี่ยวกับลักษณะสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว พบว่า ปัจจัยสถานการณ์เฉพาะที่นำไปสู่ความรุนแรง ในครอบครัวที่ลงเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์ ส่วนใหญ่เป็นปัจจัยในเรื่องอารมณ์โกรธ เรื่องชู้สาวและความขาดสติเพราะเมาสุราและมักทำร้ายผู้อื่นอยู่เสมอ โดยที่เหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่ที่เป็นข่าวลงหนังสือพิมพ์พบว่า ร้อยละ 34.6 คือ ภรรยา และร้อยละ 21.8 ของข่าวเป็นกรณีที่เหยื่อของความรุนแรงที่เหยื่อได้รับ ปรากฏว่าร้อยละ 62.7 เหยื่อถูกทำร้ายถึงแก่ความตาย ร้อยละ 10.4 ของสถานการณ์ความรุนแรงปรากฏว่าเหยื่อได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย นอกจากนี้ความรุนแรงตามข่าวยังส่งผลให้เหยื่อถูกข่มขืน สลบ และวิกลจริต คิดเป็นร้อยละ 3.0, 1.5 และ 1.5 ตามลำดับ อุปกรณ์สิ่งของที่ใช้ทำร้ายส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่หาได้ใกล้มือ แต่มีจำนวนมาก ถึงร้อยละ 29.8 ใช้มีด และร้อยละ 20.9 ใช้ปืน

ในผู้ศึกษารายเดียวกัน ได้เสนอผลงานวิจัยการสำรวจเบื้องต้นของสถานการณ์ ความรุนแรงภายในครอบครัว ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าในกรณีความรุนแรงในครอบครัว ผู้ที่จะลงมือทำร้ายส่วนใหญ่เป็นชาย มีการกระทำทารุณกรรมบุตรและภรรยา การใช้ความรุนแรงมีทั้งการใช้กำลังกายเข้าทำร้าย เช่น ชก ต่อย เตะ ตบ และการใช้เครื่องมืออื่น ๆ เช่น ไม้ ของแข็งต่าง ๆ โดยสาเหตุของความรุนแรงที่สำคัญ ได้แก่ เรื่องอารมณ์โมโหร้าย ชู้สาว การดื่มสุราและในบางรายมีประวัติเกี่ยวกับอาการทางจิตมาก่อน (พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, 2531: 4-20)

จากสถิติของศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง ระหว่างปี พ.ศ. 2533-2535 มีจำนวนผู้ขอรับคำปรึกษาทั้งทางโทรศัพท์ และมาขอรับคำปรึกษาดด้วยตนเอง ทั้งหมดมีประมาณ 300 ราย ในจำนวนนี้มี 81 รายได้ทำการศึกษาคัดเลือกข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มาทำการศึกษา โดยแยกเป็นรายละเอียดดังต่อไปนี้ ร้อยละ 46.92 อยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี รองลงมา ร้อยละ 29.63 อยู่ในช่วงอายุ 20-29 ปี และร้อยละ 16.05 อยู่ในช่วงอายุ 40-49 ปี นอกนั้นร้อยละ 4.94 และ 2.49 อยู่ในช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปีและอายุ 60 ปีขึ้นไปตามลำดับ

แยกตามระดับการศึกษา ร้อยละ 38.27 ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 18.52 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 17.28 ระดับสายวิชาชีพ (ปวช., ปวส.) ร้อยละ 16.05 อยู่ในระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 43.21 ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 19.75 ว่างงาน ร้อยละ 11.11 ประกอบอาชีพรับราชการ และค้าขาย ร้อยละ 8.64 ทำงานบริษัท ร้อยละ 1.25 รับราชการเป็นตำรวจ ทหาร

ข้อมูลทางด้านสามี ของผู้หญิงที่มาขอรับคำปรึกษาจากมูลนิธิเพื่อนหญิงแยกตามอายุ ร้อยละ 38.27 อายุ 20-39 ปี ร้อยละ 24.70 อายุ 20-29 ปี ร้อยละ 20.29 อายุ 40-47 ปี ร้อยละ 12.35 อายุ 50-59 ปี และร้อยละ 1.24 อายุต่ำกว่า 20 ปี

แยกตามระดับการศึกษา ร้อยละ 24.70 ศึกษาในระดับมัธยมปลาย ร้อยละ 23.45 ศึกษาในระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 16.05 ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 13.58 ศึกษา ระดับวิชาชีพ (ปวช., ปวส.) และร้อยละ 4.94 ศึกษาในระดับมัธยมต้น แยกตามอาชีพ ร้อยละ 32.10 ประกอบอาชีพรับราชการ ร้อยละ 30.86 อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 16.05 อาชีพทำงานบริษัท ร้อยละ 7.47 ค้าขาย ร้อยละ 3.70 รับราชการทหาร ตำรวจ

จำนวนร้อยละของปัจจัยหรือสถานการณ์ที่เป็นเหตุไปสู่วิทยาของครอบครัว ร้อยละ 41.67 เป็นเรื่องชู้สาว ร้อยละ 20.83 เกี่ยวกับการทำร้ายร่างกาย ร้อยละ 18.33 อบาย मुख ร้อยละ 9.71 ปัญหาเกี่ยวกับญาติพี่น้อง ร้อยละ 3.33 มีอาการทางจิต คุ่มคลั่ง และมีความผิดปกติทางเพศ

พฤติกรรมความรุนแรง ในครอบครัวที่สามีกระทำต่อภรรยาจนไม่สามารถทนอยู่ร่วมกันได้และตัดสินใจที่จะหย่าหรือแยกทางกันนั้นส่วนใหญ่ร้อยละ 40.74 มีการทำร้ายร่างกายโดยไม่ใช้อาวุธ เช่น การตบ เตะ ต่อย ตี กระทุบ จับศีรษะโขกกับของแข็ง ทำให้ได้รับบาดเจ็บ เป็นต้น ร้อยละ 9.88 มีการใช้อาวุธ เช่น ปืน มีด ทำร้ายร่างกายภรรยาจนได้รับบาดเจ็บ เป็นต้น ร้อยละ 3.7 มีการข่มขู่ให้เกิดความหวาดกลัวและพฤติกรรมอื่น ๆ อีกที่ไม่ได้ระบุ ร้อยละ 8.64 และร้อยละ 37.04 ระบุว่าไม่มีการทำร้ายร่างกายแต่ใช้วาจาไม่สุภาพหรือความหยาบคายอื่น ๆ ต่อภรรยา

ผลจากการกระทำพฤติกรรมความรุนแรงของสามีดังกล่าวทำให้ภรรยาและรวมไปถึงบุคคลอื่นในครอบครัว โดยเฉพาะบุตรได้รับการกระทบกระเทือนทั้งทางร่างกายและจิตใจเป็นอย่างมาก พบว่า ภรรยาและบุตรได้รับบาดเจ็บสาหัสถึงพิการไปก็มี คิดเป็นร้อยละ 7.41 มีการบาดเจ็บเล็กน้อย ซึ่งได้แก่ มีแผลเล็กน้อย พกซ้ำ ซึ่งยังไม่ถึงขั้นต้องนอนโรงพยาบาล เป็นระยะเวลาานคิดเป็นร้อยละ 39.51 และมีผู้ที่ไม่ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายเลยร้อยละ 48.14 แต่ถูกสามีข่มขู่และด่าว่าด้วยถ้อยคำอันหยาบคาย นอกจากนี้ยังมีผลของความรุนแรงอื่น ๆ ที่ไม่ได้ระบุ ร้อยละ 3.70

จากการศึกษารายละเอียด ข้อมูลปัญหาครอบครัวของผู้มาขอรับคำปรึกษาจากมูลนิธิเพื่อนหญิงในครั้งนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงระดับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว ที่สังคมควรจะรับรู้ และหันมาให้ความสำคัญในการช่วยกันป้องกันแก้ไข เนื่องจากครอบครัวเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม แต่ก็มีความสำคัญซึ่งเป็นพื้นฐานให้บุคคลเติบโตขึ้นและดำรงชีวิต ทำประโยชน์ให้กับสังคม ดังนั้น ถ้าหากหน่วยที่เล็กที่สุดนี้เป็นจุดเพาะปัญหาแล้ว จะเป็นแนวโน้มแสดงให้เห็นถึง ภาวะวิกฤติที่จะก่อปัญหาให้สังคมได้อีกทางหนึ่ง เพราะในความเป็นจริงเรื่องภายในครอบครัวจะเป็นปัญหาที่คนทั่วไปไม่ค่อยเปิดเผย ให้บุคคลอื่นทราบ เพราะถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวที่จะก่อให้เกิดความอับอายได้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ทำให้เห็นภาพรวมของปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นว่า ปัญหาครอบครัวนั้นเกิดขึ้นได้กับทุกครอบครัวทุกชนชั้นไม่ว่าจะ

เป็นชั้นทางเศรษฐกิจหรือสังคมใด แต่อาจมีความแตกต่างกันในเรื่องของสาเหตุการเกิดปัญหารวมทั้งรูปแบบพฤติกรรม และระดับความรุนแรงที่เกิดขึ้น เพียงแต่ในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ หรือฐานะทางสังคมดีอาจจะไม่เป็นที่เปิดเผย

สาเหตุที่นำไปสู่ปัญหาครอบครัว ถึงขั้นทำให้ครอบครัวแตกแยกเกิดการหย่าร้างเป็นจำนวนมาก สาเหตุหนึ่งเกิดจากลักษณะนิสัยของสามี เช่น การไปมีผู้หญิงอื่นหรือเรื่องชู้สาว ซึ่งจากการศึกษาปัญหาในครอบครัวครั้งนี้เรื่องชู้สาวเป็นสาเหตุสำคัญและมีจำนวน ร้อยละ 41.67 เมื่อไปมีผู้หญิงอื่นก็ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา คือ การไม่รับผิดชอบต่อครอบครัวทั้งภรรยาและลูกโดยไม่ส่งเสียเลี้ยงดู สาเหตุรองลงไป ได้แก่ การที่สามีเป็นคนอารมณ์ร้าย ชอบทำร้ายร่างกายภรรยาอยู่เสมอ คิดเป็นร้อยละ 20.83 โดยพฤติกรรมการทำร้ายร่างกายนั้น ร้อยละ 40.74 เป็นการใช้ความรุนแรงโดยการชก ต่อย เตะ ตบตี กระแทก นอกจากนั้น ยังมี การใช้อาวุธหรืออุปกรณ์อื่น ๆ เช่น มีด ปืน ของแข็งต่าง ๆ ทบตี ตลอดจนมีการข่มขู่ให้เกิดความกลัวแก่ภรรยาอีกด้วย เช่น การใช้คำพูดหยาบคายไม่ให้เกียรติภรรยาซึ่งผลของพฤติกรรมของสามีในลักษณะนี้ ทำให้ภรรยาได้รับความทุกข์ทรมานทั้งร่างกายและจิตใจ ดังผลของความรุนแรงจากสถิติที่ได้พบว่า ร้อยละ 48.16 ได้รับความเจ็บปวดนอกจากนี้ยังมีสาเหตุมาจากความล้มเหลวในนโยบายมุข การดื่มสุรา เที่ยวกลางคืน เล่นการพนันจนเป็นหนี้สิน ที่เป็นเหตุของความเครียดที่ผู้ชายชอบใช้เป็นข้ออ้าง ในการทำร้ายร่างกายภรรยาถึงร้อยละ 18.33 (ศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มุลินธิเพื่อนหญิง 2536:10-22)

จากการรวบรวมข้อมูลของมุลินธิเพื่อนหญิง พบว่ากลุ่มประชากรหญิงที่มาขอพักพิงชั่วคราวจากบ้านพักผู้หญิงตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2528 ถึงเดือนมกราคม 2530 เฉพาะที่ถูกทบตีทำร้ายร่างกายจากสามี จำนวน 61 ราย ซึ่งในกลุ่มประชากรนี้ในบางรายไม่พร้อมหรือไม่สามารถ ให้รายละเอียดของตนเองได้ เนื่องจาก

1. ความกลัวว่าเรื่องของตนอาจถูกเปิดเผยในตอนหลัง ผู้อื่นอาจจะล่วงรู้ได้
2. ความอายที่จะเล่ารายละเอียด ส่วนตัวทั้งหมดแก่ผู้อื่น
3. มีบางรายไม่ต้องการเล่ารายละเอียดใด ๆ ทั้งสิ้นต้องการเพียงที่พักหลบหนีชั่วคราวเท่านั้น
4. บางรายไม่กล้าเล่า เพราะกลัวสามีสืบทราบ ภายหลังทำให้ตนเองเดือดร้อน

5. บางราย (ส่วนมาก) ไม่ทราบรายละเอียดของสามีเลย ไม่ทราบกระทั่งสามีเป็นลูกใคร บ้านเดิมอยู่ที่ไหน
6. บางรายอยู่ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เพียงชั่วคืนเดียว หรือ 2-3 คน ทำให้เจ้าหน้าที่ของบ้านพักผู้หญิงไม่สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้

ข้อมูลแสดงปฏิกิริยา และผลกระทบของผู้หญิงที่เข้ามาเข้าพักจากปัญหาถูกสามีทุบตี ทำร้ายร่างกาย ข้อมูลจากมูลนิธิผู้หญิง พบว่า ผลกระทบจากปัญหาที่เห็นได้ชัดเจนพบเพียง 11 ราย คือเป็นผลสะสมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางบุคลิกภาพ 6 ราย คือจากอาการปกติสู่อาการหวาดผวา และก้าวร้าวอารมณ์รุนแรงขึ้น ผลที่ปรากฏโดยทันที 5 ราย คือถูกทำร้ายร่างกายจนพิการ 1 ราย ถูกตำรวจจับเพราะตอบโต้ทำร้ายสามี 1 ราย และต้องลาออกจากงานเพราะอับอาย เนื่องจากร่างกายจะเขียวช้ำทุกครั้งที่ถูกทุบตี และเพื่อนร่วมงานทราบว่าสาเหตุมาจากถูกสามีทุบตี จำนวน 3 ราย

ข้อมูลแสดงผลกระทบของปัญหาถูกสามีทุบตีที่มีต่อบุตร สำหรับผลที่ปรากฏต่อบุตรโดยทันทีหรือเป็นผลโดยตรงที่แม่ถูกทุบตีทำร้ายร่างกายมีทั้งสิ้น 17 ราย คือไม่มีใครดูแลลูกเพราะแม่หลบหนีไป 6 ราย ลูกเกลียดโกรธพ่อไม่ยอมรับพ่อ 4 ราย ได้รับบาดเจ็บจากการที่พ่อทำร้ายร่างกายแม่ 2 ราย บุคลิกของเด็กกลายเป็นเด็กซึมเศร้า ก้าวร้าว 3 ราย แม่ถูกทุบตีขณะตั้งครรภ์ ทำให้ลูกเกิดมาผิดปกติทั้งร่างกายและจิตใจ 2 ราย (ศูนย์ข่าวผู้หญิง มูลนิธิผู้หญิง 2534 : 10-12)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากรณีศึกษา (Case Study) มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 1 ทำการติดต่อกับมูลนิธิเด็กอ่อนในชุมชนแออัดคลองเตย และมูลนิธิกลุ่มเพื่อนหญิงซึ่งเป็นหน่วยงานเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือผู้หญิงที่มีปัญหาครอบครัว และตกเป็นเหยื่อของการทำร้ายร่างกายจากสามี เพื่อขอทำการเก็บข้อมูล ในกลุ่มดังกล่าว

ขั้นที่ 2 ทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและใช้แบบวัดสุขภาพจิต SCL-90

ขั้นที่ 3 ทำการวิเคราะห์ข้อมูล (Symptom Distress Checklist -90)

ขั้นที่ 4 นำเสนอข้อมูล

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ที่มาติดต่อรับความช่วยเหลือจากมูลนิธิเด็กอ่อนในชุมชนแออัดคลองเตย และมูลนิธิกลุ่มเพื่อนหญิง ซึ่งเป็นผู้ที่ยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย ในช่วงเวลาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2537 รวมระยะเวลา 4 เดือน จำนวนกรณีศึกษาที่ให้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ทั้งสิ้น 20 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. จากการสอบถามข้อมูลจากเจ้าหน้าที่และแฟ้มข้อมูลในบางส่วน ที่เก็บรวบรวมไว้ในห้องสมุดของทางมูลนิธิ

2. แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และศึกษารวบรวมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใน ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของกรณีศึกษา ได้แก่ อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา จำนวนบุตร การ ทุพติบุตร ประวัติการสมรสและระยะเวลาในการสมรส ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนตัวของสามีกรณี ศึกษา ส่วนที่ 3 เหตุการณ์แวดล้อม และปัญหาที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัว เหตุ การณ์เฉพาะหน้าทำให้เกิดการทำร้ายร่างกาย ลักษณะความรุนแรงที่กรณีศึกษาถูกกระทำ ผล การบาดเจ็บที่กรณีศึกษาได้รับ และการแจ้งความต่อหน่วยงานราชการ แบบสัมภาษณ์ส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 2 ท่านพิจารณาในเนื้อหา และการตั้งคำถาม แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไขให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง

3. แบบวัดสุขภาพจิต ที่เรียกว่า Symptom Distress Checklist-90 (SCL-90) ซึ่งเป็น Self-Reporting Scale ของ Leonard R. Derogatis และ คนอื่น ๆ (1973) ได้ดัดแปลงเป็นภาษาไทยโดยละเอียด ชูประบุร และคณะแห่ง โรงพยาบาล สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในปี พ.ศ. 2521 แบบวัดสุขภาพจิตนี้ ประกอบด้วยข้อคำถามสั้น ๆ 90 ข้อ โดยให้บุคคลประเมินตนเองในสภาพที่เป็นจริงในขณะนั้น ซึ่งอาการเหล่านี้เป็นอาการที่มีอยู่ใน คนปกติทั่วไปเช่นเดียวกัน โดยมีเกณฑ์การหามาตรฐานของแบบวัดนี้ในคนปกติ ซึ่งมีระดับความ เข้มของอาการไม่ถึงเกณฑ์ของความผิดปกติ การแบ่งลำดับอาการหรือปัญหาทางจิตใจ ในแต่ละ ด้านนั้นได้แบ่งเป็นระดับ คือ

0	ไม่เลย	หมายถึง	ไม่มีความทุกข์หรือไม่มีปัญหาเกี่ยวกับอาการนี้เลย
1	เล็กน้อย	หมายถึง	มีความทุกข์เกี่ยวกับอาการนั้นอยู่บ้าง แต่ไม่สม่ำเสมอ และเป็นจำนวนพอประมาณไม่รุนแรงนัก
2	ปานกลาง	หมายถึง	มีความทุกข์เกี่ยวกับอาการนั้นค่อนข้างสม่ำเสมอและเป็นจำนวนพอประมาณไม่รุนแรงนัก
3	ค่อนข้างมาก	หมายถึง	มีความทุกข์เกี่ยวกับอาการนั้นสม่ำเสมอ และมีจำนวนพอประมาณไปจนถึงมาก

4 มากที่สุด หมายถึง มีความทุกข์เกี่ยวกับอาการนี้อย่างมากทั้งความถี่และความรุนแรง

ตัวอย่างของแบบวัดสุขภาพจิต

ท่านถูกรบกวนโดยสิ่งต่อไปนี้ ไม่เลย เล็กน้อย ปานกลาง ค่อนข้างมาก มากที่สุด
 มากน้อยเพียงใด

1. ปวดศีรษะ	0	1	2	3	4
2. ปวดท้อง	0	1	2	3	4

ในข้อ 1 ถ้าผู้ตอบวงกลมทับหมายเลข 2 หมายความว่า ผู้ตอบมีอาการปวดศีรษะค่อนข้างสม่ำเสมอและเป็นจำนวนพอประมาณไม่รุนแรงนัก

ในข้อ 2 ถ้าผู้ตอบวงกลมทับหมายเลข 3 หมายความว่า ผู้ตอบมีอาการปวดท้องสม่ำเสมอและเป็นจำนวนพอประมาณไปจนถึงมาก

การตรวจคุณภาพของเครื่องมือของแบบวัดสุขภาพจิต SCL-90

1. การหาเกณฑ์มาตรฐานของแบบทดสอบ

นักจิตวิทยาแห่งโรงพยาบาลสมเด็จพระยา ทำการวิจัยแบบทดสอบ เพื่อหาเกณฑ์มาตรฐานในคนไทย ปรากฏว่าอาการทางจิตของคนทั่วไปอยู่ระหว่าง ระดับที่ 1-3 และโดยเฉลี่ยจะอยู่ประมาณ ระดับที่ 2 ระดับนอกเหนือไปจากนั้นจัดว่าต่างไปจากคนปกติทั่วไป

2. การหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

ทวี ท้าวคำลือ นักจิตวิทยาแห่งโรงพยาบาลรามารัตนบุรี ได้หาความเที่ยงตรงของเครื่องมือได้นำไปทดลองใช้กับพนักงานขับรถเมล์ โดยวิธี Known Group Technique ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาจำนวน 30 คน และคนไข้แผนกจิตเวชศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จำนวน 30 คน เปรียบเทียบผลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสอง โดยใช้ t-test เพื่อแสดงให้เห็นว่า ปัญหาสุขภาพจิตของพนักงานขับรถเมล์น้อยกว่าผู้ป่วยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 ทุกด้าน ซึ่งถือว่าเครื่องมือที่ใช้วัดสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและสามารถใช้ได้ในสภาพแวดล้อมปัจจุบัน สำหรับค่าความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่าค่าความเชื่อมั่นในด้านของแบบวัดสุขภาพจิต SCL-90 อยู่ระหว่าง 0.52-0.85 เมื่อรวมทั้งฉบับได้เท่ากับ 0.95 ซึ่ง

ถือว่ามีความเชื่อมั่นค่อนข้างสูงมาก

สำหรับข้อคำถามทั้ง 90 ข้อ ของ SCL-90 ซึ่งเป็นอาการแสดง (Symptoms) ซึ่งบ่งชี้ถึงความผิดปกติทางจิตใจ 9 ด้าน ดังนี้

1 .ความรู้สึกรู้ว่ามีอาการทางกาย (Somatization) ใน Items นี้ เป็น ด้าน (Dimension) ที่สะท้อนความไม่สบาย (distress) ที่เกิดจากการรับรู้ว่ามี ความผิดปกติของร่างกาย (Bodily dysfunction) เป็นการบ่งถึงอาการเกี่ยวกับระบบไหลเวียนโลหิต ระบบทางเดินอาหาร ระบบทางเดินหายใจ และระบบอื่น ๆ อาการปวดศีรษะ ปวดหลัง และอาการปวดหรือรู้สึกไม่สบายตามกล้ามเนื้อคอใหญ่ ๆ ตลอดจนความไม่สมดุลของร่างกาย เนื่องจากความวิตกกังวล (Anxiety) ในด้านนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 12 ข้อ

2. ความย้ำคิดย้ำทำ (Obsessive-Compulsive) ใน Items นี้ เป็นรูปแบบพื้นฐานที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มอาการตามชื่อที่เรียก จุดสำคัญในการวัดด้านนี้พิจารณาจากความคิด (Thoughts Impulse และการกระทำ (Action) ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้น แต่ก็ไม่สามารถจะยับยั้งหรือหลีกเลี่ยงได้ เป็น Ego-alien ในด้านนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ

3. ความรู้สึกอ่อนไหวด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Sensitivity) อาการเหล่านี้มีพื้นฐานมาจากความรู้สึกไม่เพียงพอ (Inadequacy) และมีปมด้อย (Inferiority) โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น ให้ค่าตัวเองต่ำ รู้สึกขุ่นยาก (Uneasiness) และรู้สึกมีความยากลำบากมาก ระหว่างมีปฏิสัมพันธ์หรือติดต่อกับผู้อื่น หมกมุ่นกับความคิดของตัวเองอย่างรุนแรง และคิดว่าการติดต่อกับผู้อื่นจะสร้างสิ่งไม่ดีกับตัวเอง ในด้านนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 9 ข้อ

4. ความซึมเศร้า (Depression) เป็น Scale ที่สะท้อนถึงกลุ่มอาการกว้าง ๆ (Broad range) ซึ่งมักจะเกิดร่วมกับ Depressive syndrome มีลักษณะ Dysphoric affect and mood มีอาการแสดง คือ ไม่สนใจกิจกรรมต่าง ๆ ขาดแรงจูงใจ สูญเสียความมีชีวิตชีวา รู้สึกสิ้นหวัง (Hopelessness) และท้อแท้ ตลอดจนอาจมีความคิดฆ่าตัวตาย ในด้านนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 13 ข้อ

5. ความวิตกกังวล (Anxiety) เป็นอาการ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีความวิตกกังวลอย่างรุนแรง กระสับกระส่าย (Restlessness) ประหม่า (Nervousness)

และตึงเครียด หรืออาจมีอาการทางกาย เช่น ใจสั่น ตัวสั่น (Trembling) รวมไปถึงการมี Free floating anxiety และ panic attacks ความรู้สึกแบบผีเข้าเจ้าทรง (Dissociation) ในด้านนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ

6. ความก้าวร้าว (Hostility) เป็นลักษณะที่แสดงถึงพฤติกรรมของความโกรธ (Anger) และไม่เป็นมิตร (Hostile) สำหรับใน SCL-90 พฤติกรรมก้าวร้าวไม่เป็นมิตรในด้านนี้ พิจารณา 3 องค์ประกอบต่อไปนี้ คือ ความคิด ความรู้สึก และการกระทำ ซึ่งรวมถึงความรู้สึกรำคาญยุ่งยากใจ พร้อมทั้งจะทำลายข้าวของ มีการโต้แย้งบ่อย ๆ และไม่สามารถควบคุมอารมณ์นั้นได้ ในด้านนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ข้อ

7. ความกลัวโดยไม่มีเหตุผล (Phobic Anxiety) เป็น Scale ในด้านนี้เป็นอาการสะท้อนถึงสภาวะการเกิดการเกิด Phobic anxiety states หรือ Agoraphobia ซึ่งเป็นความกลัวต่อการเดินทาง ที่โล่งแจ้ง ผงุนชน หรือสถานที่สาธารณะต่าง ๆ รวมไปถึงอาการกลัว สังคม ในด้านนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 7 ข้อ

8. ความคิดหวาดระแวง (Paranoid Ideation) เป็น Dimension ที่แสดงถึงความคิดหวาดระแวง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมหวาดระแวง ที่เกิดจากการพิจารณาแบบ "Syndromal point of view" ส่วนมากลักษณะหวาดระแวง (Paranoid phenomena) มักจะแสดงออกมาในรูปของความคิดมากที่สุด เพราะฉะนั้น Dimension นี้จะเน้นลักษณะความคิดที่หวาดระแวง นอกจากนี้ยังมีอาการอื่น ๆ เช่น Projective thinking ไม่เป็นมิตรระแวงสงสัยเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Centrality) หลงผิด Loss of Autonomy Grandiosity เป็นต้น ในด้านนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ข้อ

9. ความมีลักษณะสื่อแสดงจิตกังวล (Psychoticism) Scale ในด้านนี้เป็นตัวอย่างของ Broad spectrum of psychotic behaviors จัดเป็น Florid symptomatology คือ เป็นพฤติกรรมที่มีความบิดเบือนอย่างมาก (More oblique) ไม่เหมือนอาการแสดงที่เห็นทั่วไป (Less ostensive) มี 4 Items ที่สะท้อนให้เห็นว่าเป็น "Schneiderian first-rank symptoms ของ Schizophrenia ได้แก่ หูแว่ว ความรู้สึกเหมือนคลื่นวิทยุที่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ (Thought broadcasting) ถูกความคิดภายนอกควบคุม (External thought control) ถูกความคิดภายนอกแทรกแซง (External thought insertion) นอกจากนี้ยังเป็น definitive signs ของ psychotic

behaviors ที่จะพบใน Schizoid life style ซึ่งการค้นหาความผิดปกติในด้านนี้ คำถาม จำเป็นต้องมีความไว (Sensitivity) และใช้ได้จริง (Usefulness) มากที่สุด เพราะ เป็นเครื่องมือที่ให้ผู้ถูกทดสอบประเมินด้วยตัวเอง ในด้านนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ

แบบทดสอบสุขภาพจิต SCL-90 นี้ ได้มีผู้เคยนำมาใช้ในประเทศไทย เพื่อทำการสำรวจสุขภาพจิตของกลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ กล่าวคือ

ละเอียบ ชูประยูร และคณะ (2521) ได้ศึกษาหาเกณฑ์มาตรฐานสุขภาพจิตของคนไทย จากแบบวัดสุขภาพจิต SCL-90 โดยศึกษาในกลุ่มคนปกติ จำนวน 525 คน และกลุ่มคนไข้ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคประสาท ซึ่งเป็นคนไข้นอกจำนวน 66 คน พบว่าคะแนนของแบบวัดสุขภาพจิต SCL-90 ของคนไข้โรคประสาทสูงกว่าปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ในทุก ๆ ด้าน

จำลอง ดิษขวณิช และคนอื่น ๆ (2522) ได้มีการเลือกเอาบางส่วนของแบบทดสอบมาใช้ในการสำรวจ ความแปรปรวนทางจิตใจในกลุ่มนักศึกษา ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่านักศึกษามีความแปรปรวนทางด้านจิตใจ ด้านความรู้สึกมีอาการทางกาย และความวิตกกังวล กนกรัตน์ สุขะตุงคะ (2523) ได้ใช้ทำการสำรวจสุขภาพจิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าสุขภาพจิตของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ปกติทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อมา บุพา วิสุทธิโกศล (2524) ได้เลือกเอาข้อคำถามบางส่วนของ SCL-90 ร่วมกับแบบสอบถามที่เขาสร้างขึ้น ไปศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพจิตในโรงเรียนโดยได้สรุปว่า สุขภาพจิตของครูมีความสำคัญต่อสุขภาพจิตของนักเรียน เปรมสุริย์ เชื่อมทอง (2526) ได้นำแบบทดสอบ SCL-90 นี้ ไปใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบปัญหาสุขภาพจิตของเด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และ มัลลวิทย์ อดุลย์วัฒนศิริ (2527) ได้ใช้ในการสำรวจปัญหาสุขภาพจิตของนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่าลักษณะสุขภาพจิตอยู่ในเกณฑ์ปกติทุกด้าน และสิริวรรณ ภาษานนท์ (2530) ใช้ในการสำรวจปัญหาสุขภาพจิตของเด็กวัยรุ่นในจังหวัดชายฝั่งภาคตะวันออก พบว่ากลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีสุขภาพจิตสูงกว่าเกณฑ์ปกติ หรือมีความผิดปกติของสุขภาพจิตทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตัวอย่างที่กล่าวมาทั้งหมด ย่อมแสดงให้เห็นว่า แบบทดสอบสุขภาพจิต SCL-90 ได้รับความนิยม แพร่หลายในหมู่นักวิจัย นักวิชาการ ทางด้านสุขภาพจิตมากพอสมควร และให้

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดสุขภาพจิต SCL-90

โดยทดสอบเป็นรายบุคคล ผู้ถูกทดสอบได้รับแจกแบบวัดพร้อมทั้งคำแนะนำในการทดสอบ ผู้วิจัยอธิบายถึงวัตถุประสงค์ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย ซึ่งถ้าหากผู้ถูกทดสอบไม่เข้าใจข้อคำถาม สามารถสอบถามผู้วิจัยได้ ในกรณีที่ผู้ถูกทดสอบไม่สามารถอ่านหนังสือได้ ผู้วิจัยจึงดำเนินการอ่านและอธิบายแล้วให้ผู้ถูกทดสอบเลือกตอบตามอาการที่เกิดขึ้น

หลังจากได้คะแนนมาทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดกระทำดังนี้

ขั้นที่หนึ่งรวมคะแนน แล้วหารด้วยจำนวน Total ในแต่ละด้าน (dimension) จะได้เป็นคะแนนดิบ (raw score)

ขั้นที่สอง นำคะแนนดิบ มาหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และคำนวณหาค่า T-score แล้วนำมาทำเป็น dimension profile

ขั้นที่สาม นำค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมาเปรียบเทียบกับในกลุ่มคนปกติ และหาค่า P

หมายเหตุ ค่า dimension profile มาตรฐานนี้ได้จากกลุ่มคนปกติ เมื่อนำคะแนนดิบมาทำเป็นกราฟ ทำให้ทราบถึงระดับความมากน้อยของอาการในแต่ละด้าน ทั้ง 9 ด้าน และทราบคะแนน T-score ซึ่งจะทำให้ทราบว่า ผู้ถูกทดสอบได้คะแนนอยู่ในช่วงไหน เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนมาตรฐานของคนปกติ T - score ที่ 50 จะเท่ากับค่าเฉลี่ยของกลุ่มคนปกติ ส่วนระดับการกระจายของช่วงคะแนนขึ้นอยู่กับค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละด้าน (Dimension) ส่วนใหญ่แล้วคนปกติมักจะมีคะแนนหนาแน่นอยู่ในช่วงคะแนน T-score ที่ 40 ถึง T-score ที่ 60 คะแนนที่ได้ต่ำหรือสูงกว่านี้ถือว่าเป็นคะแนนที่ต่างไปจากคนปกติ

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านสุขภาพจิต ในหญิงที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจากสามี ที่ใช้ความรุนแรงทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ โดยผู้วิจัยทำการศึกษาในลักษณะเป็นกรณีศึกษา จำนวน 20 ราย โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลส่วนตัว ของกรณีศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับสามี เหตุการณ์แวดล้อมและปัญหาที่นำไปสู่เหตุการณ์การใช้ความรุนแรง และผลกระทบทางด้านสุขภาพจิต ผลการวิจัยสามารถนำเสนอโดยตารางตามลำดับต่อไปนี้

ส่วนที่ 1

ข้อมูลส่วนตัวของกรณีศึกษา ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ลักษณะ-ครอบครัว จำนวนบุตร การทบทวนประวัติการสมรส และระยะเวลาการสมรส

ส่วนที่ 2

ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับสามี ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพและรายได้

ส่วนที่ 3

เหตุการณ์แวดล้อม ปัญหาที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัว เหตุการณ์เฉพาะหน้าที่ทำให้เกิดการทำร้ายร่างกาย, ลักษณะความรุนแรงที่กรณีศึกษาถูกกระทำ, ผลการบาดเจ็บที่กรณีศึกษาได้รับและการแจ้งความต่อหน่วยราชการ

ส่วนที่ 4

ผลกระทบทางด้านสุขภาพจิต

ส่วนที่ 5

อภิปรายผล และสรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของกรณีศึกษา

ตารางที่ 1 อายุของกรณีศึกษา

ลักษณะข้อมูล (อายุ/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 21	2	10
21 - 35	11	55
36 - 40	5	25
41 - 50	2	10
51 - 60	-	-
มากกว่า 60	-	-
รวม	20	100

จากตารางที่ 1 ช่วงอายุของผู้หญิงที่เป็นกรณีศึกษา จำนวนกว่าครึ่งหรือร้อยละ 55 มีอายุระหว่าง 21 ถึง 35 ปี

ตารางที่ 2 ระดับการศึกษาของกรณีศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยเข้าศึกษา	1	5
ต่ำกว่าประถม 4	3	15
ประถม 4 - ประถม 7	9	45
มัธยมต้น	-	-
มัธยมปลาย	1	5
อาชีวศึกษา	4	20
อนุปริญญา	1	5
ปริญญาตรี	1	5
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
รวม	20	100

จากตารางที่ 2 ระดับการศึกษาพบว่าจำนวนเกือบครึ่งหรือร้อยละ 45 ศึกษาในระดับประถม 4 ถึงประถม 7 และร้อยละ 5 ศึกษาในระดับอนุปริญญา และปริญญาตรี ในจำนวนนี้มีร้อยละ 5 ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษเลย

ตารางที่ 3 อาชีพของกรณีศึกษา

ข้อมูลอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	1	5
ลูกจ้างบริษัท	5	25
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	1	5
กรรมกร/รับจ้างทั่วไป	7	35
ทำไร่/ทำนา	-	-
แม่บ้าน/(ไม่มีรายได้)	4	20
ว่างงาน	2	10
รวม	20	100

จากตารางที่ 3 พบว่ากรณีศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 35 ประกอบอาชีพกรรมกรและรับจ้างทั่วไป ในจำนวนนี้มีร้อยละ 5 ประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และประกอบธุรกิจส่วนตัว

ตารางที่ 4

รายได้ (บาท/เดือน)	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	6	30
ต่ำกว่า 1,000	1	5
1,000 - 3,000	4	20
3,000 - 5,000	6	30
5,000 - 7,000	3	15
7,000 - 10,000	-	-
รวม	20	100

จากตารางที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 30 มีรายได้ 3,000 ถึง 5,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 5 มีรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาทต่อเดือน นอกจากนี้ร้อยละ 30 ไม่มีรายได้เป็นของตัวเอง

ตารางที่ 5 จำแนกตามลักษณะครอบครัว

ลักษณะครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ครอบครัวเดี่ยว	13	65
ครอบครัวขยาย	7	35
รวม	20	100

จากตารางที่ 5 แสดงลักษณะครอบครัวของกรณีศึกษา พบว่าเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยวที่อยู่กันเฉพาะ พ่อ แม่ และลูก คิดเป็นร้อยละ 65 และลักษณะครอบครัวขยาย ซึ่งอาศัยอยู่รวมกันทั้งปู่ ย่า ตา ยาย คิดเป็นร้อยละ 35

ตารางที่ 6 จำนวนบุตร

จำนวนบุตร (คน)	จำนวน	ร้อยละ
1	4	20
2	11	55
3	4	20
4	-	-
5	1	5
ไม่มีบุตร	-	-
รวม	20	100

จากตารางที่ 6 แสดงจำนวนบุตรของกรณีศึกษา ส่วนใหญ่มีบุตร 2 คน คิดเป็นร้อยละ 55 รองลงมาคือ มีจำนวนบุตร 1 คนและ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 20

ตารางที่ 7 เหตุการณ์การทบทวน ในกรณีที่เกิดความรุนแรงในครอบครัว

พฤติกรรม	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีการทบทวน	5	25
มีการทบทวน	15	75

จากตารางที่ 7 พบว่ามีครอบครัวที่ทบทวนด้วย เป็นจำนวนถึงร้อยละ 75 เมื่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัว หรือขณะที่สามี ทะเลาะวิวาท ทุณตีทำร้ายร่างกายภรรยา และอีกร้อยละ 25 ที่ไม่มีการทบทวนของตน

ตารางที่ 8 ประวัติการสมรส

ประวัติการสมรสครั้งนี้เป็นครั้งที่	จำนวน	ร้อยละ
ครั้งที่ 1	13	65
ครั้งที่ 2	6	30
ครั้งที่ 3	1	5
รวม	20	100

จากตารางที่ 8 แสดงประวัติการสมรสของกรณีศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการสมรสครั้งแรก ร้อยละ 65 รองลงมาเป็นการสมรสครั้งที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 30 และเป็นการสมรสครั้งที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 5

ตารางที่ 9 ระยะเวลากการสมรส

ระยะเวลากการสมรส	จำนวน	ร้อยละ
1 - 3 ปี	4	20
3 - 5 ปี	4	20
5 - 7 ปี	4	20
7 - 9 ปี	2	10
10 ปีขึ้นไป	7	35
รวม	20	100

จากตารางที่ 9 ระยะเวลากการสมรสของกรณีศึกษา พบว่าส่วนใหญ่เป็นการสมรส
 ในระยะเวลา 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 35 รองลงมา เป็นระยะเวลากการสมรส 1-3 ปี,
 3-5 และ 5-7 ปี คิดเป็นร้อยละ 20 และระยะเวลากการสมรส 7-9 ปี มีน้อยที่สุด คิดเป็น
 ร้อยละ 10

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทางด้านสามีนองกรณีกึ่กษา

ตารางที่ 10 อายุของสามี

ลักษณะข้อมูล/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 21	–	–
21 – 35	13	65
36 – 40	2	10
41 – 50	4	20
51 – 60	1	5
มากกว่า 60	–	–
รวม	20	100

จากตารางที่ 10 พบว่ากว่าครึ่งหรือร้อยละ 65 มีอายุระหว่าง 21 ถึง 35 ปี และร้อยละ 5 มีอายุระหว่าง 51 ถึง 60 ปี

ตารางที่ 11 ระดับการศึกษาของสามี

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยเข้าศึกษา	-	-
ต่ำกว่าประถม 4	-	-
ประถม 4 - ประถม 7	11	55
มัธยมต้น	-	-
มัธยมปลาย	1	5
อาชีวศึกษา	4	20
อนุปริญญา	-	-
ปริญญาตรี	4	20
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
รวม	20	100

จากตารางที่ 11 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาพบว่าร้อยละ 55 หรือมากกว่าครึ่งศึกษาในระดับประถม 4 ถึงประถม 7 ร้อยละ 5 ศึกษาในระดับมัธยมปลาย จะสังเกตได้ว่าจำนวนนี้มีร้อยละ 20 ที่มีการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและปริญญาตรี

ตารางที่ 12 อาชีพของสามี

ข้อมูลอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	6	30
ลูกจ้างบริษัท	-	-
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	3	15
กรรมกร/รับจ้างทั่วไป	9	45
มอเตอร์ไซด์รับจ้าง	2	10
ทำไร่/ทำนา	-	-
ว่างงาน	-	-
รวม	20	100

จากตารางที่ 12 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพกรรมกรและรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 45
อาชีพมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ร้อยละ 10

ตารางที่ 13 รายได้ของสามี

รายได้ (บาท/เดือน)	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	-	-
ต่ำกว่า 1,000	-	-
1,000 - 3,000	7	35
3,000 - 5,000	3	15
5,000 - 7,000	6	30
7,000 - 10,000	1	5
10,000 ขึ้นไป	3	15
รวม	20	100

จากตารางที่ 13 ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ พบว่าร้อยละ 35 มีรายได้ระหว่าง 1,000 ถึง 3,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 5 มีรายได้ 7,000 บาทถึง 10,000 บาทต่อเดือน

ส่วนที่ 3 เหตุการณ์แวดล้อมและปัญหาที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัว

ตารางที่ 14 เหตุการณ์เฉพาะหน้าที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ทำร้ายร่างกาย เรียงตามลำดับดังต่อไปนี้

เหตุการณ์เฉพาะหน้าที่นำไปสู่ความรุนแรง	ร้อยละ
รายได้ไม่เพียงพอ ว่างงาน	50
ไม่รับผิดชอบครอบครัว มีภรรยาใหม่	35
ดื่มสุรา เมาสุรา ติดสุรา	25
ติดยาเสพติด	20
ติดการพนัน	15
อารมณ์โกรธ โมโหง่าย	15
สามีเคยมีประวัติอาการทางจิต	5

จากตารางที่ 14 แสดงเหตุการณ์เฉพาะหน้าที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรง พบว่าสาเหตุจากรายได้ไม่เพียงพอ ถึงครึ่งหนึ่ง และเกือบทั้งหมดมีสาเหตุมาจากการที่สามีไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว ติดสุรา ยาเสพติด และการพนัน ส่วนที่มาจากเรื่องของปัญหาทางอารมณ์ และอาการทางจิตมีร้อยละ 20

ตารางที่ 15 ลักษณะความรุนแรงที่กรณีศึกษาถูกกระทำ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ลักษณะความรุนแรง	ร้อยละ
ใช้ความรุนแรงทางวาจา	35
ใช้ความรุนแรงทางร่างกาย	
- ทำร้ายด้วยการทุบตี ผลักเตะ	60
- โขกศีรษะกับพื้นหรือผนัง	20
- ใช้นิ้ว	15
- ใช้ของแข็งทุบ	15
- ใช้มีดแทง	-
- น้ำกรดสาด	-
- ล่ามโซ่ กักขัง	-

จากตารางที่ 15 แสดงลักษณะของการใช้ความรุนแรง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการทำร้ายร่างกาย ร้อยละ 65 และมีการใช้ความรุนแรงทางวาจา ร้อยละ 35

ตารางที่ 16 ผลการบาดเจ็บที่กรณีศึกษาได้รับ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ลักษณะการบาดเจ็บทางร่างกาย	ร้อยละ
บาดเจ็บกระดูกที่ไม่มีเลือดไหล เช่น ฟกช้ำ ดำเขียว ตามร่างกาย ใบหน้า	60
บาดเจ็บที่มีการฉีกขาดของผิวหนังมีเลือดไหล	35
บาดเจ็บที่อวัยวะภายในได้รับความกระทบกระเทือน	20
บาดเจ็บที่มีการหักของกระดูก	15

จากตารางที่ 16 ผลการบาดเจ็บทางร่างกายที่กรณีศึกษาได้รับ ส่วนใหญ่ร้อยละ 60 มีบาดเจ็บกระดูก เช่น ฟกช้ำ ดำเขียว ตามบริเวณร่างกายและใบหน้า ร้อยละ 35 เกิดบาดเจ็บที่มีการฉีกขาดของผิวหนัง มีเลือดไหล ร้อยละ 20 เกิดบาดเจ็บที่อวัยวะภายในได้รับความกระทบกระเทือน และร้อยละ 15 เกิดบาดเจ็บที่เกิดจากกระดูกหัก

ตารางที่ 17 การแจ้งความต่อหน่วยงานราชการ

แจ้งต่อหน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
แจ้งความ	2	10
ไม่แจ้งความ	14	70
แจ้งความแต่ถอนแจ้งความภายหลัง	2	10
เจ้าหน้าที่ไม่รับแจ้งความ	2	10

จากตารางที่ 17 กรณีศึกษาไม่ได้นำเรื่องเข้าแจ้งความถึงร้อยละ 70 ในขณะที่กรณีศึกษาเข้าแจ้งความร้อยละ 10 เท่านั้น

ส่วนที่ 4 ผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตของกรณีศึกษา

ตารางที่ 18 จำนวนค่าและร้อยละ จำแนกตามลักษณะของสุขภาพจิต

ลักษณะของสุขภาพจิต	จำนวน	ร้อยละ
ปกติ	9	45
ผิดปกติอย่างน้อย 1 ด้าน	11	55
รวม	20	100

จากตารางที่ 18 แสดงว่า ลักษณะสุขภาพจิตของกรณีศึกษาส่วนมากอยู่ในระดับผิดปกติคิดเป็นร้อยละ 55 และมีสุขภาพจิตอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 45

ตารางที่ 19 จำนวนและค่าร้อยละของกรณีศึกษาที่มีค่าคะแนนปัญหาสุขภาพจิตสูงกว่าคะแนน
มาตรฐานของคนปกติ ตั้งแต่ 1 ด้านจนถึง 9 ด้าน

จำนวนปัญหาทางสุขภาพจิต	จำนวน	ร้อยละ
1 ด้าน	4	36.36
2 ด้าน	2	18.18
3 ด้าน	1	9.09
4 ด้าน	-	-
5 ด้าน	2	18.18
6 ด้าน	-	-
7 ด้าน	-	-
8 ด้าน	2	18.18
9 ด้าน	-	-
รวม	11	100

จากตารางที่ 19 แสดงจำนวนกรณีตัวอย่างทั้ง 11 คน ที่มีคะแนนปัญหาทางด้านสุขภาพจิตสูงกว่าคะแนนมาตรฐานของคนปกติ พบว่าปัญหาทางสุขภาพจิต 1 ด้าน มีจำนวน 4 ราย หรือร้อยละ 36.36 ได้แก่ ด้านความซึมเศร้า 2 รายและ ด้านความก้าวร้าว 2 ราย มีปัญหาทางสุขภาพจิต 2 ด้านจำนวน 2 รายหรือร้อยละ 18.18 ได้แก่ ด้านความซึมเศร้าและ ด้านความรู้สึกว่ามีอาการทางกาย 1 ราย ด้านความขี้คิดขี้ทำและด้านความกลัวโดยไม่มีเหตุผล 1 ราย มีปัญหาทางสุขภาพจิต 3 ด้านจำนวน 1 รายหรือร้อยละ 9.09 ได้แก่ด้านความขี้คิดขี้ทำ ด้านความซึมเศร้าและด้านความหวาดระแวง มีปัญหาทางสุขภาพจิต 5 ด้านจำนวน 2 รายหรือร้อยละ 18.18 ได้แก่ ด้านความรู้สึกว่ามีอาการทางกาย ด้านความซึมเศร้า ด้านความกลัว

โดยไม่มีเหตุผล ด้านความหวาดระแวงและด้านความก้าวร้าว จำนวน 1 ราย อีก 1 ราย ได้แก่ ด้านความรู้สึกว่ามีอาการทางกาย ด้านความซึมเศร้า ด้านความก้าวร้าว ด้านความหวาดระแวง และด้านมนุษยสัมพันธ์ และมีปัญหาทางสุขภาพจิต 8 ด้านจำนวน 2 รายหรือร้อยละ 18.18 ในจำนวนนี้ 1 รายมีค่าคะแนนสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานทุกด้านยกเว้น ด้านความมีลักษณะสื่อแสดงอาการวิตกกังวล อีก 1 รายมีค่าคะแนนสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานทุกด้านยกเว้น ด้านความหวาดระแวง

ตารางที่ 20 จำนวนและค่าร้อยละของกรณีศึกษา จำแนกตามปัญหาสุขภาพจิตแต่ละด้าน

ปัญหาสุขภาพจิตทั้ง 9 ด้าน	ผิดปกติ		ปกติ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ความรู้สึกว่ามีอาการทางกาย	5	25	15	75	20	100
2. ความขี้คิดขี้ทำ	4	20	16	80	20	100
3. ความรู้สึกอ่อนไหวด้านมนุษยสัมพันธ์	3	15	17	85	20	100
4. ความซึมเศร้า	8	40	12	60	20	100
5. ความวิตกกังวล	3	15	17	85	20	100
6. ความก้าวร้าว	5	25	15	75	20	100
7. ความกลัวโดยไม่สมเหตุผล	4	20	16	80	20	100
8. ความหวาดระแวง	3	15	17	85	20	100
9. ความมีลักษณะสื่อแสดงวิตกกังวล	2	10	18	90	20	100

จากตารางที่ 20 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรณีศึกษา จำนวน 20 คน ที่มีคะแนนปัญหาสุขภาพจิตสูงกว่าคะแนนมาตรฐานของคนปกติ มีปัญหาสุขภาพจิตด้านความซึมเศร้ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาคือ ปัญหาสุขภาพจิตด้านความรู้สึกว่ามีอาการทางกาย และความก้าวร้าว คิดเป็นร้อยละ 25 ปัญหาสุขภาพจิตด้านความขี้คิดขี้ทำ และความกลัวโดยไม่สมเหตุผล คิดเป็นร้อยละ 20 ความวิตกกังวล ความรู้สึกอ่อนไหวด้านมนุษยสัมพันธ์ร้อยละ 15 และความมีลักษณะสื่อแสดงวิตกกังวล มีน้อยที่สุดร้อยละ 10

ตารางที่ 21 เปรียบเทียบคะแนนปัญหาสุขภาพจิตของกรณีศึกษากับเกณฑ์มาตรฐาน

ปัญหาสุขภาพจิต	กลุ่มประชากรปกติ		กรณีศึกษา		t
	N = 525		N = 20		
	μ	SD	$\bar{X}$	SD	
1. ความรู้สึกว่ามีอาการทางกาย (Somatization)	0.64	0.66	1.017	0.703	0.12
2. ความบ้าคิดบ้าทำ (Obsessive-Compulsive)	1.19	0.59	1.495	0.67	2.036*
3. ความรู้สึกอ่อนไหวด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Relationship)	1.04	0.56	1.139	0.502	0.883
4. ความซึมเศร้า (Depression)	0.93	0.51	1.542	0.852	3.204**
5. ความวิตกกังวล (Anxiety)	0.85	1.10	1.120	0.556	2.25*
6. ความก้าวร้าว (Hostility)	0.77	0.61	1.325	1.077	2.303*
7. ความกลัวโดยไม่สมเหตุผล (Phobia)	0.70	0.52	0.707	0.795	1.163
8. ความคิดหวาดระแวง (Paranoid)	0.99	0.71	1.158	0.788	0.95
9. ความแสดงอาการวิกลจริต (Psychoticism)	0.71	0.55	0.715	0.423	0.05

หมายเหตุ

* $P < 0.05$

** $P < 0.01$

จากตารางที่ 21 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรณีศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยสุขภาพจิต สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 4 ด้านคือ ปัญหาสุขภาพจิต ด้านความบ้าคิดบ้าทำ (Obsessive-Compulsive) ด้านความวิตกกังวล (Anxiety) และด้านความก้าวร้าว (Hostility) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และด้านความซึมเศร้า (Depression) ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ส่วนที่ 5 อภิปรายผล

ส่วนที่ 5.1 ข้อมูลส่วนตัวของกรณีศึกษา

ส่วนที่ 5.2 ข้อมูลทางด้านสามีของกรณีศึกษา

ส่วนที่ 5.3 เหตุการณ์แวดล้อมที่นำไปสู่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ส่วนที่ 5.4 ผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตของหญิงที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย

ส่วนที่ 5.1 ข้อมูลส่วนตัวของกรณีศึกษา

- อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้
- ลักษณะครอบครัว จำนวนบุตร และการทุพตบุตรในกรณีที่เกิดความรุนแรงในครอบครัว
- ประวัติการสมรส และระยะเวลาในการสมรสของกรณีศึกษา

อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ของกรณีศึกษา

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าข้อมูลในด้านนี้ ส่วนใหญ่กรณีศึกษา จำนวน 20 คน จะอยู่ในระดับสังคมเศรษฐกิจ ในระดับต่ำ พบว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 55 มีอายุระหว่าง 21-35 รองลงมาร้อยละ 25 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ข้อมูลทางด้านอาชีพและรายได้ ร้อยละ 35 ประกอบอาชีพกรรมกรหรือรับจ้างทั่วไป รองลงมาร้อยละ 25 ประกอบอาชีพลูกจ้างบริษัท ในจำนวนนี้เป็นแม่บ้านซึ่งไม่มีรายได้ และว่างงานร้อยละ 20 และ 10 ตามลำดับ และร้อยละ 5 รับราชการ ข้อมูลรายได้มีความสอดคล้องกับข้อมูลทางด้านอาชีพ พบว่าร้อยละ 30 มีรายได้ 3,000-5,000 บาทต่อเดือน และไม่มีรายได้ มีจำนวนเท่ากัน ร้อยละ 20 มีรายได้เพียง 1,000-3,000 บาทต่อเดือน ข้อมูลทางการศึกษา ส่วนใหญ่หรือเกือบครึ่งศึกษาอยู่ในระดับประถม 4 ถึงประถม 7 ร้อยละ 45 รองลงมาคือร้อยละ 20 จบการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา

ร้อยละ 15 ศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าประถม 4 ในจำนวนนี้ศึกษาในระดับปริญญาตรี อนุปริญญา และมีธมมปลาย ร้อยละ 5 และไม่เคยเข้ารับการศึกษาร้อยละ 5

จะเห็นว่าข้อมูลในส่วน อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ของกรณีศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ได้มีผู้ให้ความเห็นไว้ดังนี้ เจลล์ (Gells 1976) ให้ความเห็นว่า ผู้หญิงที่มีชีวิตจำกัดในด้านฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น มีการศึกษาน้อย ขาดความชำนาญเกี่ยวกับวิชาชีพเฉพาะด้าน รวมทั้งการมีลูกเล็ก ๆ ที่ต้องรับผิดชอบเป็นภาระต้องเลี้ยงดู ทำให้โอกาสในการจ้างงานลดลงทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ถูกจำกัดโอกาสสำหรับทางเลือกให้เป็นไปได้น้อยลง เช่น ไม่สามารถหย่าร้างหรือแยกทางได้ เพราะต้องพึ่งพาทางการเงินจากสามี จากการสัมภาษณ์ของเจลล์ ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้หญิงและต้องการความช่วยเหลือจากตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวกับการให้บริการด้านสังคมสงเคราะห์ เมื่อต้องการหย่าร้างกับสามี ด้วยเหตุผลเพราะถูกทำร้ายร่างกาย พบว่า หญิงเหล่านี้เหมือนถูกทำให้ติดกับดัก ซึ่งในที่สุดก็ไม่สามารถดำเนินการหย่าร้างได้ ด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้หญิงเหล่านี้ขาดความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านเกี่ยวกับวิชาชีพ การว่างงาน หรือมีลูกเล็ก ๆ ที่ต้องเลี้ยงดู เพราะตราบไต่ที่ยังมีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง ซึ่งเปรียบเหมือนสิ่งกีดขวางการที่ผู้หญิงจะพยายามนำตนเองออกไปให้พ้นจากสภาพที่ต้องทนถูกทำร้ายร่างกายจากสามีของเธอมีน้อยลง (Gelles 1976: 659-688) นอกจากนี้ แม็คเคลอด (McLeod 1980) กล่าวว่า สถานการณ์ที่ผู้หญิงต้องพึ่งพาทางการเงินจากสามีรวมทั้งสภาพการจ้างงานของนายจ้างที่มักต้องการจ้างงานผู้ชายมากกว่าผู้หญิง นอกจากนี้ยังรวมไปถึงทางเลือกในสังคมที่จะรองรับให้ความช่วยเหลือ เมื่อผู้หญิงประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เช่น องค์กรที่ให้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือดูแลให้คำปรึกษา ให้ที่พักอาศัยชั่วคราว และยังรวมไปถึงมาตรการด้านกฎหมายที่จะให้ความคุ้มครองแก่หญิงจากการถูกสามีทำร้ายร่างกาย อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้ปัญหาเรื่องความรุนแรงในครอบครัว มิได้จำกัดอยู่เฉพาะระดับฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำเท่านั้น แต่ยังคงมีอยู่ในทุกระดับชนชั้นไม่ว่าจะเป็นในด้าน การศึกษา หรืออาชีพ เพียงแต่ในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมดีอาจไม่เป็นที่เปิดเผย เนื่องจากเกรงจะเกิดการอับอาย และผู้หญิงที่มีฐานะทางสังคมที่สูงกว่า มีทางเลือกและมีวิธีการแก้ไขปัญหาที่ดีกว่าหญิงที่มีฐานะทางสังคมต่ำกว่า

ลักษณะครอบครัว และการทูตบุตรในกรณีที่เกิดความรุนแรงในครอบครัว

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า ลักษณะครอบครัวของกรณีศึกษา พบว่าเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยวที่อาศัยอยู่เฉพาะ พ่อ แม่และลูก มีมากกว่าครึ่ง คิดเป็นร้อยละ 65 ที่เหลือร้อยละ 35 เป็นครอบครัวขยายที่สมาชิกในบ้านประกอบด้วย ญาติผู้ใหญ่ ปู่ ย่า ตา ยาย อาศัยอยู่รวมกัน พอล โบฮันแนน (Bohannan 1981) กล่าวว่าลักษณะครอบครัวเดี่ยวมีจำนวนมากกว่าครอบครัวขยาย โดยเฉพาะในสังคมเมืองเนื่องจากเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ เพราะการมีครอบครัวใหญ่ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันที่มีค่าครองชีพสูงขึ้น ครอบครัวเดี่ยวมีความเป็นอิสระ ห่างเหินจากญาติพี่น้องเพราะสมาชิกในครอบครัวต้องแยกมาตั้งครอบครัวต่างหาก ซึ่งจะแตกต่างจากครอบครัวขยายในด้านการขาดอิสระ เพราะสมาชิกที่อาวุโสสูงสุดในครอบครัวจะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว เช่น คุณปู่ คุณตา จะทำหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของสมาชิกในครัวเรือน และทำหน้าที่เป็นผู้ประนีประนอมในกรณีเกิดความขัดแย้ง ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน สำหรับสังคมไทยจากสภาพการณ์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้รูปแบบโครงสร้างของครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงไป และรูปแบบของครอบครัวไทยมีแนวโน้มที่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ดังนั้นจึงส่งผลกระทบต่อชีวิตครอบครัวค่อนข้างมาก และเป็นผลในทางลบมากกว่าครอบครัวจำนวนไม่น้อยประสบปัญหาความรุนแรงมากขึ้น โดยสะท้อนออกมาในรูปของการแยกกันอยู่ของคู่สมรส ในบางรายมีการทะเลาะ ทูตี ทำร้ายร่างกาย และลงท้ายด้วยการหย่าร้างในที่สุด ซึ่งอัตราการหย่าร้างเป็นดัชนีบ่งบอกถึงความล้มเหลวในชีวิตครอบครัว และเป็นมูลฐานของปัญหาหลายประการที่จะติดตามมา (บุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ 2525:73)

อีกประเด็นหนึ่งที่ได้ศึกษา เกี่ยวกับประเด็นของการทูตบุตรในกรณีที่เกิดความรุนแรงในครอบครัวพบว่าในจำนวนครอบครัวของกรณีศึกษา 20 ราย มีการทูตบุตรถึง 15 ราย คิดเป็นร้อยละ 75 และอีก 5 ราย หรือร้อยละ 25 ที่ไม่มีการทูตบุตรจะเห็นได้ว่าผู้ชายมักใช้ความรุนแรงทำร้ายบุคคลในครอบครัว โดยส่วนใหญ่ผู้ที่มักตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นคือ ภรรยาและลูก เด็กหรือกลุ่มประชากรเด็กและ เป็นสมาชิกคนหนึ่ง ของสังคมและเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว ครอบครัวเป็นแหล่งให้การเรียนรู้ที่ดีที่สุดแก่เด็กที่สำคัญได้แก่ การเรียนรู้และการยอมรับความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมที่เอื้อต่ออาชญากรรมกับพฤติกรรมที่ต่อต้านอาชญากรรม ถ้าหากครอบครัวไม่สามารถให้ความรู้ความเข้าใจในการจำแนกแหว่ง ความแตกต่างของ ดี ชั่ว ถูก ผิด ได้แล้ว เด็กจะเป็นเหยื่อของการถูกชักจูง

ให้กระทำผิดได้ง่าย (ศูนย์ข่าวผู้หญิง 2534:45) เช่นเดียวกัน การที่เด็กเห็นเหตุการณ์การทุบตีทำร้ายร่างกายกันระหว่าง พ่อและแม่ หรือญาติพี่น้องของเด็กเอง เด็กย่อมเรียนรู้และรับรู้ว่าการทุบตีทำร้ายร่างกายระหว่างสามีภรรยาเป็นเรื่องปกติเพราะในครอบครัวของตนเองก็มีให้พบเห็นบ่อย ๆ และเด็กเองก็ยอมรับว่าพฤติกรรมดังกล่าวมิได้เป็นสิ่งผิด หรือร้ายแรงอะไร เป็นวิธีการสำหรับแก้ไขปัญหา เป็นผลให้เกิดการเรียนรู้ทางสังคมว่า ความรุนแรงระหว่างสามีและภรรยาเป็นที่ยอมรับในสังคม ดังนั้นจึงเป็นเรื่องปกติที่จะใช้ความรุนแรงต่อไป เฟลมมิง (Fleming 1979) กล่าวว่า ผู้หญิงจะเรียนรู้และเลียนแบบบทบาททางเพศจากมารดาของเธอ ในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงเด็กผู้หญิงในบ้านจะรับรู้ ว่า มารดาของเธอเป็นเหยื่อ หรือเป็นผู้รับเคราะห์กรรมจากความก้าวร้าว เมื่อเธอเติบโตขึ้น เธอจะรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนปราศจากอำนาจ ได้รับการรังเกียจ หรือถูก ดูแคลน และรับรู้ว่าการโอบกอดนี้เป็นที่ ๆ ปราศจากจากควบคุม ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม (Fleming 1979:25-27) ในเด็กผู้ชายจะรับเอาและซึมซับพฤติกรรมความรุนแรง เข้ามาโดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เมื่อเติบโตขึ้นเขาจะมีทัศนคติที่เห็นว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นสามารถแก้ไขได้โดยใช้ความรุนแรง และเมื่อเด็กเหล่านี้มีครอบครัวของตนเอง เขามีแนวโน้มที่จะใช้ความรุนแรงเข้าตัดสินปัญหาต่างๆ ภายในบ้านด้วย จะเห็นได้ว่าสิ่งเหล่านี้ได้เกิดขึ้นเป็นวงจรแห่งความรุนแรงที่จะหมุนต่อไป โดยมีทัศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรม แห่งความไม่เท่าเทียมกัน ในสิทธิมนุษยชนของหญิงชาย ภายใต้ระบอบการปกครองที่ชายเป็นใหญ่เป็นตัวหล่อเลี้ยง (ศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง 2536: 10-22)

ประวัติการสมรส และระยะเวลาในการสมรสของกรณีศึกษา

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ร้อยละ 65 เป็นการสมรสครั้งแรกของกรณีศึกษา ร้อยละ 30 เป็นการสมรสครั้งที่สอง และร้อยละ 5 เป็นการสมรสในครั้งที่สาม และระยะเวลาในการสมรส ร้อยละ 35 สมรสด้วยกันเป็นเวลา 10 ปีขึ้นไป รองลงมาได้แก่ สมรส 1-3 ปี, 3-5 ปี, และ 5-7 ปี ร้อยละ 20 สมรส 7-9 ปี ร้อยละ 10 จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ผู้หญิงจะยอมอดทนต่อชีวิตคู่ เพื่อให้ชีวิตสมรสครั้งแรกตลอดรอดฝั่งจนถึงบันปลายชีวิต โดยจะไม่ยอมแยกทางชีวิตกับสามีง่าย ๆ ถึงแม้จะถูกทุบตีทำร้ายร่างกายรุนแรงเพียงใด เพราะคิดว่า ผู้หญิงควรแต่งงานครั้งเดียวในชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องของปัจจัยทางวัฒนธรรม ที่ผู้หญิงมักถูก

กระบวนการจัดเกลาทางสังคมให้มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อครอบครัวและการมีคุณค่าในตนเอง ขึ้นอยู่กับ การมีชีวิตครอบครัวที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น การอบรมเลี้ยงดูได้จัดเกลาให้เกิด บทบาทและสถานภาพทางเพศของเพศหญิงให้ตระหนักว่า ปัญหาใด ๆ ก็ตามที่เกิดจากสามีนั้น เป็นสิ่งที่เธอต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ และแก้ไขโดยปราศจากเงื่อนไขใด ๆ ดังที่ แมคโคบี และ แจ็คคลิน (Maccoby and Jacklin 1974) กล่าวว่า การจัดเกลาทางสังคม ที่ปลูกฝังให้ผู้หญิงต้องมีความรู้สึกรับผิดชอบ ต่อชีวิตการแต่งงานอย่างสูงต้องช่วยเหลือสามีเมื่อ เกิดปัญหาในทุกกรณี และรวมทั้งต้องมีความซื่อสัตย์ จงรักภักดีสามี ไม่ว่าจะเป็นได้รับความลำบาก หรือทุกข์ทรมานเท่าใดก็ตาม จากการศึกษาของ National Women's Federation พบว่า ผู้หญิงที่มีปัญหาถูกสามีทุบตี ร้อยละ 73 จะทนอยู่กับสามีมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี ซึ่งหากจะ พิจารณาถึงการปรับตัวในชีวิตสมรสในช่วง 3 ปีแรกของการสมรส จะเป็นช่วงของการปรับตัว ของคู่สมรสที่จะพิจารณาและตัดสินใจได้ว่า จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้หรือไม่ ในกรณีที่หญิง นั้นไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านฐานะทางเศรษฐกิจ การงานอาชีพ และการเลี้ยง ดูกบุตร เป็นต้น เป็นเหตุให้หญิงเหล่านั้น ต้องจำใจอดทนใช้ชีวิตคู่ที่เต็มไปด้วยการใช้ความรุนแรงต่อไป โดยไม่มีทางเลือก โดยมีปัจจัยทางด้านค่านิยมของสังคมที่เกี่ยวกับความไม่เท่าเทียม กันทางเพศ ทำให้ผู้หญิงไม่กล้าแยกตนเองออกมาใช้ชีวิตตามลำพัง มาร์ติน (Martin 1977) กล่าวว่า การจัดเกลาทางสังคมทำให้ผู้หญิงรู้สึกละอายและเป็นความผิด ถ้าหากชีวิตครอบครัว ของเธอล้มเหลว ดังนั้นผู้หญิงจึงพยายามทุกวิถีทางที่จะประคับประคอง ให้อายุของครอบครัว อยู่ แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างเธอและสามีจะไม่ราบรื่นก็ตาม เพื่อเป็นการรักษาชื่อเสียง และหน้าตาทางสังคม ซึ่งรวมไปถึงกรณีที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกาย ผู้หญิงก็พยายามที่จะปกปิดรอบ ผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยพื้นฐานความคิดที่เกิดจากการจัดเกลาทางสังคมที่ว่า การมีชีวิตคู่ที่ ประสบความสำเร็จจะหมายถึงการมีคุณค่าในตัวเองของผู้หญิง ในทางอ้อมเดียวกันทำให้ผู้หญิง เข้าใจว่า พฤติกรรมที่ไม่ดีต่าง ๆ รวมทั้งสามีชอบบันดาลโทสะ เป็นการแสดงออกถึงความต้อง การ และเรียกร้องความสนใจจากภรรยามากยิ่งขึ้น (Caplan 1984:130-139)

ส่วนที่ 5.2 ข้อมูลทางด้านสามีมของกรณีศึกษา

- อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้

อายุ อาชีพ การศึกษา และรายได้

จากการศึกษาของผู้วิจัยเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ อายุ อาชีพ การศึกษาและ รายได้ของฝ่ายสามีมของกรณีศึกษาในครั้งนี้ พบว่าข้อมูลที่ได้แสดงให้เห็นถึงสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำ โดยช่วงอายุส่วนใหญ่หรือมากกว่าครึ่ง อยู่ในช่วงอายุ 21- 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 65 รองลงมาได้แก่ ช่วงอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 20 สำหรับข้อมูล ทางด้าน การศึกษาอาชีพและรายได้นั้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลของกรณีศึกษาอยู่ในสภาพ ทางสังคมและเศรษฐกิจในระดับต่ำ ดังต่อไปนี้ ร้อยละ 55 หรือมากกว่าครึ่งหนึ่ง ศึกษาในชั้น ประถม 4-ประถม 7 ร้อยละ 20 ศึกษาในระดับ ปริญญาตรีและอนุปริญญา ร้อยละ 5 ศึกษาใน ระดับมัธยมปลาย ข้อมูลทางด้านอาชีพ เกือบครึ่งหรือร้อยละ 45 ประกอบอาชีพกรรมกรหรือ รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 30 ประกอบอาชีพรับราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 15 ประกอบธุรกิจ ส่วนตัว และร้อยละ 10 เป็นมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ ร้อยละ 35 มีรายได้ ระหว่าง 1,000-3,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 30 มีรายได้ 5,000-7,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 15 มีรายได้ 3,000-5,000 บาท และ 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 5 มีรายได้ 7,000-10,000 บาทต่อเดือน

การงานวิจัยในต่างประเทศของ สก็อตต์และไลแมน (Scott and Lyman) เกี่ยวกับการรับรู้ของผู้ชายที่ทำร้ายร่างกายภรรยา โดยสัมภาษณ์ผู้ชายจำนวน 18 คน ที่มาของ คำปรึกษาในกลุ่มผู้ชายที่ชอบใช้ความรุนแรงในครอบครัวแห่งเมืองบอสตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าผู้ชายในกลุ่มนี้มีอายุตั้งแต่ 22-51 ปี ส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 30 ปีเศษ ในจำนวนนี้ ร้อยละ 11.11 เป็นชาวผิวขาว ครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 50 ยังอยู่กับภรรยา ร้อยละ 16.16 แยกกันอยู่กับภรรยา ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยส่วนใหญ่ชายเหล่านี้เป็น ชนชั้นกลาง ร้อยละ 38.88 จบการศึกษาระดับวิทยาลัย และประกอบอาชีพเกี่ยวกับสาขาวิชา ชีพเฉพาะ เช่น นักบัญชี นักเทคนิค มีอยู่เพียง 1 คน หรือร้อยละ 5.5 ว่างงาน ใน จำนวนนี้ 2 คน หรือร้อยละ 11.11 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ว่าประมาณ 5,000 ดอลลาร์ ต่อปี หรือ ประมาณ 125,000 บาท (Scott and Lyman 1988:42-46) จากข้อมูลข้าง

ต้นจะเห็นได้ว่าหากใช้ การศึกษาอาชีพและรายได้ เป็นตัวบ่งชี้ถึงฐานะทางเศรษฐกิจ และสถานะทางสังคมแล้ว จะพบว่าข้อมูลส่วนใหญ่จะพบในผู้ที่อยู่ในชนชั้นล่าง ซึ่งมีการศึกษาระดับประถมหรือประกอบอาชีพที่มีรายได้ต่ำ อย่างไรก็ตามข้อมูลที่แสดงถึงสถานะภาพชนชั้นกลาง ก็ยังคงปรากฏอยู่และเมื่อเปรียบเทียบแล้ว ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมากมายนักจึงอาจจะกล่าวได้ว่า ปัญหาที่ผู้ชายใช้ความรุนแรงกับภรรยา นั้น ปรากฏขึ้นในสังคมทุกชนชั้นมิได้จำกัดอยู่เพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งจากการศึกษาของมัวร์ (Moore 1979) พบว่า ในสังคมอเมริกันผู้ชายที่กระทำการทุบตีทำร้ายร่างกายผู้หญิง โดยไม่ได้จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานะทางจิตใจ กลุ่มเชื้อชาติพันธุ์นั้นพบว่า ครอบครัวที่มัวร์ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นจะเป็นความรุนแรงที่ผู้ชายในกลุ่มที่ศึกษา ได้เคยพบเห็นมารดาของตนถูกทุบตีทำร้ายร่างกาย รวมทั้งพวกเขาก็ได้รับการทารุณกรรมมาแล้วอย่างเลวร้าย พวกผู้ชายในกลุ่มนี้จะเรียนรู้เรื่องความรุนแรง เพื่อเป็นการลงโทษ เพื่อเอาเปรียบให้ได้รับเคราะห์กรรม หรือเหตุผลง่าย ๆ คือ การใช้เป็นช่องทางในการระบายความคับข้องใจ (Frustration) เป็นรูปแบบของการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งสิ่งสำคัญที่มัวร์พบคือ ในบุคลิกภาพของผู้ชายที่ทุบตีภรรยา คือ มีความนับถือตนเองต่ำ (Low self esteems) (Moore 1979:401) จากการศึกษาของเรย์ (Ray 1977) ในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าผู้ชายที่ทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา มาจากทุกระดับ ฐานะ อายุ การศึกษา อาชีพ ศึกษาเปรียบเทียบกับทั่วไป พบว่า ร้อยละ 81 ของผู้ที่ทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา มาจากบ้านที่เคยใช้ความรุนแรงมาก่อน และร้อยละ 33 ของผู้ชายกลุ่มนี้เคยพบเห็นว่าพ่อของตนทุบตีทำร้ายแม่ ในสมัยวัยเด็กร้อยละ 45 ของผู้ชายในกลุ่มที่ศึกษาเมื่อทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา พวกเขามักจะทำทารุณกรรมหรือทุบตีลูก ๆ ของพวกเขาด้วย (Shibley 1985:4-3)

จากการศึกษาของ มาร์ซเดน และโอเวนส์ (Marsden and Owens) โดยศึกษาผู้ชายที่ทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา จากข่าวรายวันในหนังสือพิมพ์ จำนวน 19 ราย พบว่าผู้ชายที่ทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา จะมีลักษณะบุคลิกภาพ 6 ด้านคือ บุคลิกภาพภายนอกจะอ่อนโยน นิสัยดี และสามารถเปลี่ยนเป็นความรุนแรง ดุด่า ก้าวร้าวได้ทันที ถ้าหากผู้ชายรู้สึกไม่สามารถควบคุมภรรยาของตนได้ หรือต้องการแสดงออกซึ่งอำนาจ (Marsden and Owens 1975:333-335)

ส่วนที่ 5.3 เหตุการณ์แวดล้อมที่นำไปสู่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

- เหตุการณ์เฉพาะหน้าที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ทำร้ายร่างกาย
- ลักษณะความรุนแรงที่กรณีศึกษาถูกกระทำ
- ผลการบาดเจ็บที่กรณีศึกษาได้รับ
- การแจ้งความต่อหน่วยงานราชการ

เหตุการณ์แวดล้อมที่นำไปสู่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

จากการศึกษาพบว่า เหตุการณ์แวดล้อมที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ทำร้ายร่างกาย ที่พบมากที่สุดได้แก่สาเหตุจากรายได้ไม่เพียงพอ ว่างงาน ร้อยละ 50 รองลงมาคือ สามีไม่รับผิดชอบครอบครัว มีภรรยาใหม่ร้อยละ 35 สามีติดสุรา เมาสุราร้อยละ 25 ติดยาเสพติดร้อยละ 20 ติดการพนันร้อยละ 15 มีลักษณะนิสัยเจ้าอารมณ์ โกรธง่ายโมโหง่าย ร้อยละ 15 และเคยมีประวัติอาการทางจิตร้อยละ 5 ซึ่งจากการค้นคว้าของผู้วิจัยเกี่ยวกับผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องและคล้ายคลึงมีดังนี้ จากการศึกษาของศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง ระหว่างปี พ.ศ. 2533-2535 เกี่ยวกับผู้หญิงที่มาขอรับบริการให้คำปรึกษาพบว่า สาเหตุที่นำไปสู่ปัญหาครอบครัวถึงขั้นทำให้ครอบครัวแตกแยกและหย่าร้าง เกิดจากลักษณะนิสัยของสามีที่ไม่รับผิดชอบครอบครัว มีเรื่องชู้สาว เป็นสาเหตุสำคัญมีถึงร้อยละ 41.67 สาเหตุรองลงมาคือ สามีเป็นคนอารมณ์ร้าย ชอบทำร้ายร่างกายภรรยาเสมอ ร้อยละ 20.83 ในจำนวนนี้ร้อยละ 48.16 มีสาเหตุมาจากสามีลุ่มหลงในอบายมุข ดื่มสุรา เที่ยวกลางคืน เล่นการพนันจนเป็นหนี้สิน ที่เป็นเหตุของความเครียดที่ผู้ชายมักใช้เป็นเหตุผลในการอ้าง เพื่อทำร้ายร่างกายภรรยา (ศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง, 2536:10-22) จากการศึกษาของ ผศ.ดร. พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ เกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว จากข่าวในหนังสือพิมพ์พบว่าส่วนใหญ่เป็นปัจจัยในเรื่องอารมณ์โมโหง่าย ชู้สาว ความขาดสติเพราะ เมาสุรา และในบางรายเคยมีประวัติเกี่ยวกับอาการทางจิตมาก่อน(พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ 2531:4-20) จากการศึกษาของสก็อตต์และไลย์แมน (Scott and Lyman 1988) เกี่ยวกับผู้ชายจำนวน 18 คน ที่ชอบทำร้ายร่างกายภรรยาของตนพบว่า ในจำนวนนี้ 17 คน หรือร้อยละ 94 ที่ชอบทำร้ายร่างกายภรรยาของตนให้สัมภาษณ์ว่า การใช้ยาเสพติดแอลกอฮอล์ และความรู้สึกลึกซึ้งของใจ ทำให้พวกเขาเสียการควบคุมตนเองไปชั่วขณะ อีก 6 คน หรือร้อยละ 33.33 คิดว่า การควบคุมตนเองลดลงเพราะ

การใช้แอลกอฮอล์และยาเสพติด

นอกจากนี้ แองเจลา บราวน์ (Browne 1987) ได้ทำการศึกษา ความเกี่ยวข้องกับระหว่างปัญหาความรุนแรงในครอบครัวกับการดื่มสุรา ผลการศึกษาส่วนใหญ่สรุปว่า แอลกอฮอล์กับปัญหาสามีทำร้ายร่างกายภรรยาหรือปัญหาความรุนแรงในครอบครัว มีความเกี่ยวข้องกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ และถือว่า แอลกอฮอล์เป็นเพียงสาเหตุหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่ปัจจัยหลัก เพราะขณะกำลังมีเมามา ผู้ที่ใช้แอลกอฮอล์จะแสดงลักษณะนิสัย และพฤติกรรมไม่แตกต่างไปจากปกติเท่าใดนัก เจลส์ (Gells) กล่าวว่า การใช้สุราเป็นเพียงคำแก้ตัวหรือข้อโทษต่อพฤติกรรมที่ผู้ดื่มได้กระทำลงไป และเป็นข้ออ้างที่ได้รับการยอมรับจากผู้อื่น นอกจากนี้ ดอร์ธีและซอนกินส์ (Dorthey and Sonkins) กล่าวว่าผู้ชายมักใช้แอลกอฮอล์และสารเสพติด เพื่อต้องการกลบเกลื่อนความรู้สึกผิด ความรู้สึกเสียใจที่ตนทำร้ายร่างกายภรรยา อย่างไรก็ตามในกลุ่มผู้ชายกลุ่มนี้ ความถี่และความรุนแรงในการทำร้ายร่างกายภรรยา จะทำให้เกิดความทุกข์ทรมาน ตลอดจนถึงขนาดเจ็บมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีประวัติการใช้แอลกอฮอล์ (Browne 1987 : 73 - 74) ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ ดวงจันทร์ พบว่า บิดาของเด็กชายในสถานและคุ้มครองเด็กร้อยละ 1 ที่ดื่มสุรา และมักก่อเหตุทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายมารดาทุกครั้งและมีเพียงร้อยละ 5 เท่านั้นที่เด็กตอบว่าสาเหตุที่บิดาทำร้ายร่างกายมารดาเกิดจากการดื่มสุรา (วราภรณ์ ดวงจันทร์ 2530:72-74) และจากผลการศึกษาของผู้วิจัย พบว่าสาเหตุของการดื่มสุราที่ทำให้สามีทำร้ายร่างกายภรรยา มีเพียงร้อยละ 25 ซึ่งจะเห็นได้ว่า สุราหรือแอลกอฮอล์ไม่ใช่สาเหตุที่ทำให้สามีทำร้ายร่างกายภรรยา บ่อยครั้งที่สังคมสนับสนุนการให้อภัยสามีผู้เมาเหล้าที่ทุบตีภรรยาตนว่าเป็นเพราะสามีอยู่ในอาการเมามาย ขาดสติควบคุมตนเองไม่ได้ทำให้บุคคลไม่ยับยั้งการกระทำ และยังเป็นตัวกระตุ้นให้ความอดกลั้นอันรุนแรงถึงขีดสุดได้ระบายออกมาโดยไม่ยับยั้งชั่งใจ แต่สุราก็ไม่ใช่สาเหตุหลักของความรุนแรง เพราะการใช้สุราเป็นเพียงทางออก ทางหนึ่งของปัญหาต่าง ๆ ที่สะสมภายในครอบครัวเท่านั้น ซึ่งจากผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่าปัญหาวางงาน รายได้ไม่เพียงพอ มีจำนวนถึงร้อยละ 50 ที่นำไปสู่ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ตามความคิดเห็นของผู้วิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานี้ครั้งนี้อยู่ในสถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจที่ค่อนข้างต่ำ ดังนั้นปัญหาในเรื่องปากท้องจึงเป็นเรื่องสำคัญ ประกอบกับปัจจัยต่าง ๆ เช่น การไม่รับผิดชอบครอบครัว การใช้แอลกอฮอล์ ติดยาเสพติด บ่มทำให้สามีนำรายได้ที่มีน้อยอยู่แล้ว

ไปใช้จ่ายในเรื่องดังกล่าว ทำให้เงินที่นำมาใช้จ่ายในครอบครัวมีน้อยลงไปจนไม่พอจุนเจือครอบครัวในที่สุดทำให้เกิดปัญหาการมีปากเสียง จนนำไปสู่การทำร้ายร่างกายได้

ลักษณะความรุนแรงที่กรณีศึกษาถูกกระทำ

จากการศึกษาพบว่า ลักษณะความรุนแรงที่กรณีศึกษาถูกสามีกระทำ ได้แก่ ถูกทำร้ายด้วยการทุบตี ผลัก เตะมีมากที่สุดร้อยละ 60 รองลงมาคือ การใช้ความรุนแรงด้วยวาจา ร้อยละ 35 ถูกสามีจับศีรษะโขกกับพื้นหรือผนังร้อยละ 20 ใช้ปืนขู่และใช้ของแข็งทุบร้อยละ 15 จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยของ ผศ.ดร. พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ ซึ่งได้เสนอผลงานวิจัยการสำรวจเบื้องต้นของสถานการณ์ความรุนแรงภายในครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ที่ลงมือทำร้ายส่วนใหญ่เป็นชาย การใช้ความรุนแรงมีทั้งการใช้กำลังกาย เข้าทำร้าย เช่น ชก ต่อย เตะ ตบ และการใช้เครื่องมืออื่น ๆ เช่น ไม้ ของแข็งต่าง ๆ อุปกรณ์การทำร้ายส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่ทำได้ใกล้ ๆ มือ ถึงร้อยละ 29.8 ใช้มีดและปืนมีจำนวนร้อยละ 20.9 (พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ 2531:4-20) ข้อมูลจากศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง พบว่า พฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวที่สามีกระทำต่อภรรยาจนไม่สามารถทนอยู่ร่วมกันได้ และตัดสินใจหย่าหรือแยกทางกัน ส่วนใหญ่ร้อยละ 40.74 มีการทำร้ายร่างกายโดยไม่ใช้อาวุธ เช่น การตบ ต่อย ตี เป็นต้น ร้อยละ 9.88 มีการใช้อาวุธ เช่น ปืน มีด ทำร้ายร่างกาย ภรรยาจนได้รับบาดเจ็บ ร้อยละ 3.7 มีการข่มขู่ให้เกิดความหวาดกลัว และร้อยละ 37.04 ระบุว่าไม่มีการทำร้ายร่างกาย แต่ใช้วาจาไม่สุภาพหรือใช้วาจาหยาบคาย จากการสำรวจปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี 1975 ของ เมอร์เร, สเตร์นเบิร์ก, เจลล์ และสไตน์เมตซ์ (Murray, Straus, Gelles and Steinmetz) พบว่าในจำนวน 2,000 ครอบครัว ร้อยละ 28 มีการทำร้ายร่างกายในจำนวนนี้ 1 ใน 3 มีการทำร้ายร่างกายที่รุนแรง เช่น เตะ ตี ต่อย และการทำร้ายร่างกายโดยใช้อาวุธ เช่น ปืน มีด (Murray, Straus, Gelles and Steinmetz 1981:577-579) ในแง่ของการใช้ความรุนแรงด้วยวาจาพบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยของ สก็อต และไลย์แมน (Scott and Lyman) ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ชายที่ทำร้ายร่างกายภรรยาจำนวน 18 คน พบว่ามี 2 คนหรือ ร้อยละ 11.11 อ้างว่า พวกเขาถูกขู่ขู่ให้โกรธเพราะภรรยาใช้ความรุนแรงทางวาจา มีการโต้เถียงกันไปมา และนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในที่สุด โดบาชและโดบาช (Dobash and

Dobash 1979) กล่าวว่า ผู้ชายมักจะรับรู้ว่าการใช้คำพูดที่ก้าวร้าวกับพวกเขานั้น เทียบเท่ากับการทำร้ายร่างกาย เมื่อผู้หญิงใช้คำพูดที่รุนแรงและผู้ชายไม่สามารถทนได้ จึงใช้ความรุนแรงเป็นการตอบโต้ทำให้เกิดคำถามว่า ใครเป็นผู้ช่วยให้ผู้หญิงใช้คำพูดก้าวร้าว เป็นไปได้ที่ผู้หญิงต้องใช้คำพูดก้าวร้าวในการจัดการกับสามีที่ชอบใช้อำนาจ ในขณะที่พฤติกรรมที่ผู้ชายใช้ความรุนแรงในการโต้ตอบภรรยาได้รับการยอมรับ แต่ถ้าภรรยาใช้คำพูดก้าวร้าว กลับถือเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง อาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องของความรู้สึกที่ชายมีอำนาจเหนือหญิง และต้องการใช้อำนาจนั้นข่มผู้หญิงให้ตกอยู่ภายใต้ตน (Dobash and Dobash 1979)

จากงานวิจัยของสเตริช พบว่า การทำร้ายร่างกาย แบ่งเป็น 2 ระดับคือ ระดับความรุนแรงน้อย (Minor) เช่น การขว้างปาสิ่งของ การปลุกตี้งขึ้นวางของเข้าใส่อีกฝ่ายหนึ่ง และระดับที่รุนแรง (Severe) เช่นการเตะตอย ใช้วัตถุตี ขู่ด้วยมีดหรือปืนเมื่อนำมาวิเคราะห์ถึงระดับความรุนแรง ทั้ง 2 แบบนี้ สเตริช ได้สรุปว่าผู้ชายมักใช้วิธีที่รุนแรงอันตราย และก่อให้เกิดการบาดเจ็บมากกว่าผู้หญิง เช่น การเมียนตีคู่ของตน รวมทั้งการใช้มีดหรือปืน เมื่อใดที่ฝ่ายชายเป็นฝ่ายทำร้ายร่างกาย มักกระทำบ่อยครั้งมากกว่าฝ่ายหญิง (Straus 1981: 577-579)

งานศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ในยุค ปี ค.ศ. 1960 มักจะมุ่งเน้นไปเฉพาะกรณีเด็กที่ถูกกระทำทารุณในครอบครัว และยังไม่มียางานเกี่ยวกับกรณีการทำร้ายร่างกายภรรยา จนกระทั่งในยุคทศวรรษที่ 70 นักสังคมวิทยาได้เริ่มศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวและทำให้เกิดความน่าตกใจ ในจำนวนครอบครัวที่สามีใช้ความรุนแรงกับภรรยาตนเอง จากการสำรวจประชากรชาติ 2,000 ครอบครัวของชาวอเมริกัน ในช่วงปี ค.ศ. 1975 ดีพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1980 โดย เมอร์เรย์ สเตริช, ริชาร์ด เจลส์ และซูซาน สไตน์เมิร์ซ (Murrey straus, Richard Gells and Suzanne Steinmetz) ได้ออกแบบสอบถามคู่สามีภรรยา พบว่าประมาณร้อยละ 28 มีการใช้ความรุนแรงทางร่างกายต่อกันอย่างน้อย 1 ครั้ง ร้อยละ 16 มีการใช้ความรุนแรงในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา จากจำนวนนี้ 1 ใน 3 เป็นการใช้ความรุนแรงที่ทำให้เกิดความบาดเจ็บ ด้วยการปลุก, เตะ, ตีด้วยวัตถุ รวมทั้งการทำร้ายด้วยอาวุธ เช่น ปืนหรือมีด งานวิจัยชิ้นต่อมาในปี 1985 ของ แฮร์ริส โพล (Harris Poll) พบว่าร้อยละ 21 ของหญิงเคยถูกคู่รักหรือสามีทำร้ายร่างกายอย่างน้อยหนึ่งครั้ง และอัตราการใช้ความรุนแรงจะยิ่งสูงขึ้น ในรายที่แยกกันอยู่หรือหย่าร้างซึ่งสอดคล้อง

คล้อยกับ งานวิจัยที่ได้สัมภาษณ์อย่างทำในเมืองซานฟรานซิสโก พบว่าร้อยละ 21 ของผู้หญิงที่เคยแต่งงานหรือยังอยู่กับสามีของตนในขณะนั้นเคยถูกทำร้ายร่างกาย งานวิจัยแห่งเมืองฟิตสเบิร์ก ได้พยายามเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้หญิงที่ไม่ถูกทำร้ายร่างกาย เพื่อหาขนาดของกลุ่มหญิงที่ถูกทำร้ายร่างกาย พบว่าร้อยละ 34 ของกลุ่มควบคุมดังกล่าวรายงานตนเคยถูกคู่รักหรือสามีใช้ความรุนแรงทางร่างกาย ซึ่งจากงานวิจัยดังกล่าวนี้ ทำให้กล่าวได้ว่าในแต่ละปีผู้หญิงชาวอเมริกันมากกว่า 1,500,000 คน ถูกทำร้ายร่างกายจากสามีหรือคู่รัก อย่างไรก็ตามประมาณกันว่า จำนวนตัวเลขดังกล่าวยังต่ำกว่าความเป็นจริงมาก และอาจมีมากกว่าตัวเลขนี้ถึงสองเท่า จากงานวิจัยของ สเตริช, เจลล์ และสไตน์เมิร์ซ (Straus Gelles and Suzanne Steinmetz) ในครอบครัวชาวอเมริกัน พบว่า ร้อยละ 49 มีการใช้ความรุนแรงทำร้ายร่างกาย จำนวนนี้ร้อยละ 27 สามี เป็นฝ่ายใช้ความรุนแรง อีกร้อยละ 24 ภรรยาเป็นผู้ใช้ความรุนแรง ซึ่งสเตริช ได้อธิบายว่า ผู้ชายมีขนาดรูปร่างที่ใหญ่โตกว่าผู้หญิง เรียวแรงและพลังมากมกว่า จึงเป็นฝ่ายที่ตอบโต้มักจะใช้ความรุนแรงมากกว่า สเตริช และผู้ร่วมงาน ได้อภิปรายงานวิจัยของเขาว่า อัตราการใช้ความรุนแรงที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บ พบในผู้ชายมากกว่า ยกตัวอย่างเช่น การทำร้ายร่างกาย หรือใช้อาวุธ เช่น ปืน มีด ต่อภรรยาหรือคู่ของตนที่เป็นผู้หญิง มักพบว่าในครอบครัวที่มีการใช้ความรุนแรงนั้น มักจะเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวซ้ำแล้วซ้ำเล่า เป็นที่น่าตกใจเมื่อจำนวนของครอบครัวที่สามีใช้ความรุนแรงกับภรรยาที่กำลังตั้งครรภ์ มีมากขึ้นอย่างน่าใจหาย ผลที่เกิดขึ้นจะทำให้เกิดการบาดเจ็บในบางรายถึงกับแท้งลูก (Browne 1984:10-13)

ผลการบาดเจ็บที่กรณีศึกษาได้รับ

จากการศึกษาที่ได้ พบว่าผลการบาดเจ็บที่กรณีศึกษาได้รับ ได้แก่ บาดแผลธรรมดาที่ไม่มีเลือดไหล เช่น พกช้ำ ตามร่างกาย ร้อยละ 70 บาดแผลที่เกิดจากการฉีกขาดของผิวหนังมีเลือดไหล ร้อยละ 35 บาดแผลที่อวัยวะภายในได้รับความกระทบกระเทือนร้อยละ 20 และ บาดแผลที่มีการหักของกระดูก ร้อยละ 15 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยของ The Minnesota Department of Corrections ศึกษาผู้หญิงจำนวน 966 ราย ในจำนวนนี้พบว่า ร้อยละ 95 ผู้หญิงเหล่านี้ถูกทำร้ายร่างกาย โดยสามีและอาการบาดเจ็บมีมากเป็น 3 เท่า ของฝ่ายภรรยาทำต่อสามี อาการเจ็บป่วยที่พบมากคือ มีรอยถลอกและพกช้ำ นอกจากนี้

ถ้าการทำร้ายร่างกายเกิดขึ้นในขณะที่หญิงนั้นตั้งครรภ์ ทำให้เพิ่มความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บและการแท้งบุตร จากปกติถึง 12 เท่า ข้อมูลจากองค์การสหประชาชาติได้สำรวจ อาการบาดเจ็บที่หญิงถูกสามีทำร้ายร่างกาย มีตั้งแต่พชั้ชั้ธรรมดา ไปจนถึงขึ้นบาดเจ็บจนกระดูกหัก รวมไปถึงการทำร้ายจนใบหน้าเสียโฉม และในบางครั้งผลที่เกิดขึ้น อาจนำไปสู่ความรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้ (United Nations 1983:95) สอดคล้องกับการศึกษาของ มุลนิธิเพื่อนหญิงพบว่า ผลจากการมีพฤติกรรมใช้ความรุนแรงของสามีที่กระทำต่อภรรยา พบว่าร้อยละ 39.51 มีการบาดเจ็บเล็กน้อย ซึ่งได้แก่ แผลฟกช้ำ ซึ่งยังไม่ถึงขั้นต้องนอนโรงพยาบาล ร้อยละ 7.41 ภรรยาถูกทำร้ายจนถึงขนาดเจ็บสาหัสถึงพิการ ต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลเป็นเวลานาน ร้อยละ 48.14 ไม่ได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย แต่ถูกสามีข่มขู่ด่าว่าด้วยถ้อยคำอันหยาบคาย และยังมีผลของความรุนแรงอื่น ๆ ไม่ได้ระบุ ร้อยละ 3.70 (ศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง 2536:10-22) ได้มีการศึกษาว่า เมื่อความรุนแรงระหว่างชายและหญิงเกิดขึ้น ฝ่ายใดจะเป็นฝ่ายลงมือทำร้ายร่างกายมากกว่ากัน จากการศึกษาของสเตรซ จีลส์ และสไตน์เมอร์ตซ์ (Straus Gells and Steinmertz) ศึกษาในครอบครัวชาวอเมริกัน พบว่าร้อยละ 49 ของครอบครัวที่รายงานว่ามีอาการกระทำรุนแรงโดยใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่ง ในจำนวนนี้ร้อยละ 27 สามีเป็นผู้กระทำ และร้อยละ 24 ภรรยาเป็นผู้กระทำ สเตรซ และผู้ร่วมงาน ได้ให้ข้อสังเกตว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะฝ่ายชายมีขนาดรูปร่างทางสรีระที่ใหญ่โตกว่า รวมทั้งความแตกต่างทางโครงสร้างอื่น และผู้ชายมีแนวโน้มใช้ความรุนแรงมากกว่าผู้หญิง ส่งผลให้มีลักษณะความรุนแรงของความบาดเจ็บที่แตกต่างกัน และผู้ชายสามารถหลีกเลี่ยง การเป็นผู้ถูกทำร้ายได้ดีกว่าผู้หญิง (Straus Gells and Steinmetz 1981:577-579) ไมล์เดรด เพจโลว์ (Mildred Pagelow) ได้กล่าวว่า ผู้ชายโดยเฉลี่ยแล้ว มีความแข็งแรงมากกว่าผู้หญิง ดังนั้นถ้าหากผู้ชายเลือกที่จะกระทำรุนแรงได้ตอบ มักใช้วิธีความรุนแรงกว่า แต่ผู้ชายก็สามารถเลือกที่จะป้องกันตนเองได้ โดยวิธีที่ปราศจากความรุนแรง

การแจ้งความต่อหน่วยงานราชการ

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า กรณีศึกษาจำนวน 20 ราย ได้นำเรื่องที่ตนถูกสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย ไปแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพียงร้อยละ 10 เท่านั้น มีจำนวนถึงร้อยละ 70 ที่ไม่ได้แจ้งความ เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องส่วนตัว และหวาดกลัวว่าสามีจะทำร้าย

รุนแรงขึ้น ประกอบกับความอับอายต่อสาธารณชน ร้อยละ 10 แจ้งความแต่ได้ถอนแจ้งความ ในภายหลังเนื่องจากถูกสามีข่มขู่ และบังคับให้ไปถอนแจ้งความ ร้อยละ 10 ได้ไปแจ้งความ แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่รับแจ้งความ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่าเป็นเรื่องส่วนตัว เป็น เรื่องของครอบครัว สามีกรรยาทะเลาะกันเหมือนลั่นกับฟัน ซึ่งจากการรายงานในต่างประเทศ ได้พบกรณีที่คล้ายคลึงกับการศึกษาของผู้วิจัย จากการศึกษาของสำนักงานสำรวจอาชญากรรม แห่งชาติ ในสหรัฐอเมริกา ในช่วงปี พ.ศ.2511-2525 พบว่าผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของความ รุนแรงในครั้งแรก มีอัตราเสี่ยงที่จะได้รับความรุนแรงซ้ำอีก ถึงร้อยละ 32 ที่ถูกทุบตีซ้ำ ร้อยละ 48 ที่ไม่กล้าแจ้งความกับตำรวจเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องส่วนตัว มีร้อยละ 49 และ กลัวถูกคุกคามลงโทษจากสามีหรือชายคนรัก อีกร้อยละ 12 ส่วนพวกที่ไปแจ้งความกับตำรวจนั้น จุดประสงค์ส่วนใหญ่ก็หวังว่าจะป้องกันไม่ให้เกิดการทุบตีรุนแรงอีก เพราะความรุนแรงของ ปัญหาทำให้เจ้าหน้าที่ทางกฎหมายพิจารณาว่าปัญหานี้เป็นอาชญากรรม ทางที่จะแก้ปัญหานี้ต้องใช้ กระบวนการทางอาญาเข้าช่วยด้วย (ศูนย์ข่าวผู้หญิง 2534:4-5) ในประเด็นของกฎหมาย เกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ในแง่ของการทำร้ายร่างกายภรรยา ถือว่าเป็นความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญาแห่งประเศไทย และกฎหมายยังให้สิทธิแก่คู่สมรสในการร้องขอต่อ ศาลเพื่อแยกกันอยู่ และใช้เป็นเหตุในการฟ้องหย่าได้ หากการอยู่ร่วมกันเป็นอันตรายต่อร่างกาย (ประดิษฐ์ เอกมณี 2534:17-18) นอกจากนี้จากการค้นคว้าของผู้วิจัยในรายงานจากต่าง ประเทศในประเด็นของการแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจดังต่อไปนี้ จากการสำรวจพบว่าผู้ หญิงที่ถูกทำร้ายร่างกายเหล่านี้ส่วนใหญ่เคยได้ร้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ของ รัฐ เช่น กรมตำรวจ จากการบันทึกข้อมูลของเมืองดีทรอยต์ และเมืองแคมบัส พบว่า ร้อยละ 80 ถึง 90 ได้โทรศัพท์ไปแจ้งความต่อตำรวจ น้อยที่สุด 1 ครั้งในเวลา 2 ปี ก่อนที่จะเกิด การมาตกรรมนั้น และในจำนวนนี้ร้อยละ 54 เคยโทรศัพท์ขอความช่วยเหลือ 4 ถึง 5 ครั้ง ในเมืองชิคาโก มีการรายงานว่า ผู้หญิงที่ถูกสามีหรือคนรักทำร้ายร่างกาย ได้แจ้งความต่อ ตำรวจ 4 ถึง 5 ครั้งเช่นกัน ก่อนที่ผู้หญิงเหล่านี้จะมาตกรรมสามีตนเอง เพื่อป้องกันตัว วูล์ฟแกงจ์ (Walfgang 1967) กล่าวว่า สาเหตุที่ภรรยาถูกสามีฆ่าตาย ส่วนมากไม่ได้เกิด จากอาวุธ แต่เป็นเพราะการทำร้ายร่างกาย เช่น การใช้ศีรษะโขกกับของแข็ง ตูหรือผนังห้อง บิบบค หรือซ้อมจนเสียชีวิต แองเจลา บราวน์ (Browne, 1987) กล่าวว่า ผู้หญิง ที่มาตกรรมสามีเนื่องจากป้องกันตัวให้พ้นจากการถูกสามีทำร้ายร่างกายนั้น เมื่อไปแจ้งความ

ต่อตำรวจมักประสบความล้มเหลวในระบบการทำงานของตำรวจเกี่ยวกับการปกป้อง และช่วยเหลือเธอจากการถูกสามีทำร้ายร่างกาย ที่มีความล่าช้าในแง่ของการเข้าจับกุม ดำเนินการสอบสวน เรย์มอนด์ พาร์นาซส์ (Parnas, 1972) ได้ศึกษาสาเหตุที่ทำให้การทำงานของตำรวจล่าช้าเมื่อไปแจ้งความ พบว่า ตำรวจส่วนใหญ่จะไม่จับกุม สามีที่ทำร้ายร่างกายภรรยาเพราะมีความเห็นว่า ผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย ไม่ต้องการให้สามีถูกตำรวจจับ แต่ต้องการให้ตำรวจเข้ามาแทรกแซง เพราะตำรวจเป็นบุคคลที่มีอำนาจ และสามารถหยุดสถานการณ์ที่เธอถูกทำร้ายร่างกายได้โดยฉับพลัน ผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายยังต้องการความช่วยเหลือด้านการเงินจากสามี ดังนั้นเธอจึงไม่ต้องการให้ตำรวจจับกุมสามี ผู้หญิงมีความรู้สึกว่าการถูกสามีทำร้ายร่างกาย เป็นปัญหาส่วนตัว เป็นเหตุการณ์ส่วนตัว ถึงแม้เธอจะมีความรู้สึกหวาดกลัวสามีก็ตาม ผู้หญิงมักถูกทำร้ายร่างกายรุนแรงมากขึ้น ถ้าหากเธอไปแจ้งความให้สามีถูกตำรวจจับและผู้หญิงมักจะเปลี่ยนใจไปถอนแจ้งความ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้สถิติของการแจ้งความและการดำเนินตามกฎหมายอยู่ในระดับที่ต่ำ นอกจากนี้การที่ตำรวจเข้าไปแทรกแซงในปัญหาสามีทำร้ายร่างกายภรรยา ยังเต็มไปด้วยความเห็นอกเห็นใจและให้ความช่วยเหลือมีน้อยรายมากที่ตำรวจถือว่าเป็นอาชญากรรม ในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา มีงานวิจัยเกือบทุกชิ้นที่แสดงให้เห็นถึงภาคความคิดของตำรวจต่อการมองปัญหาสามีทำร้ายร่างกาย ภรรยาว่า ไม่ใช่อาชญากรรม การที่ตำรวจให้ความช่วยเหลือทางอ้อม คือ การที่ตำรวจมองว่าเป็นเรื่องที่ยอมความและสามีภรรยาสามารถกลับมาคืนดีกันได้ เพียงแต่ตำรวจมีหน้าที่ใกล้เคียงประนีประนอมให้ สถานการณ์เย็นลงเท่านั้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นจะเกิดเพียงเฉพาะชนชั้นที่มั่งคั่งจะกินในสังคมเท่านั้น ในกลุ่มของคนผิวดำ และมีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน การปฏิบัติของตำรวจจะแตกต่างกันมาก ผู้หญิงที่มาจากกลุ่มดังกล่าวจะได้รับการปฏิบัติที่หยามคาย ถูกบังคับ ขู่脅 และตำรวจมักจะไม่ทำหน้าที่ใกล้เคียงให้ ดังนั้นจึงทำให้ผู้หญิงผิวสี และผิวดำที่มีฐานะยากจน มักลังเล ไม่ไปแจ้งความต่อตำรวจ และมีความหวาดกลัวว่า สามีรู้จะตามมาทำร้ายร่างกายเธอหนักขึ้น (Stanko 1985 : 111 - 112) ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาในประเทศไทย ซึ่งกรณีศึกษาได้ให้เหตุผลแก่ผู้วิจัย คล้ายคลึงกับงานวิจัยในต่างประเทศ เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ที่ยังคงมองปัญหาสามีทำร้ายร่างกายภรรยาว่าเป็นเรื่องส่วนตัวภายในครอบครัว ไม่นานก็จะกลับมาคืนดีกัน จึงไม่รับแจ้งความ หรือแจ้งความแต่ไม่ดำเนินคดีนอกจากมีภรรยายังมีความหวาดกลัวว่าหากสามีรู้เรื่องจะกลับมาทำร้าย

ร่างกายตนเองหนักยิ่งขึ้น

ส่วนที่ 5.4 ผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตของหญิงที่ถูกสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย

จากผลการศึกษาของผู้วิจัยในด้านผลกระทบทางด้านสุขภาพจิต โดยใช้การประเมินจากแบบวัดสุขภาพจิต SCL-90 พบว่าเป็นจำนวนพวกรณีศึกษาทั้ง 20 คน มีความผิดปกติทางสุขภาพจิตอย่างน้อย 1 ด้าน ถึงจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 55 อีก 9 คน ที่ไม่มีความผิดปกติทางสุขภาพจิต ในจำนวน 11 คน นี้ มีความผิดปกติทางสุขภาพจิต 1 ด้าน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 36.36 มีความผิดปกติทางสุขภาพจิต 2 ด้าน 5 ด้านและ 8 ด้าน อย่างละ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 18.18 และมีความผิดปกติทางสุขภาพจิต 3 ด้าน จำนวน 1 คน ร้อยละ 9.09 จากการเปรียบเทียบคะแนนด้านสุขภาพจิตกับเกณฑ์มาตรฐานในคนไทย พบว่า กรณีสึกษาจำนวน 20 คน มีคะแนนสุขภาพจิตที่สูงกว่าคะแนนมาตรฐาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความบ้าคิดบ้าทำ (Obsessive-compulsive) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ด้านความซึมเศร้า (Depression) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ด้านความวิตกกังวล (Anxiety) และด้านความก้าวร้าว (Hostile) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งมีความสอดคล้องกับ การศึกษาของโรนชาวิลล์ (Rounsaville) ซึ่งศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นในหญิงที่ถูกทำร้ายร่างกายจากคู่ของตน พบว่ามีระดับความซึมเศร้า (Depression) ในระดับสูง ในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีถึงร้อยละ 80 ที่มีอาการสอดคล้องกับอาการซึมเศร้า ซึ่งโรนชาวิลล์ได้อธิบายว่า เป็นผลของความรู้สึกที่ได้รับการปฏิบัติด้วยการใช้ความรุนแรงและยังพบอีกว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้พัฒนาความรู้สึกซึมเศร้ามาสู่ความรู้สึกท้อแท้สิ้นหวัง (Helplessness) และมีความรู้สึกด้านอื่นในทางลบด้วย จากงานวิจัยในสหรัฐอเมริกา และนิวซีแลนด์ โดยการตอบแบบสอบถามในผู้หญิงที่ถูกทำร้ายร่างกายจากคู่ของเธอพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มสตรีปกติในเรื่องของความภาคภูมิใจในตนเอง (Self esteem) การรู้จักปกป้องในสิทธิของตน (Assertiveness) การรับรู้ความเป็นจริง (Reality perception) เช่น อะไรที่ถือว่าเป็นพฤติกรรมปกติ หรือใครจะเป็นผู้รับผิดชอบในกรณีที่มีการทำร้ายร่างกาย (United Nations 1991:8)

จากการศึกษาของฟลินน์ (Flynn 1986) กล่าวถึงผลกระทบในด้านการสูญเสียความสามารถทางสังคมในหญิงที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายว่าผู้หญิงเหล่านี้จะรู้สึกหมดหนทาง ท้อแท้

มีความรู้สึกสูญเสียอำนาจ และสูญเสียความภาคภูมิใจในตนเอง (Flynn 1986 : 14)
 ไซมอนด์ (Symonds 1980) กล่าวถึงลำดับขั้นของผลกระทบของหญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการถูก
 ทำร้ายร่างกายจากสามีมี 4 ขั้นตอน ลำดับแรกจะรู้สึกตกใจ ไม่เชื่อว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นกับตน
 เกิดอาการปฏิเสธ ต่อมาเมื่อผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อยอมรับความจริงมากขึ้น จะเริ่มเข้าสู่ลำดับที่
 สองคือเกิดความทบทวนเรื่องราวของชีวิตในอดีต และตั้งใจว่าจะพยายามทำทุกอย่างให้ดีขึ้น
 และในขั้นสุดท้ายทำให้กลายเป็นบาดแผลทางจิตใจ ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อจะมีอาการถดถอย
 ของวุฒิภาวะทางจิตใจ (Regression of Maturation) เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ตน
 ถูกสามีทำร้ายร่างกายและจิตใจเป็นเวลานาน จะเกิดการถดถอยลงไปสู่พฤติกรรมในสมัย
 วัยเด็ก เช่น มีความอ่อนแอยอมพ่ายแพ้ และถือเอาแต่ความพอใจของตนเอง ถ้าหากขั้นตอนนี้
 ยังคงดำเนินต่อไปจะทำให้เกิดการเลียนแบบความก้าวร้าว ซึ่งไซมอนด์เรียกว่าเป็นพยาธิสภาพ
 ที่ได้รับการถ่ายทอด (Pathological transference) หมายถึงการที่ผู้หญิงที่เป็นฝ่ายถูก
 สามีใช้ความรุนแรงตลอดเวลา จะเลียนแบบความก้าวร้าวจากสามีเข้ามาสู่ตนเอง
 (Dotton 1988:93-95)

ผู้หญิงที่ตกอยู่ในสภาพถูกสามีหรือคู่รักทำร้ายร่างกาย ต้องทนอยู่อาจเป็นเวลา
 เพียงชั่วคราว เป็นวัน เป็นเดือน เป็นปี หรือ นับสิบปี และไม่สามารถรู้ล่วงหน้าว่าจะเกิดเหตุ
 การณ์ดังกล่าวอีกเมื่อใด ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นของหญิงที่ถูกสามีหรือคนรักทำร้ายครั้งแรกจะรู้สึกตกใจ
 และไม่เชื่อตัวเองว่า เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นจริง ๆ บางรายแก้ปัญหาด้วยการหันหน้าเข้าปรึกษา
 ทหารหรือกับสามี บางรายพยายามเลี่ยงด้วยการใช้ความเจ็บ และพยายามตีตัวออกห่างเพื่อยุติ
 ความสัมพันธ์ หลายรายรู้สึกที่ต้องเก็บเรื่องนี้เป็นความลับ เพราะคิดว่าเป็นเรื่องน่าอับอาย
 ไม่มีใครเชื่อ และกลัวว่าจะถูกผู้อื่นตัดสินใจว่าเธอเป็นคนแบบไหน ผู้หญิงที่มาตกรรมสามี
 นั้นไม่พยายามที่จะขอความช่วยเหลือ แม้ว่าจะถูกทำร้ายร่างกายในหนแรก ๆ เนื่องจากรู้สึก
 ตกใจ ลับสนและเกิดความละอาย ผู้หญิงบางคนพยายามตีจากคู่ของเธอ และมักใจอ่อนเพราะ
 สามีกลับขอโทษและพูดว่าจะไม่ใช่ความรุนแรงอีก ความบาดเจ็บที่เกิดในผู้หญิงจะมีตั้งแต่บาดแผล
 พกชำรุดธรรมดา ไปจนถึงกระดูกหักหรือมีอาการพิการอย่างถาวร ทั้งจากระบบการได้ยีน สายตา
 หรือเป็นแผลเป็นตามใบหน้า ได้มีการรายงานอาการที่เกิดขึ้นได้แก่มีอาการซึมเศร้า นอน
 ไม่หลับ น้ำหนักเพิ่มหรือลดมากกว่าปกติ วิตกกังวล ประสาทอ่อน หวาดผวา หงุดหงิดฉุนเฉียว
 ง่าย บางคนที่มีความคิดอยากฆ่าตัวตาย และซึมเศร้ามากขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าถูกทุบตีเป็นประจำ

ฟิลลิส เฮสท์เลอร์ (Phillis Hestler) อธิบายไว้ว่า ความรู้สึกซึมเศร้าเป็นความรู้สึก หรือ เป็นภาวะโศกเศร้าที่เกิดขึ้น อย่างต่อเนื่อง ที่มีต่อเหตุการณ์ที่ตนไม่เคยประสบมาก่อน ผู้หญิง ที่ถูกสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย จะมองตนเอง ประสบกับความล้มเหลว มักแยกตัวจากสังคมมีความ รู้สึกว่าตนเองสมควรถูกตัดสินให้ลงโทษจากสามี ในขณะที่เดียวกันก็สามารถได้รับการปกป้องจาก สามีด้วย เนื่องจากเหตุผลในทางปฏิบัติแล้ว ผู้หญิงในสังคมจะถูกมองว่าไม่สามารถพึ่งพาหรือ ช่วยเหลือตนเองได้ไม่ว่าจะจะเป็นด้านการเงิน ที่พักอาศัย หรือแม้แต่สิทธิที่จะใช้ชีวิตคู่กับสามี อย่างเสมอภาค เท่าเทียม หรือสิทธิที่จะไปจากความสัมพันธ์ที่สร้างความเจ็บปวดได้ ผู้หญิงมัก รู้สึกว่าตนเองอ่อนแอ ไม่สามารถตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง ขาดความมั่นใจในตนเอง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ประกอบกันเข้า เหมือนสิ่งทำให้ผู้หญิงติดอยู่ในกับดัก ที่จำเป็นต้องดำรง ความสัมพันธ์กับสามีที่ชอบใช้ความรุนแรง (Stanko 1985:56-57)

ในประเทศไทย มุลนิธิผู้หญิงได้ทำการศึกษาผลกระทบของผู้หญิงที่มาขอรับคำปรึกษาจากปัญหาสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย มีอาการเปลี่ยนแปลงทางบุคลิกภาพ จากอาการปกติ ไปสู่อาการหวาดผวา มีอารมณ์ก้าวร้าวรุนแรงขึ้น 6 รายจาก 11 ราย ถูกสามีทำร้ายร่างกาย จนพิการ 1 ราย ถูกตำรวจจับเพราะโต้ตอบทำร้ายสามี 1 ราย และต้องลาออกจากงาน 1 ราย เพราะทนอับอายเนื่องจากร่างกาย เจ็บช้ำทุกครั้งที่ถูกสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย จำนวน 3 ราย จากการศึกษาผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตใจของผู้วิจัย ในหญิงที่ถูกสามีทุบตีทำร้ายร่างกายจำนวน 20 ราย มีผู้ที่มีความผิดปกติทางสุขภาพจิตถึง 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 55 ในจำนวนนี้มีอาการซึมเศร้า (Depression) ร้อยละ 35 รองลงมาได้แก่ความรู้สึกมีอาการทางกาย (Somatization) และความรู้สึกก้าวร้าว (Aggression) ร้อยละ 25 และมีความบ้าคิดบ้าทำ (Obsessive and compulsive) ความกลัวโดยไม่มีเหตุผล (Phobia) ร้อยละ 20 จะเห็นได้ว่า ผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตสามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ ความรู้สึกซึมเศร้าและความรู้สึกในทางก้าวร้าว มีแนวโน้มว่าถ้าหากหญิงที่ตกอยู่ในสภาพที่ถูก ทุบตีเป็นประจำ อาจนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา และส่งผลกระทบที่แผ่ขยายออกไป จากจุด เริ่มต้นปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งผลการศึกษาของมนทิพย์ ดาราศรีศักดิ์ ใน หญิงที่ก่อ คดีฆ่าสามี มากกว่าร้อยละ 50 เกิดจากการที่หญิงมีความบันดาลโทสะเนื่องจากถูกสามีทำร้าย ร่างกายและจิตใจ (มนทิพย์ ดาราศรีศักดิ์ 2527 : 58) เช่นเดียวกับในสหรัฐอเมริกาปรากฏ คดีฆาตกรรมระหว่างคู่สมรสด้วยสาเหตุการทุบตีถึงร้อยละ 25 ของคดีฆาตกรรมที่เกิดขึ้นทั้งหมด

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ และสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดปัญหาสามัญที่ทำร้ายร่างกายภรรยาซึ่งเป็นปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ตลอดจนผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตของภรรยาที่ถูกสามัญที่ทำร้ายร่างกายโดยทำการศึกษาเป็นรายกรณีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นผู้หญิงที่ถูกสามัญที่ทำร้ายร่างกาย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่ยอมรับความช่วยเหลือจากมูลนิธิเพื่อนหญิงและมูลนิธิเด็กอ่อนในชุมชนแออัดคลองเตย ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2537 โดยผู้ที่ได้รับการคัดเลือกมาเป็นกรณีศึกษาจะต้องมีความสมัครใจและให้ความร่วมมือ เกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว เมื่อครบกำหนดเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ปรากฏว่าได้ตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 20 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ ประวัติส่วนตัว ประวัติครอบครัว ประวัติส่วนตัวของสามี ลักษณะครอบครัว จำนวนบุตร การทุพบุต ประวัติการสมรสของกรณีศึกษา ปัจจัยที่นำไปสู่ความรุนแรง ลักษณะความรุนแรงที่กรณีศึกษาถูกกระทำ ผลการบาดเจ็บที่กรณีศึกษาได้รับ และการแจ้งความต่อหน่วยงานราชการ

2. แบบวัดสุขภาพจิต SCL-90 (Symptom Checklist-90) เพื่อวัดระดับสุขภาพจิตทั้ง 9 ด้าน

สรุปสาระสำคัญที่พบจากการศึกษาวิจัย มีดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของกรณีศึกษาซึ่งเป็นผู้หญิงที่ถูกสามัญที่ทำร้ายร่างกายจำนวน 20 ราย ช่วงอายุ 21-35 ปี มีมากที่สุด คือ ร้อยละ 45 ระดับการศึกษาศึกษาชั้นประถม 4 ถึง ประถม 7 มีมากที่สุด จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 45 ข้อมูลด้านอาชีพ ประกอบด้วยอาชีพรับจ้างทั่วไปและอาชีพกรรมกรพบมากที่สุด ร้อยละ 35 ข้อมูลรายได้พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ 3,000-5,000 บาท ร้อยละ 30 ประวัติการสมรส พบว่าการสมรสครั้งนี้เป็นครั้งที่ 1 มีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 65 ข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาการสมรส

ของกรณีศึกษา สรรสเป็นเวลา 1-7 ปี พบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทางด้านสามี เกี่ยวกับอายุ พบว่า มีอายุระหว่าง 21-35 ปี มีมากที่สุด ร้อยละ 65 ข้อมูลด้านอาชีพ ประกอบอาชีพกรรมกรและรับจ้างทั่วไปมีมากที่สุด ร้อยละ 45 ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ พบว่ารายได้ระหว่าง 1,000-3,000 บาทต่อเดือนร้อยละ 35

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์เฉพาะหน้าที่ทำให้เกิดการทำร้ายร่างกาย พบว่าปัญหาเกี่ยวกับรายได้ไม่เพียงพอ หรือปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ พบมากถึงร้อยละ 50 รองลงมาได้แก่ สามีเป็นคนไม่รับผิดชอบครอบครัวมีภรรยาน้อย ร้อยละ 35 ต่อมาคือปัญหาเกี่ยวกับสามีชอบดื่มสุรา เมมาแล้วชอบอาละวาด ทำร้ายร่างกายภรรยา ร้อยละ 25 ติดยาเสพติด ร้อยละ 20 สามีติดการพนัน ร้อยละ 15 สามีมีอารมณ์โมโหร้ายร้อยละ 15 และสามีเคยมีอาการทางจิต ร้อยละ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะความรุนแรงที่กรณีศึกษาถูกกระทำ ส่วนมากมักถูกทำร้ายด้วยการใช้อวัยวะของร่างกาย เช่น การปลักแรง ๆ ทุบตี ต่อย เตะ คิดเป็นร้อยละ 60 จับศีรษะโขกกับพื้นหรือผนังห้องร้อยละ 20 ใช้ความรุนแรงด้วยวาจาหยาบคายร้อยละ 35 ใช้ปืนช้อนและใช้ของแข็งทุบมือข้อมือร้อยละ 15 และชู้ด้วยมีดร้อยละ 5 เมื่อเกิดความรุนแรงขึ้นมีการทุบตีบุตรด้วยร้อยละ 75 ในกรณีนี้กรณีศึกษาได้นำเรื่องเข้าแจ้งความที่สถานีตำรวจ ร้อยละ 10 ไม่เข้าแจ้งความร้อยละ 70 แจ้งความแต่ได้ถอนแจ้งความภายหลังร้อยละ 20 เข้าแจ้งความ แต่ทางสถานีตำรวจไม่รับแจ้งความร้อยละ 10 ผลของการถูกทุบตีทำร้ายร่างกายของกรณีศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 70 มีบาดแผลธรรมดา เช่น ฟกช้ำ ดำเขียวตามบริเวณร่างกายและใบหน้าร้อยละ 35 เกิดบาดแผลที่มีการฉีกขาดของผิวหนัง มีเลือดไหล ร้อยละ 20 เกิดบาดแผลที่อวัยวะภายในได้รับความกระทบกระเทือน และร้อยละ 15 เกิดบาดแผลที่มีกระดูกหัก

ส่วนที่ 4 ผลกระทบทางด้านสุขภาพจิต พบว่ามีความสูงกว่าปกติอย่างน้อยหนึ่งด้าน โดยอาศัยเกณฑ์ของแบบวัดสุขภาพจิต SCL-90 (Symptom Distress Checklist-90) มีจำนวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 55 และ ไม่มีความผิดปกติทางสุขภาพจิตจำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 45 จำแนกตามปัญหาสุขภาพจิตในแต่ละด้าน ดังนี้ด้านความรู้สึกว่ามีอาการทางกายร้อยละ 25 ด้านความย่ำคิดย่ำทำ ร้อยละ 20 ด้านความรู้สึกอ่อนไหวด้านมนุษยสัมพันธ์ ร้อยละ 15 ด้านความซึมเศร้า ร้อยละ 40 ด้านความวิตกกังวล ร้อยละ 15 ด้านความก้าวร้าว ร้อยละ 25 ด้านความกลัว โดยไม่สมเหตุผล ร้อยละ 20 ด้านความคิดหวาดระแวง ร้อยละ

15 และด้านความมีลักษณะสื่อแสดงวิกลจริต ร้อยละ 10 เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนปัญหาสุขภาพจิตของกรณีศึกษากับเกณฑ์มาตรฐาน พบว่า มีปัญหาด้านสุขภาพจิต 4 ด้าน ที่มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความขี้คิดขี้ทำ ความวิตกกังวลและความก้าวร้าวที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และด้านความซึมเศร้าที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ข้อเสนอแนะและแนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ผลการศึกษาในเรื่องปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยศึกษาเฉพาะกรณีผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตในหญิงที่ถูกสามีทุบตีทำร้ายร่างกาย ทำให้ทราบว่าปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่สามารถพบได้ ในทุกระดับการศึกษา รวมถึงระดับอาชีพ ซึ่งส่วนมากแล้วยังมีการเข้าใจผิดว่า ปัญหาสามีทุบตีภรรยา นั้น มักจะเกิดขึ้นเฉพาะในชนชั้นที่มีการศึกษาต่ำ ประกอบอาชีพ กรรมกร หรืออาชีพรับจ้างทั่วไป รวมทั้งมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำด้วย แต่ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีตั้งแต่ในครอบครัวที่ไม่ได้รับการศึกษาไปจนถึงปริญญาตรี ประกอบอาชีพ ตั้งแต่ว่างงานไปจนถึงรับราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ ระดับรายได้ มีตั้งแต่ต่ำกว่า 1,000 บาท ต่อเดือน ไปจนถึง 10,000 บาทขึ้นไปต่อเดือน ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าปัญหาที่นำไปสู่การทะเลาะวิวาท และสามีใช้กำลังทุบตีทำร้ายภรรยา นั้น ส่วนใหญ่เกิดจากรายได้ไม่เพียงพอใช้จ่ายในครอบครัว รองลงมาได้แก่สามีไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว มีนิสัยเจ้าชู้มีภรรยาน้อย นอกนั้นเกี่ยวกับสามีดื่มสุรา เมามายอาละวาดทำร้ายร่างกายภรรยา และเกี่ยวกับบุคลิกภาพเดิมของสามีที่เป็นคนมีอารมณ์โมโหง่าย มักควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ มักใช้อำนาจในร่างกายนำมาทำร้ายร่างกายภรรยา เช่น ผลัก เตะ ต่อย ทุบตี เป็นต้น ในจำนวนนี้เมื่อสามีและภรรยามีปากเสียงทะเลาะวิวาทกัน มักมีการทุบตีทำร้ายบุตรด้วย ในจำนวนที่สูงสุด และผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตต่อภรรยาพบว่า ภรรยามักมีความรู้สึกซึมเศร้า มีความวิตกกังวล ขี้คิดขี้ทำ และมีความรู้สึกก้าวร้าว ซึ่งถ้าหากตกอยู่ในสภาพที่ต้องถูกทุบตีเป็นประจำ อาจทำให้ภรรยาเกิดบันดาลโทสะ และอาจต่อสู้ป้องกันตัวเองบ้าง และอาจนำไปสู่เหตุการณ์ที่เศร้าสลด คือ ปรากฏตามสื่อมวลชน ที่เกิดเหตุการณ์ฆาตกรรมตายในครอบครัวได้ สำหรับแนวทางในการป้องกันและแก้ไข มองได้ 2 แนวทางคือ แนวทางในการป้องกัน ซึ่งเป็นแนวทางที่มีความสำคัญและรัฐบาลควรเข้ามามีส่วนร่วมในความสัมพันธ์กับปัญหานี้ อีกแนวทางคือการแก้ไข ซึ่ง

เป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ แต่มีความสำคัญในแง่การเฝ้าระวังรักษาไม่ให้เกิดเหตุการณ์ ความรุนแรงในครอบครัวบานปลายกลายเป็นปัญหาเรื้อรังของสังคมอีกต่อไป

แนวทางในการป้องกันความรุนแรงในระยะยาว และต้องทำอย่างค่อยเป็น ค่อยไป และต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ในการเปลี่ยนแปลงแก้ไข ค่านิยม เกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางเพศจะต้องมาจากความตระหนักของผู้เกี่ยวข้องและคนในสังคม ทั้งเพศชายและเพศหญิงว่า ปัญหาสามีทุพพิกาศที่ร้ายแรงทางกายกรรมจะทำให้เกิดผลเสียอย่างไรใน สังคมควรเริ่มจากส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ในระดับภาคีรัฐบาล ซึ่งควรให้ความสำคัญในระดับครอบครัว ทั้งในแง่มุมการส่งเสริมยกระดับคุณภาพชีวิตในครอบครัวให้ดีขึ้น และการป้องกัน ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใน ครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นสถาบันสังคมแรกในชีวิตของมนุษย์ที่จะได้รับโอกาสในการฝึกฝน ขัดเกลาให้เติบโตขึ้นมาเป็นสมาชิกที่ดีและไม่ดีของสังคมได้ โดยรัฐบาลสามารถทำให้เป็น รูปธรรม ได้จากการสร้างนโยบายผ่านเครือข่ายที่เป็นกลไกในการทำงาน เพื่อดูแลปัญหาใน ครอบครัว ดังนี้

1. กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีหน้าที่ดูแลป้องกันปัญหาในด้านสุขภาพทางกายและ ใจให้แก่ประชาชนปัญหาสามีทุพพิกาศที่ร้ายแรงทางกายกรรม เป็นปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญ ต่อคุณภาพ ของประชากรในประเทศ ดังนั้นกรมสุขภาพจิตอันประกอบด้วยจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคม สงเคราะห์ และพยาบาล จึงมีบทบาทสำคัญ เริ่มตั้งแต่ การให้ความรู้และเผยแพร่ให้แก่ประชา ชนทราบ เกี่ยวกับการใช้ชีวิตแต่งงาน หน้าที่ของครอบครัว หน้าที่ของสามี-ภรรยา หน้าที่ของ การเป็นพ่อแม่เพื่อให้ประชาชนโดยทั่วไปได้รับทราบ ทำโครงการให้คำปรึกษาแก่หนุ่มสาวที่จะ ใช้ชีวิตแต่งงานด้วยกัน ทั้งในรูปรายบุคคลและกลุ่มเพื่อให้ความรู้ สร้างความเข้าใจให้เห็นถึง ความสำคัญของบทบาทครอบครัวที่มีผลต่อสังคมในระยะยาว และเป็นการเตรียมความพร้อมให้ มีวุฒิภาวะทางด้านจิตใจ สร้างความรู้สึกลับผูกพันของหญิงและชายที่ต้องการจะแต่งงานกันในอนาคต รวมทั้งให้คำแนะนำเมื่อเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ตลอดจนเสนอแนวทางเลือกแก้ไข ปัญหาแก่ผู้ที่ประสบปัญหาดังกล่าว

2. ระบบการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญที่สามารถปลูกฝัง ทักษะในด้านความเสมอภาค สิทธิที่เท่าเทียมกันให้ถูกต้องในเรื่องสิทธิของเพศหญิงและเพศชาย โดยเน้นในการเสริมสร้าง คุณธรรมและจริยธรรม

ที่เป็นอยู่บนความเท่าเทียมและเสมอภาคระหว่างชายหญิง

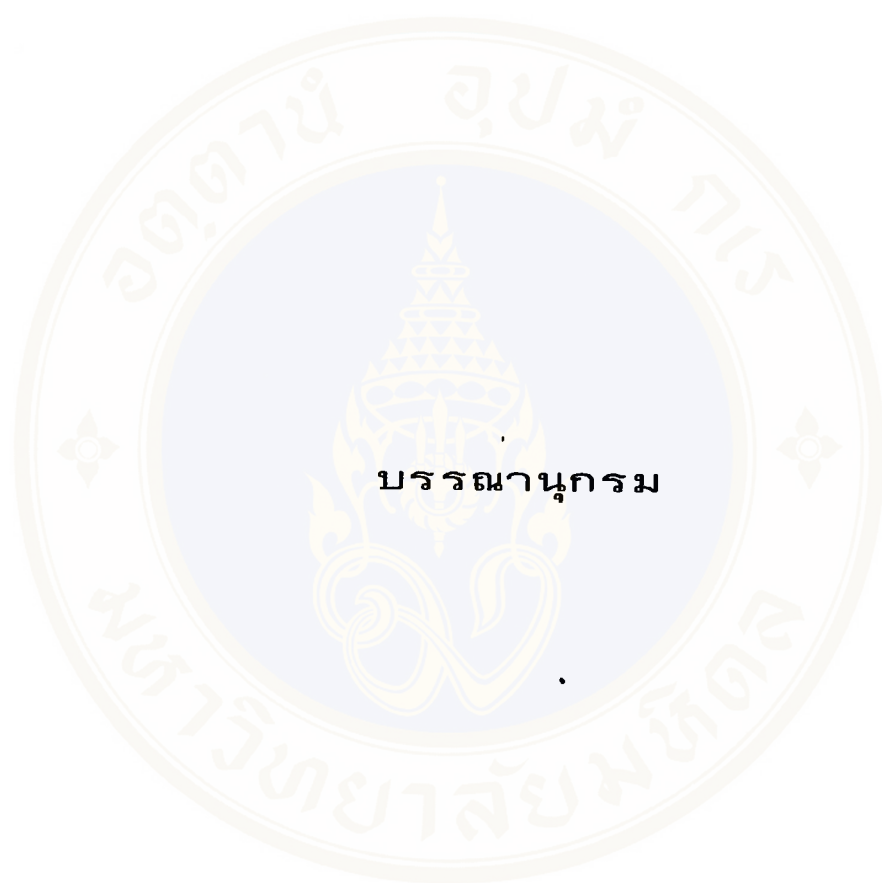
3. องค์กรเอกชน มีส่วนสำคัญในการช่วยป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว อีกทางหนึ่ง เนื่องจากมีความคล่องตัว และสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้โดยตรง ดังนั้น องค์กรเอกชนจึงควรมีการทำงานที่ประสานกันกับภาครัฐ ตลอดจนสามารถให้คำแนะนำปรึกษา ให้ความรู้ความเข้าใจในระดับชุมชนเกี่ยวกับการใช้ชีวิตครอบครัวในแง่มุมต่าง ๆ นอกจากนี้ องค์กรเอกชนควรมีการทำงานประสานกันเองภายในกลุ่ม องค์กรเอกชนที่ทำหน้าที่ป้องกัน และ ช่วยเหลือ กลุ่มหญิงที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย ตัวอย่างเช่น มูลนิธิผู้หญิง มูลนิธิเพื่อนหญิง เป็นต้น

4. สื่อมวลชน ในฐานะที่เป็นสื่อกลางในการนำความรู้เผยแพร่ให้แก่ประชาชน โดยผ่านทางภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือ หรือสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ ควรมีส่วนร่วมในการเสนอ ภาพรวมของความสำเร็จในสถาบันครอบครัว ตลอดจนชี้แนวทางในการแก้ไขปัญหาคือครอบครัว ที่ถูกต้อง สื่อมวลชนไม่ควรเสริมสร้างทัศนคติที่ผิด ๆ ในสังคมเกี่ยวกับค่านิยมทางเพศ แต่ควร เป็นสื่อในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางเพศกระตุ้นให้คนในสังคมและรัฐบาลให้หันมา พิจารณาแก้ไขปัญหาคือความรุนแรงในครอบครัว

5. กระบวนการยุติธรรม ในด้านข้อมูลต่าง ๆ กฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงใน ครอบครัว ควรจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาคือสามีทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา ในระยะสั้นควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อกระตุ้นให้เกิดการ บังคับใช้ กฎหมายและสิทธิทางศาลมากขึ้น การแก้ไขเพิ่มเติมมีหนทางความถึงการทำให้การใช้ ความรุนแรงในครอบครัวปรากฏเป็นความผิดที่เด่นชัดขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนเปลี่ยนแปลง วิธี พิจารณาคดีพิพาทระหว่างสามีภรรยาให้ครอบคลุมและเสมอภาคกัน ในระยะยาว การแก้ไข ปัญหาสามีทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา จะต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของทุกฝ่าย โดยมี การส่งเสริมให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น ตั้งแต่กระบวนการยุติธรรมถึงตำรวจ ตำรวจไม่ควรมองข้ามความสำคัญของปัญหานี้ ด้วยการเห็นว่าเป็นเพียงเรื่องในครอบครัว

ข้อจำกัดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาในลักษณะการสัมภาษณ์ข้อมูลที่เป็นเรื่องส่วนตัวภายในครอบครัว ทำให้ค่อนข้างลำบากในการเก็บข้อมูล เนื่องจากกรณีศึกษาบางรายเห็นว่าเรื่องปัญหาในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่ควรนำมาเปิดเผย จึงทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเพียง 20 คน ดังนั้นผลการศึกษาที่ได้จึงไม่สามารถนำมาใช้ในการสรุปครอบคลุมถึงกลุ่มประชากรได้อย่างไรก็ตามผู้วิจัยหวังว่าการศึกษาในครั้งนี้คงจะเป็นประโยชน์ในการกระตุ้นเตือนให้มีผู้หันมาสนใจ และศึกษาวิจัยปัญหาเกี่ยวกับสตรีบ้างไม่มากก็น้อย

บรรณานุกรม

กฤษฎี ชื่นศิริ และ วิจารณ์ วิชัยยะ. คู่มือการวินิจฉัยโรคทางจิตเวชตามระบบ DSM III-R.

ในโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา สถาบันสุขภาพจิต กรมการแพทย์

กระทรวงสาธารณสุข, 2536:240.

กลุ่มเพื่อนหญิง มุลนิธิฟอร์ด "สิทธิสตรีที่มีโอกาสสมัครส่งเสริมสิทธิ." กรุงเทพมหานคร : 2534.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. สตรี ความท้าทายจากปัจจุบันสู่ปี ค.ศ.2000. กรุงเทพมหานคร:สำนักงานส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2536.

จิรติ ดิงศักดิ์. ผู้หญิง แรงงานและชีวิตครอบครัว วิธีการวิเคราะห์การขจัดทางเพศ.

วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง 1 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2534) : 15-17.

จิรติ ดิงศักดิ์ และสุธีรา ตันชัยนันท์. "ทฤษฎีเกี่ยวกับสตรีศึกษา." ในรวมบทความประเด็นเรื่องสตรี หน้า 46. อมรา พงศาพิชญ์, บรรณาธิการ. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

ทวี ท้าวคำลือ. ปัญหาสุขภาพจิตในพนักงานขับรถเมล์. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุขภาพจิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2535.

ทัศนีย์ ปุวรรตน์. การศึกษาทัศนคติและบทบาทในครอบครัวของบุรุษที่มีผลต่อการพัฒนาสตรี.

วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2529.

ประดิษฐ์ เอกมณี. กฎหมายครอบครัวใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2534.

ปราณี รามสูตร. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2527.

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. "ครอบครัวสลาย : ปัจจัยภายในและภายนอก." วารสารสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา. 1 (มกราคม 2525) : 73.

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. การศึกษาสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวในข่าวหนังสือพิมพ์.

วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาประชากรศาสตร์.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2531.

ภัสสร ลินานนท์. "การศึกษาทัศนคติและค่านิยมของสตรีไทยเกี่ยวกับการสมรส." รวบรวมประเด็นเรื่องสตรี, หน้า 9. อมรา พงศาพิชญ์, บรรณาธิการ. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

มาลี พงษ์สาวลี. "สตรีกับกฎหมาย." รวบรวมประเด็นเรื่องสตรี, หน้า 278.

อมรา พงศาพิชญ์, บรรณาธิการ. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

มิ่งขวัญ สกุลศรีผ่อง. "พฤติกรรมต่อต้านสังคมในเด็กจากครอบครัวอย่าร้าง." วารสารสมาคมจิตแพทย์ไทย 21 (เมษายน 2519) : 490.

มนตรีพิศ คาราศรีศักดิ์. มลเหตุจูงใจในการฆ่าสามี : ศึกษาเฉพาะผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิง. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

รัตนา ธนาพรสังสุทธิ. ชายผู้เกี่ยวกับปัญหาค้าประเวณี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

ละเอียบ ชูประยูร. "การศึกษาแบบทดสอบ SCL 90 ในคนไข้โรคประสาท." วารสารจิตวิทยาคลินิก 10 (สิงหาคม 2521) : 9-16.

วรชัย เชาวปาณี. โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สำหรับไมโครคอมพิวเตอร์. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนพรินติ้งเฮาส์, 2532.

วราภรณ์ ดวงจันทร์. การศึกษาความคิดเห็นเด็กชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางต่อปัญหาสามีทุพพลภาพร่างกายภรรยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

วิเชียร เกตุสิงห์. สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2526.

วิมลศิริ ชำนาญเวช. "กฎหมายกับครอบครัว:อดีต ปัจจุบัน อนาคต." ทนายประจำบ้าน 2 (กุมภาพันธ์ 2528) : 79.

ศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง. "การรวบรวมประสบการณ์ให้ความช่วยเหลือแก่สตรีที่ประสบปัญหาครอบครัว. กรุงเทพมหานคร : 2536. (อัดสำเนา).

ศูนย์ข่าวผู้หญิง มูลนิธิผู้หญิง. "ผู้หญิงกับความรุนแรงในครอบครัว." กรุงเทพมหานคร : 2534 (อัดสำเนา).

ศิริชัย พงษ์วิชัย. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
งานพิมพ์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, 2533.

สุจิตรา ส่งาเนตร. การยอมรับบทบาททางการปกครองของสตรี : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการ
ในจังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล. : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2529.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, 2534.

สุธีรา ทอมสัน. "ประเด็นบทบาททางเพศหญิงและชายในการพัฒนาประเทศไทย". ใน บทบาท
เพศหญิงและชาย, หน้า 6-7, สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

สุพัตรา สุภาพ. ปัญหาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
2522:96.

_____. "ครอบครัวกับการจัดเวลาทางสังคม". กรุงเทพมหานคร. ไทยวัฒนาพานิช,
2529.

อุ้นดา นพคุณ. "ทฤษฎีเกี่ยวกับสตรีศึกษา". ใน รวมบทความประเด็นเรื่องสตรี, หน้า 156.
อมรา พงศาพิชญ์, บรรณาธิการ. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2529.

อำภา เหล่าภักดี. มุลเหตุแห่งการกระทำผิดในผู้ต้องขังวัยหนุ่ม. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์
ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.

A. Stanks, Elizabeth. Intimate Intrusion Women's Experience of Male
Violence. Routledge Kegan Paul Inc., 1985.

Benard, Cheryl. Patterns of Violence Against Women in the Family.
UN: Vienna, 1986.

Bogard, M. Domestic violence : perception of Battered Women. abusive
Men and Non-Violence Men and Women. Unpublished Doctoral
Dissertation University of Chicaco, 1983.

Bohannon, Paul. All the Happy Families Exploring the Variety of
Life. New York : McGraw Hill Book Company, 1981.

Browne, Angela. When Battered Women Kill. London : Collier Macmillan
Publisher: 1987.

Caplan, p. "The Myth of Women's Masochism." American Psychologist.
39 (February 1984) : 130-139.

Dobash, R.E., & Dobash. R.P. Violence Against Wives : A Case Against
the Patriarchy. New York Free : Press., 1979.

Dutton , D.G. The Domestic Assault of Women. Massachusetts :
Allyn and Bacon Inc., 1988.

Fattah, E.A. "The Victimization Experience and It's Aftermath
Victimology." Victimology. 6 (January 1981):29-47.

Faulk, M. "Men who Assault Their Wives." Medicine Scinece and the Law.
14 (July 1974) : 180-183.

Fleming, J.B. Stopping Wives Abuse. Garden City, NY : Anchor Books., 1979.

Flynn, E.E. Victim of Terrorism : Dimensions of the Victims Experience.
London : Macmillan., 1986.

Gells, R.J. "Abuse Wives : Why Do They Stay". Journal of Marriage and
the Family. 38 (January 1976) : 659-668.

Hyde Shibley, Janet. Half the Human Experience : The Psychology of Women.
Washington D.C.: Health and Company, 1985 : 403.

Marsden and Owens. "The Jekyll and Thyde Marriages". New Society
32 (May 1975) : 333-335.

Moore. Psychology of Women : Behavior in Biosocial. New York, London:
Context W.W. Hortor and Company, 1985.

Renvioze, Jean. Wife of Violence : A Study of Family Violence.
London : Peligan Book., 1979.

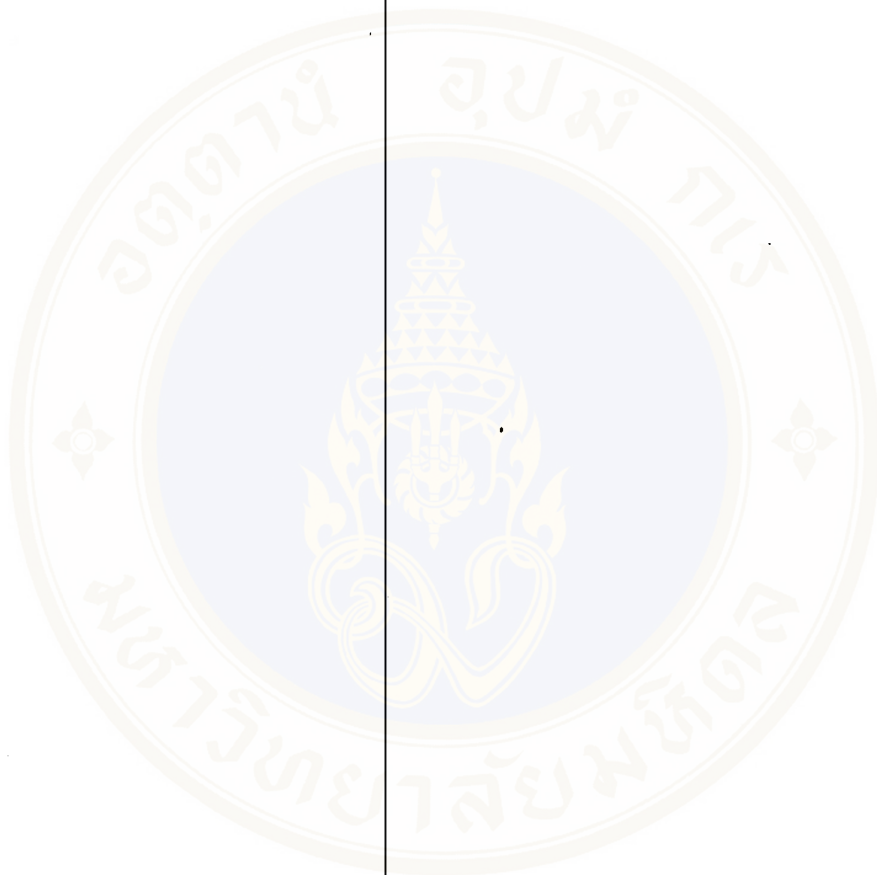
Scott & Lyman Scott, M.B., & Lyman, S.M. Accounts American Sociological
Review. New York:Lexington Books ., 1988.

Son Pahl. Private Violence and Public Policy : The Need of Battered

Women and the Response of the Public Service. New York: Free Press ., 1979.

Straus, M.Gell R. and Steinmertz S. Behind Close Door : Violence in the American Family. New York: Anshor Press., 1981.

United Nations. The World's Women : 1970-1990 : Trend and Statistics. New York: McGraw Hill Book Co., 1991.

ภาคผนวก ก

คำชี้แจงในการขออนุญาตสัมภาษณ์

เรียนสมาชิกทุกท่าน

เนื่องด้วยดิฉันกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท สาขาจิตวิทยาคลินิก คณะแพทย-
ศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล มีความประสงค์ที่จะศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับท่าน
เพื่อเป็นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์จึงต้องขอความอนุเคราะห์จากท่านให้ช่วยตอบแบบสัมภาษณ์
นี้อย่างตรงไปตรงมา คำตอบที่ท่านให้นั้นจะไม่มีถูกหรือผิดทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ส่วนตัวของ
ท่านเอง ดิฉันขอรับรองว่าจะเก็บคำตอบของท่านไว้เป็นความลับ และจะไม่มีผลเสียหาบาใดใด
ต่อท่าน

ดิฉันหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ท่านมีความยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์
เพราะเป็นการช่วยเหลืออันมีคุณค่ามากต่องานวิจัยที่เกี่ยวกับสตรีศึกษา และเพื่อเป็นแนวทางใน
การดำเนินการช่วยเหลือสตรีที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต่อไป โอกาสนี้ขอขอบคุณ
ทุก ๆ ท่านที่กรุณาสละเวลาของท่านมาตอบแบบสัมภาษณ์นี้

ขอขอบคุณในการให้ความร่วมมือ

นางสาวศิริเพชร ศิริวัฒนา

ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลกรรมา

1.1 อายุ(ปี)

- ☐ ต่ำกว่า 21
☐ 21 - 35
☐ 36 - 40
☐ 41 - 50
☐ 51 - 60
☐ มากกว่า 60

1.3 อาชีพ

- ☐ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
☐ ลูกจ้างบริษัท
☐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว
☐ กรรมกร/รับจ้างทั่วไป
☐ แม่บ้าน(ไม่มีรายได้)
☐ ทำไร่ ทำนา
☐ว่างงาน

1.2 การศึกษาขั้นหลังสุดที่จบ

- ☐ ไม่เคยเข้าศึกษา
☐ ต่ำกว่าประถม 4
☐ ประถม 4 - ประถม 7
☐ มัธยมศึกษา
☐ มัธยมศึกษาปลาย
☐ อาชีวศึกษา
☐ อนุปริญญา
☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี

1.4 รายได้ (บาท/เดือน)

- ☐ ไม่มีรายได้
☐ ต่ำกว่า 1,000
☐ 1,000 - 3,000
☐ 3,000 - 5,000
☐ 5,000 - 7,000
☐ 7,000 - 10,000

1.5 ลักษณะครอบครัว

- ☐ ครอบครัวเดี่ยว
☐ ครอบครัวขยาย

1.6 จำนวนบุตร

- ☐ 1 คน
☐ 2 คน
☐ 3 คน
☐ 4 คน
☐ 5 คน
☐ ไม่มีบุตรด้วยกัน

1.7 มีการทุติยบุตรหรือไม่ ในกรณีที่เกิดความรุนแรง

- ☐ ไม่มีการทุติยบุตร
☐ มีการทุติยบุตร

1.8 ประวัติการสมรสของกรณีศึกษา ครั้งนี้เป็นครั้งที่

- ☐ ครั้งที่ 1
☐ ครั้งที่ 2
☐ ครั้งที่ 3

1.9 ระยะเวลาการสมรส

- ☐ 1-3 ปี
☐ 3-5 ปี
☐ 5-7 ปี
☐ 7-9 ปี
☐ 10 ปี ขึ้นไป

1.10. ความรุนแรงของการทะเลาะ

วิวาทแต่ละครั้ง เป็นอย่างไร

---- โต้เถียงอย่างเดียว

---- โต้เถียงและมีการทุบตี
ทำร้ายร่างกายด้วย

1.11. ลักษณะของความรุนแรงที่เป็นผล

กระทบมาจากการทะเลาะวิวาท

เช่น พกข้าวธรรมดา ไปจนถึง

อาการมากที่สุดที่เคยถูกกระทำ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสามัญ

1.1 อายุ (ปี)

- ☐ ต่ำกว่า 21
☐ 21 - 35
☐ 36 - 40
☐ 41 - 50
☐ 51 - 60
☐ มากกว่า 60

1.3 อาชีพ

- ☐ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
☐ ลูกจ้างบริษัท
☐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว
☐ กรรมการ/รับจ้างทั่วไป
☐ มอเตอร์ไซด์รับจ้าง
☐ ทำไร่ ทำนา
☐ว่างงาน

1.2 การศึกษาขั้นหลังสุดที่จบ

- ☐ ไม่เคยเข้าศึกษา
☐ ต่ำกว่าประถม 4
☐ ประถม 4 - ประถม 7
☐ มัธยมศึกษา
☐ มัธยมศึกษาปลาย
☐ อาชีวศึกษา
☐ อนุปริญญา
☐ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี

1.4 รายได้ (บาท/เดือน)

- ☐ ต่ำกว่า 1,000
☐ 1,000 - 3,000
☐ 3,000 - 5,000
☐ 5,000 - 7,000
☐ 7,000 - 10,000
☐ 10,000 - 30,000

1.5 เหตุการณ์เฉพาะหน้าที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ทำร้ายร่างกาย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ รายได้ไม่เพียงพอ ว่างงาน
- ☐ ไม่รับผิดชอบครอบครัว มีภรรยาใหม่
- ☐ ดื่มสุรา เมาสุรา ติดสุรา
- ☐ ติดยาเสพติด
- ☐ ติดการพนัน
- ☐ อารมณ์โกรธ โมโหง่าย
- ☐ สามีเคยมีประวัติอาการทางจิต

1.6 ลักษณะความรุนแรงที่สามีกระทำต่อภรรยา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ใช้ความรุนแรงทางวาจา
- ☐ ใช้ความรุนแรงทางร่างกาย
- ☐ ทำร้ายด้วยการทุบตี หรือผลักเตะ
- ☐ โขกศีรษะกับพื้นหรือผนัง
- ☐ ใช้ปืน
- ☐ ใช้ของแข็งทุบ
- ☐ ใช้มีดแทง
- ☐ น้ำกรดสาด
- ☐ ล่ามโซ่กักขัง

1.7 การแจ้งความต่อหน่วยงานราชการ

- ☐ แจ้งความ
- ☐ ไม่แจ้งความ
- ☐ แจ้งความแต่ถอนแจ้งความภายหลัง
- ☐ เจ้าหน้าที่ไม่รับแจ้งความ

ภาคผนวก ข.

สำนักหอสมุด

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิสองท่าน คือ อาจารย์พิมลพรรณ-
สุวรรณโกถ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคุณศิริวรรณ -
ตรังคนอบล เจ้าหน้าที่ฝ่ายข้อมูล จากมูลนิธิผู้หญิง ที่ได้กรุณาช่วยตรวจสอบทางด้านเนื้อหา
ในแบบสัมภาษณ์กับผู้วิจัยในครั้งนี้

ศิริเพชร ศิริวัฒนา

ผู้วิจัย